

Bruksela, 1 marca 2024 r.
(OR. en)

6985/24

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2022/0195(COD)

CODEC 601
ENV 220
CLIMA 86
FORETS 69
AGRI 155
POLMAR 6
PE 32

NOTA INFORMACYJNA

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli / Rada
Dotyczy:	Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych – Wynik pierwszego czytania w Parlamencie Europejskim (Strasburg, 26–29 lutego 2024 r.)

I. WPROWADZENIE

Zgodnie z postanowieniami art. 294 TFUE oraz wspólną deklaracją w sprawie praktycznych zasad dotyczących stosowania procedury współdecyzji¹ Rada, Parlament Europejski i Komisja kilkakrotnie kontaktowały się ze sobą w sposób nieformalny, by wypracować porozumienie w sprawie tego wniosku w pierwszym czytaniu.

W związku z tym przewodniczący Komisji Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności (ENVI) Pascal CANFIN (RE, FR) przedstawił w imieniu tej komisji poprawkę kompromisową (poprawka nr 137) do wyżej wymienionego wniosku dotyczącego dyrektywy, w odniesieniu do której César LUENA (S&D, ES) przygotował projekt sprawozdania, oraz jedną poprawkę (poprawka nr 138) do rezolucji ustawodawczej zawierającą oświadczenie. Poprawki te uzgodniono podczas nieformalnych kontaktów, o których mowa powyżej.

¹ Dz.U. C 145 z 30.6.2007, s. 5.

Ponadto grupa polityczna ECR zgłosiła siedem poprawek (poprawki nr 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146), a grupa polityczna ID zgłosiła jedną poprawkę (poprawka nr 140).

II. GŁOSOWANIE

Podczas głosowania, które odbyło się na sesji plenarnej w dniu 27 lutego 2024 r., przyjęto poprawkę kompromisową (poprawka nr 137) do przedmiotowego wniosku dotyczącego rozporządzenia oraz poprawkę nr 138 do rezolucji ustawodawczej. Nie przyjęto żadnych innych poprawek. Zmieniony w ten sposób wniosek Komisji jest tożsamy ze stanowiskiem Parlamentu w pierwszym czytaniu, zawartym w jego rezolucji ustawodawczej, którą przedstawiono w załączniku do niniejszego dokumentu².

Stanowisko Parlamentu odzwierciedla wcześniejsze uzgodnienia między instytucjami. Rada powinna zatem być w stanie zatwierdzić stanowisko Parlamentu.

Akt zostanie wówczas przyjęty w brzmieniu odpowiadającym stanowisku Parlamentu.

² Wersja stanowiska Parlamentu przedstawiona w rezolucji ustawodawczej zawiera oznaczenia zmian wprowadzonych poprawkami do wniosku Komisji. Tekst dodany do wniosku Komisji oznaczono ***pogrubieniem i kursywą***. Symbol „■” wskazuje tekst usunięty.

P9_TA(2024)0089

Odbudowa zasobów przyrodniczych

Rezolucja ustawodawcza Parlamentu Europejskiego z dnia 27 lutego 2024 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych (COM(2022)0304 – C9-0208/2022 – 2022/0195(COD))

(Zwykła procedura ustawodawcza: pierwsze czytanie)

Parlament Europejski,

- uwzględniając wniosek Komisji przedstawiony Parlamentowi Europejskiemu i Radzie (COM(2022)0304),
 - uwzględniając art. 294 ust. 2 i art. 192 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zgodnie z którymi wniosek został przedstawiony Parlamentowi przez Komisję (C9-0208/2022),
 - uwzględniając art. 294 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
 - uwzględniając uzasadnioną opinię przedstawioną – na mocy protokołu nr 2 w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności – przez Riksdag, w której stwierdzono, że projekt aktu ustawodawczego nie jest zgodny z zasadą pomocniczości,
 - uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z 25 stycznia 2023 r.¹,
 - uwzględniając opinię Komitetu Regionów z dnia 9 lutego 2023 r.²,
 - uwzględniając wstępne porozumienie zatwierdzone przez komisję przedmiotowo właściwą na podstawie art. 74 ust. 4 Regulaminu oraz przekazane pismem z dnia 22 listopada 2023 r. zobowiązanie przedstawiciela Rady do zatwierdzenia stanowiska Parlamentu, zgodnie z art. 294 ust. 4 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
 - uwzględniając art. 59 Regulaminu,
 - uwzględniając opinię Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Komisji Rybołówstwa,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności (A9-0220/2023),
1. przyjmuje poniższe stanowisko w pierwszym czytaniu³;

¹ Dz.U. C 140 z 21.4.2023, s. 46.

² Dz.U. C 157 z 3.5.2023, s. 38.

2. przyjmuje do wiadomości oświadczenie Komisji załączone do niniejszej rezolucji;
3. zwraca się do Komisji o ponowne przekazanie mu sprawy, jeśli zastąpi ona pierwotny wniosek, wprowadzi w nim istotne zmiany lub planuje ich wprowadzenie;
4. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania stanowiska Parlamentu Radzie i Komisji oraz parlamentom narodowym.

³ Niniejsze stanowisko zastępuje poprawki przyjęte dnia 12 lipca 2013 r. (Teksty przyjęte, P9_TA(2023)0277).

Stanowisko Parlamentu Europejskiego przyjęte w pierwszym czytaniu w dniu 27 lutego 2024 r. w celu przyjęcia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/... w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 192 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹,

uwzględniając opinię Komitetu Regionów²,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą³,

¹ Dz.U. C 140 z 21.4.2023, s. 46.

² Dz.U. C 157 z 3.5.2023, s. 38.

³ *Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 27 lutego 2024 r.*

a także mając na uwadze, co następuje:(1) Aby przywrócić różnorodną biologicznie i odporną przyrodę na całym terytorium Unii, trzeba na poziomie Unii ustanowić zasady dotyczące odbudowy ekosystemów. Odbudowa ekosystemów przyczynia się również do realizacji celów Unii w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do zmiany klimatu.(2) W komunikacie Komisji z dnia 11 grudnia 2019 r. zatytułowanym „Europejski Zielony Ład” (zwanym dalej „Europejskim Zielonym Ładem”) określono ambitny plan działania zmierzający do przekształcenia Unii w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, stawiające sobie za cel ochronę, zachowanie i poprawę kapitału naturalnego Unii oraz ochronę zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem. W ramach Europejskiego Zielonego Ładu w komunikacie Komisji z dnia 20 maja 2020 r. zatytułowanym „Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 – Przywracanie przyrody do naszego życia” określono unijną strategię na rzecz bioróżnorodności 2030.

- (3) Unia i państwa członkowskie są stronami Konwencji o różnorodności biologicznej⁴. W związku z tym zobowiązane są do realizacji długoterminowej wizji strategicznej, przyjętej na dziesiątym posiedzeniu konferencji stron tej konwencji w dniach 18–29 października 2010 r. decyzją X/2 „Strategiczny plan na rzecz różnorodności biologicznej na lata 2011–2020”, która zakłada, że do 2050 r. należy wycenić, zachowywać, odbudowywać i mądrze wykorzystywać różnorodność biologiczną, by utrzymywać usługi ekosystemowe, podtrzymywać zdrową planetę i zapewniać korzyści niezbędne wszystkim ludziom.

⁴ Dz.U. L 309 z 13.12.1993, s. 3.

- (4) *W globalnych ramach różnorodności biologicznej, przyjętych na piętnastym posiedzeniu Konferencji Stron Konwencji o Różnorodności Biologicznej w dniach 7–19 grudnia 2022 r., określono ukierunkowane na działania globalne cele pilnych działań w dekadzie kończącej się w 2030 r. Celem 1 jest zapewnienie, aby wszystkie obszary były objęte partycypacyjnym, zintegrowanym i sprzyjającym różnorodności biologicznej planowaniem przestrzennym lub skutecznymi procesami zarządzania dotyczącymi zmiany użytkowania gruntów i mórz, oraz sprawienie, by utrata obszarów o dużym znaczeniu dla różnorodności biologicznej, w tym ekosystemów o wysokiej integralności ekologicznej, do 2030 r. stała się bliska zeru, przy jednoczesnym poszanowaniu praw ludności rdzennej i społeczności lokalnych, jak określono w Deklaracji Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) o prawach ludności rdzennej. Celem 2 jest zapewnienie, by do 2030 r. co najmniej 30 % obszarów zdegradowanych ekosystemów lądowych, wód śródlądowych oraz morskich i przybrzeżnych było poddanych skutecznej odbudowie, aby zwiększyć różnorodność biologiczną oraz funkcje i usługi ekosystemowe, integralność ekologiczną i łączność. Celem 11 jest przywrócenie, utrzymanie i zwiększenie wkładu przyrody na rzecz ludzi, w tym funkcji i usług ekosystemowych, takich jak regulacja powietrza, wody i klimatu, zdrowia gleby, zapylania i zmniejszenie ryzyka chorób, a także ochrona przed zagrożeniami naturalnymi i klęskami żywiołowymi, za pomocą rozwiązań opartych na zasobach przyrody lub podejść ekosystemowych z korzyścią dla wszystkich ludzi i przyrody. Globalne ramy różnorodności biologicznej umożliwią postęp na drodze do osiągnięcia zorientowanych na wyniki celów na 2050 r.*

- (5) Cele zrównoważonego rozwoju ONZ, w szczególności cele 14.2, 15.1, 15.2 i 15.3, odnoszą się do potrzeby zapewnienia ochrony, odbudowy i zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych i śródlądowych ekosystemów słodkowodnych oraz ich usług, w szczególności lasów, terenów podmokłych, gór i obszarów suchych.
- (6) Zgromadzenie Ogólne ONZ w rezolucji z dnia 1 marca 2019 r. ogłosiło lata 2021–2030 Dekadą Restytucji Ekosystemów ONZ, w której za cel postawiono wspieranie i intensyfikowanie starań na rzecz zapobiegania, powstrzymywania i odwracania procesu degradacji ekosystemów na całym świecie oraz podnoszenie świadomości na temat znaczenia odbudowy ekosystemów.
- (7) Celem unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 jest zapewnienie, aby do 2030 r. europejska różnorodność biologiczna weszła na ścieżkę regeneracji z korzyścią dla ludzi, planety, klimatu i naszej gospodarki. Określono w niej ambitny unijny plan odbudowy zasobów przyrodniczych, zawierający szereg głównych zobowiązań, w tym zobowiązanie do przedstawienia wniosku dotyczącego prawnie wiążących celów UE w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych, co ma służyć odbudowie zdegradowanych ekosystemów, w szczególności tych dysponujących największym potencjałem w zakresie wychwytywania i składowania dwutlenku węgla, a także zapobieganiu klęskom żywiołowym i ograniczaniu ich skutków.

- (8) W rezolucji z dnia 9 czerwca 2021 r. w sprawie unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 Parlament Europejski z dużym zadowoleniem przyjął zobowiązanie dotyczące sporządzenia wniosku ustawodawczego obejmującego wiążące cele w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych, a ponadto uznał, że oprócz ogólnego celu w zakresie odbudowy wniosek ten powinien obejmować cele w zakresie odbudowy poszczególnych ekosystemów, siedlisk i gatunków, obejmujące lasy, użytki zielone, tereny podmokłe, torfowiska, owady zapylające, rzeki o swobodnym przepływie, obszary przybrzeżne i ekosystemy morskie.
- (9) W konkluzjach z 23 października 2020 r. Rada dostrzegła, że zapobieganie dalszemu pogarszaniu się obecnego stanu różnorodności biologicznej i przyrody będzie miało zasadnicze znaczenie, ale nie wystarczy, aby przywrócić przyrodę do naszego życia. Rada potwierdziła, że konieczne jest zwiększenie ambicji w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych, zgodnie z propozycją zawartą w nowym unijnym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, który obejmuje środki służące ochronie i przywracaniu różnorodności biologicznej poza obszarami chronionymi. Rada stwierdziła również, że oczekuje wniosku dotyczącego prawnie wiążących celów w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych, poddanego ocenie skutków.

- (10) W unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 zawarto zobowiązanie do objęcia ochroną prawną co najmniej 30 % obszarów lądowych, w tym wody śródlądowe, oraz 30 % obszarów morskich w Unii, z czego co najmniej jedna trzecia, w tym wszystkie zachowane lasy pierwotne i starodrzewy, powinna być objęta ścisłą ochroną. W kryteriach i wytycznych w zakresie wyznaczania dodatkowych obszarów chronionych przez państwa członkowskie („kryteria i wytyczne”), opracowanych przez Komisję w 2022 r. we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, podkreślono, że jeśli odbudowane obszary spełniają lub oczekuje się, że będą spełniać – gdy odbudowa przyniesie pełny efekt – kryteria dotyczące obszarów chronionych, to te odbudowane obszary powinny również przyczynić się do osiągnięcia celów Unii w zakresie obszarów chronionych. W kryteriach i wytycznych podkreślono również, że obszary chronione mogą w istotny sposób przyczynić się do osiągnięcia celów w zakresie odbudowy określonych w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 dzięki stworzeniu warunków umożliwiających skuteczną realizację działań w zakresie odbudowy. Dotyczy to w szczególności obszarów, które mogą się odbudować w sposób naturalny dzięki powstrzymaniu lub ograniczeniu niektórych presji związanych z działalnością człowieka. Objęcie takich obszarów, w tym środowiska morskiego, ścisłą ochroną w niektórych przypadkach wystarczy, by doprowadzić do odbudowy znajdujących się na nich wartości przyrodniczych. Ponadto w kryteriach i wytycznych podkreślono, że od wszystkich państw członkowskich oczekuje się, iż przyczynią się do osiągnięcia celów Unii w zakresie obszarów chronionych, określonych w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, proporcjonalnie do wartości przyrodniczych występujących na ich terenie oraz potencjału tych państw członkowskich w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych.

- (11) W unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 określono cel polegający na zapewnieniu, aby do 2030 r. nie doszło do pogorszenia trendów w zakresie ochrony lub stanu siedlisk i gatunków chronionych oraz aby co najmniej 30 % gatunków i siedlisk, których stan nie jest obecnie właściwy, osiągnęło taki stan lub wykazywało zdecydowany, pozytywny trend w tym kierunku. W opracowanych przez Komisję we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami wytycznych, które mają pomóc w osiągnięciu tych celów, podkreślono, że w przypadku większości wspomnianych siedlisk i gatunków prawdopodobnie konieczne będą działania w zakresie utrzymania i odbudowy, polegające albo na zatrzymaniu obecnych negatywnych trendów do 2030 r., utrzymaniu obecnych stabilnych bądź poprawiających się trendów, albo na zapobieganiu pogarszaniu się stanu siedlisk i spadkowi liczebności gatunków o właściwym stanie ochrony. W wytycznych tych podkreślono ponadto, że działania w zakresie odbudowy należy przede wszystkim planować, wdrażać i koordynować na poziomie krajowym lub regionalnym, a przy wyborze i ustalaniu priorytetów w odniesieniu do gatunków i siedlisk, których stan należy poprawić do 2030 r., trzeba dążyć do synergii z innymi celami unijnymi i międzynarodowymi, w szczególności z celami polityki ochrony środowiska i polityki klimatycznej.

- (12) W sprawozdaniu Komisji z dnia 15 października 2020 r. na temat stanu przyrody w Unii Europejskiej (zwanego dalej „sprawozdaniem na temat stanu przyrody z 2020 r.”) zauważono, że Unia nie zdołała jeszcze powstrzymać pogarszania się stanu chronionych typów siedlisk i gatunków, których ochrona jest dla Unii ważna. Pogorszenie to jest spowodowane głównie odejściem od rolnictwa ekstensywnego, intensyfikacją praktyk rolniczych, zmianą reżimów hydrologicznych, urbanizacją i zanieczyszczeniem środowiska, a także nie zrównoważoną działalnością z zakresu leśnictwa i eksploatacją gatunków. Ponadto poważne i rosnące zagrożenie dla rodzimej unijnej fauny i flory stanowią inwazyjne gatunki obce i zmiana klimatu.
- (13) ***Europejski Zielony Ład doprowadzi do stopniowej i głębokiej transformacji gospodarki Unii i jej państw członkowskich, co z kolei będzie miało silny wpływ na działania zewnętrzne Unii. Ważne jest, aby Unia wykorzystywała swoją politykę handlową i rozległą sieć umów handlowych do współpracy z partnerami w zakresie ochrony środowiska i różnorodności biologicznej również globalnie, przy jednoczesnym promowaniu wyrównywania szans.***

- (14) Należy wyznaczyć cel nadrzędny zakładający, aby odbudowa ekosystemów sprzyjała przemianom gospodarczym i społecznym, tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy i zrównoważonemu wzrostowi. Różnorodne biologicznie ekosystemy, takie jak tereny podmokłe, wody słodkie i lasy, a także ekosystemy rolnicze, słabo porośnięte roślinnością, morskie, przybrzeżne i miejskie, jeśli są w dobrym stanie, dostarczają szeregu niezbędnych usług ekosystemowych, a korzyści z przywrócenia zdegradowanych ekosystemów do dobrego stanu na wszystkich obszarach lądowych i morskich znacznie przewyższają koszty ich odbudowy. Usługi te przynoszą szeroki zakres korzyści społeczno-gospodarczych, w zależności od uwarunkowań gospodarczych, społecznych, kulturowych, regionalnych i lokalnych.
- (15) Podczas 52. sesji w marcu 2021 r. Komisja Statystyczna ONZ przyjęła system rachunków ekonomicznych środowiska – rachunkowość ekosystemową („SEEA EA”). SEEA EA to zintegrowane i kompleksowe ramy statystyczne umożliwiające porządkowanie danych dotyczących siedlisk i krajobrazów, przeprowadzanie pomiaru zasięgu i stanu ekosystemów oraz usług ekosystemowych, a także śledzenie zmian aktywów ekosystemów oraz łączenie tych informacji z działalnością gospodarczą i innymi formami działalności człowieka.

- (16) Zapewnienie różnorodności biologicznej ekosystemów i przeciwdziałanie zmianie klimatu są ze sobą nierozdzielnie powiązane. Przyroda i rozwiązania oparte na przyrodzie, w tym naturalne zasoby węgla i pochłaniacze dwutlenku węgla, mają fundamentalne znaczenie w kontekście walki z kryzysem klimatycznym. Jednocześnie kryzys klimatyczny już teraz jest czynnikiem powodującym zmiany w ekosystemach lądowych i morskich, a Unia musi przygotować się na to, że jego skutki będą coraz bardziej intensywne, coraz częstsze i coraz bardziej rozległe. W raporcie specjalnym Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) na temat wpływu globalnego ocieplenia o 1,5°C wskazano, że niektóre skutki mogą być długotrwałe lub nieodwracalne. W szóstym raporcie oceniającym IPCC stwierdzono, że odbudowa ekosystemów będzie miała zasadnicze znaczenie w przeciwdziałaniu zmianie klimatu oraz w zmniejszaniu zagrożeń dla bezpieczeństwa żywnościowego. Międzyrządowa Platforma Naukowo-Polityczna w sprawie Różnorodności Biologicznej i Funkcjonowania Ekosystemów (IPBES) w sprawozdaniu z 2019 r. na temat globalnej oceny różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych uznała zmianę klimatu za kluczowy czynnik zmian w przyrodzie i szacuje, że w nadchodzących dziesięcioleciach skutki zmiany klimatu będą się nasilać, w niektórych przypadkach przewyższając wpływ innych czynników powodujących zmiany w ekosystemie, takich jak zmiana użytkowania gruntów i mórz.

- (17) W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119⁵ określono wiążący cel polegający na osiągnięciu neutralności klimatycznej w Unii do 2050 r., a następnie dążeniu do ujemnego bilansu emisji, jak również priorytetowym traktowaniu szybkich i przewidywalnych sposobów redukcji emisji oraz jednoczesnym zwiększaniu pochłaniania przez naturalne pochłaniacze. Odbudowa ekosystemów może w znacznym stopniu przyczynić się do utrzymania naturalnych pochłaniaczy, zarządzania nimi i ich wzmocnienia, a także do zwiększenia różnorodności biologicznej przy jednoczesnym przeciwdziałaniu zmian klimatu. W rozporządzeniu (UE) 2021/1119 nałożono również na odpowiednie instytucje Unii i państwa członkowskie wymóg zapewniania ciągłych postępów w zwiększaniu zdolności przystosowawczych, wzmocnianiu odporności i zmniejszaniu podatności na skutki zmiany klimatu. Wymaga ono również od państw członkowskich włączenia kwestii przystosowania się do wszystkich obszarów polityki oraz promowania adaptacji bazującej na rozwiązaniach opartych o ekosystemy i rozwiązań opartych na przyrodzie. Rozwiązania oparte na przyrodzie to rozwiązania, które powstały z inspiracji przyrodą lub są realizowane przy jej pomocy, a ponadto są opłacalne i zapewniają jednocześnie korzyści środowiskowe, społeczne i gospodarcze oraz pomagają w zwiększaniu odporności. Takie rozwiązania za pomocą działań systemowych, dostosowanych do lokalnych warunków i efektywnie wykorzystujących zasoby, wprowadzają do miast oraz krajobrazu lądowego i morskiego coraz bardziej zróżnicowane, naturalne i wykorzystujące przyrodę elementy i procesy. W związku z tym rozwiązania oparte na przyrodzie muszą wpływać korzystnie na bioróżnorodność i wspierać świadczenie szeregu usług ekosystemowych.

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmiany rozporządzeń (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 (Europejskie prawo o klimacie) (Dz.U. L 243 z 9.7.2021, s. 1).

- (18) W komunikacie Komisji z dnia 24 lutego 2021 r. pt.: „Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu” podkreślono potrzebę propagowania rozwiązań opartych na przyrodzie i uznano, że przystosowanie się do zmiany klimatu w sposób racjonalny pod względem kosztów jest możliwe dzięki ochronie i odtwarzaniu terenów podmokłych i torfowisk oraz ekosystemów przybrzeżnych i morskich, rozwijaniu miejskich terenów zieleni oraz budowie zielonych dachów i ścian, a także promowaniu i prowadzeniu zrównoważonego gospodarowania lasami i gruntami rolnymi. Większa liczba różnorodnych biologicznie ekosystemów oznacza większą odporność na zmianę klimatu oraz zapewnia skuteczniejsze formy zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi i zapobiegania takim klęskom.

- (19) Unijna polityka klimatyczna jest obecnie poddawana przeglądowi w celu dostosowania jej do określonej w rozporządzeniu (UE) 2021/1119 ścieżki redukcji emisji netto gazów cieplarnianych (emisje po odliczeniu pochłaniania) do 2030 r. o co najmniej 55 % w porównaniu z poziomami z 1990 r. W szczególności rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/839⁶ ma na celu zwiększenie wkładu sektora gruntów w ogólne ambitne cele klimatyczne na 2030 r. i dostosowuje cele w zakresie rozliczania emisji i ich pochłaniania w sektorze użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF) do powiązanych inicjatyw politycznych dotyczących różnorodności biologicznej. We wniosku tym położono nacisk na potrzebę ochrony i zwiększenia pochłaniania dwutlenku węgla poprzez rozwiązania oparte na przyrodzie, zwiększenia odporności ekosystemów na zmianę klimatu, odbudowy zdegradowanych terenów i ekosystemów oraz ponownego nawadniania torfowisk. Ma on również na celu poprawę monitorowania i sprawozdawczości w zakresie emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w odniesieniu do terenów podlegających ochronie i odbudowie. W tym kontekście ważne jest, aby ekosystemy na gruntach wszystkich kategorii, w tym lasy, użytki zielone, grunty uprawne i tereny podmokłe, były w dobrym stanie, aby mogły skutecznie wychwytywać i składować dwutlenek węgla.

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/839 z dnia 19 kwietnia 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2018/841 w odniesieniu do zakresu stosowania, uproszczenia przepisów dotyczących sprawozdawczości i zgodności oraz określenia celów państw członkowskich na 2030 r., a także zmiany rozporządzenia (UE) 2018/1999 w odniesieniu do poprawy monitorowania, sprawozdawczości, śledzenia postępów i przeglądu (Dz.U. L 107 z 21.4.2023, s. 1).

- (20) Jak wskazano w komunikacie Komisji z dnia 23 marca 2022 r. zatytułowanym „Zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i zwiększenie odporności systemów żywnościowych”, zmiany geopolityczne jeszcze bardziej uwypukliły potrzebę ochrony odporności systemów żywnościowych. Dowody wskazują, że odbudowa ekosystemów rolniczych ma pozytywny wpływ na wydajność produkcji żywności w perspektywie długoterminowej, a odbudowa zasobów przyrody stanowi polisę ubezpieczeniową długoterminowej stabilności i odporności Unii.
- (21) W sprawozdaniu końcowym z Konferencji w sprawie przyszłości Europy z maja 2022 r. obywatele wzywają Unię do ochrony i odbudowy różnorodności biologicznej, krajobrazu i oceanów, wyeliminowania zanieczyszczenia oraz do wspierania wiedzy, świadomości, edukacji i dialogu na temat środowiska, zmiany klimatu, wykorzystania energii i zrównoważonego rozwoju.

- (22) Odbudowa ekosystemów w połączeniu z wysiłkami na rzecz ograniczenia handlu dziką fauną i florą i ich konsumpcji pomoże również zapobiec ewentualnym przyszłym chorobom zakaźnym o potencjale zoonotycznym i zbudować odporność na te choroby, a tym samym zmniejszy ryzyko wystąpienia ognisk i pandemii, a także przyczyni się do wspierania unijnych i globalnych wysiłków na rzecz stosowania podejścia „Jedno zdrowie”, w którym uznaje się, że zdrowie ludzi, zwierząt oraz zdrowa i odporna przyroda są ze sobą nieodłącznie związane.
- (23) Gleby stanowią integralną część ekosystemów lądowych. W komunikacie Komisji z dnia 17 listopada 2021 r. zatytułowanym „Strategia UE na rzecz ochrony gleb 2030 – Korzyści ze zdrowych gleb dla ludzi, żywności, przyrody i klimatu” podkreślono potrzebę odbudowy zdegradowanych gleb i zwiększenia różnorodności biologicznej gleby.
- Globalny mechanizm – organ ustanowiony w ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania pustynnienia w państwach dotkniętych poważnymi suszami i/lub pustynnieniem, zwłaszcza w Afryce⁷ – i sekretariat tej konwencji ustanowiły program ustalania celów w zakresie neutralności degradacji gruntów, aby pomóc państwom w osiągnięciu neutralności degradacji gruntów do 2030 r.***

⁷ Dz.U. L 83 z 19.3.1998, s. 3.

- (24) Dyrektywa Rady 92/43/EWG⁸ i dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE⁹ mają na celu zapewnienie długoterminowej ochrony, zachowania i przetrwania najbardziej wartościowych i zagrożonych europejskich gatunków i siedlisk, a także ekosystemów, których są częścią. Sieć Natura 2000, która powstała w 1992 r. i jest największą na świecie skoordynowaną siecią obszarów chronionych, jest głównym instrumentem realizacji celów tych dwóch dyrektyw. ***Niniejsze rozporządzenie powinno mieć zastosowanie do europejskiego terytorium państw członkowskich podlegającego postanowieniom Traktatów, a tym samym powinno być dostosowane do przepisów dyrektyw 92/43/EWG i 2009/147/WE, a także do dyrektywy 2008/56/WE Parlamentu Europejskiego i Rady¹⁰.***

⁸ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7).

⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. L 20 z 26.1.2010, s. 7).

¹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej) (Dz.U. L 164 z 25.6.2008, s. 19).

- (25) Komisja opracowała ramy i wytyczne pozwalające ocenić, czy stan typów siedlisk chronionych na mocy dyrektywy 92/43/EWG jest dobry, oraz określić wystarczającą jakość i ilość siedlisk gatunków objętych zakresem tej dyrektywy. Na podstawie tych ram i wytycznych można określić cele w zakresie odbudowy dla tych typów siedlisk i siedlisk gatunków. Taka odbudowa nie wystarczy jednak do odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej i przywrócenia wszystkich ekosystemów. W związku z tym, w celu zwiększenia różnorodności biologicznej w skali szerszych ekosystemów, należy ustanowić dodatkowe obowiązki oparte na konkretnych wskaźnikach.
- (26) Opierając się na dyrektywach 92/43/EWG i 2009/147/WE, a także aby wspierać realizację celów określonych w tych dyrektywach, państwa członkowskie powinny wprowadzić środki odbudowy w celu zapewnienia odbudowy chronionych siedlisk i gatunków, w tym dzikiego ptactwa, na całym obszarze Unii, również na obszarach nienależących do sieci Natura 2000.
- (27) Dyrektywa 92/43/EWG ma na celu zachowanie i odtworzenie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory będących przedmiotem zainteresowania Unii. Nie określono w niej jednak terminu osiągnięcia tego celu. Podobnie w dyrektywie 2009/147/WE nie określono terminu odbudowy populacji ptaków w Unii.

- (28) Należy ■ ustalić terminy wprowadzenia środków odbudowy na obszarach Natura 2000 i poza nimi, tak aby stopniowo poprawiać stan chronionych typów siedlisk w całej Unii **oraz aby** przywracać je aż do osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej niezbędnej do uzyskania właściwego stanu ochrony tych typów siedlisk w Unii. **Przy wprowadzaniu środków odbudowy państwa członkowskie powinny, w stosownych przypadkach, do 2030 r. priorytetowo traktować obszary typów siedlisk, które nie są w dobrym stanie i które są położone w obszarach Natura 2000, biorąc pod uwagę zasadniczą rolę tych obszarów dla ochrony przyrody oraz fakt, że na mocy obowiązującego prawa Unii istnieje już obowiązek wprowadzania skutecznych systemów zapewniających długoterminową skuteczność środków odbudowy w obszarach Natura 2000.** Aby zapewnić państwom członkowskim elastyczność niezbędną przy **podejmowaniu szeroko zakrojonych działań w zakresie odbudowy, państwa członkowskie powinny zachować możliwość** wprowadzenia **środków odbudowy na obszarach typów siedlisk, które nie są w dobrym stanie i które znajdują się na poza obszarami Natura 2000, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi lokalnymi uwarunkowaniami i sytuacją.** Ponadto należy pogrupować typy siedlisk według typów ekosystemów, do których przynależą, a także wyznaczyć dla poszczególnych grup typów siedlisk określone czasowo i ilościowo cele dotyczące konkretnych obszarów. Pozwoliłoby to państwom członkowskim wskazać siedliska, które należy odbudować w obrębie danej grupy w pierwszej kolejności.

- (29) Wymogi w odniesieniu do siedlisk gatunków objętych zakresem dyrektywy 92/43/EWG oraz siedlisk ptaków objętych zakresem dyrektywy 2009/147/WE powinny być podobne, przy czym należy zwracać przy tym szczególną uwagę na konieczność zapewnienia łączności między tymi dwoma rodzajami siedlisk niezbędnej do rozwoju populacji gatunków.
- (30) Konieczne jest, aby środki podejmowane w celu odbudowy typów siedlisk były odpowiednie dla jak najszybszego osiągnięcia dobrego stanu oraz ich właściwej powierzchni referencyjnej, w celu doprowadzenia tych typów siedlisk do właściwego stanu ochrony. Ważne jest, aby środki odbudowy umożliwiały osiągnięcie określonych czasowo i ilościowo celów w konkretnych obszarach. Również środki odbudowy siedlisk gatunków muszą być odpowiednie i właściwe do jak najszybszego osiągnięcia wystarczającej jakości i ilości tych siedlisk, w celu uzyskania właściwego stanu ochrony gatunków.

- (31) *Środki odbudowy wprowadzone na mocy niniejszego rozporządzenia służące odtworzeniu lub utrzymaniu niektórych typów siedlisk wymienionych w załączniku I, takich jak użytki zielone, wrzosowiska lub tereny podmokłe, mogą w niektórych przypadkach wymagać usunięcia lasu w celu przywrócenia zarządzania opartego na ochronie, co może obejmować działania takie jak koszenie lub wypas. Odbudowa przyrody i powstrzymanie wylesiania to zarówno ważne, jak i wzajemnie wzmacniające się cele środowiskowe. Jak wspomniano w motywie 36 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1115¹¹, Komisja opracuje wytyczne w celu wyjaśnienia interpretacji definicji „użytkowania rolniczego” zawartej w tym rozporządzeniu, w szczególności w odniesieniu do przekształcania lasów w grunty, których celem nie jest użytkowanie rolnicze.*
- (32) Należy zapewnić, aby środki odbudowy wprowadzone na mocy niniejszego rozporządzenia przełożyły się na konkretną i mierzalną poprawę stanu ekosystemów, zarówno na poziomie poszczególnych obszarów objętych odbudową, jak też na poziomie krajowym i unijnym.

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1115 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 995/2010 (Dz.U. L 150 z 9.6.2023, s. 206).

- (33) Aby zagwarantować skuteczność środków odbudowy i możliwość zmierzenia ich rezultatów w czasie, istotne jest, aby obszary, gdzie zastosowano te środki odbudowy celem poprawy stanu siedlisk objętych zakresem załącznika I do dyrektywy 92/43/EWG oraz przywrócenia tych siedlisk i poprawy ich łączności, wykazywały stałą poprawę aż do osiągnięcia dobrego stanu.
- (34) Niezbędne jest także, by obszary, gdzie zastosowano środki odbudowy celem poprawy jakości i ilości siedlisk gatunków objętych zakresem dyrektywy 92/43/EWG, a także siedlisk gatunków ptaków objętych zakresem dyrektywy 2009/147/WE, wykazywały stałą poprawę, co doprowadzi do osiągnięcia wystarczającej ilości i jakości siedlisk tych gatunków.

- (35) Należy zapewnić stopniowe zwiększanie powierzchni zajmowanej przez typy siedlisk objętych zakresem dyrektywy 92/43/EWG, które są w dobrym stanie, na europejskim terytorium państw członkowskich i Unii jako całości, do czasu aż w odniesieniu do każdego typu siedliska zostanie osiągnięta właściwa powierzchnia referencyjna, a co najmniej 90 % tej powierzchni na poziomie państwa członkowskiego znajdować się będzie w dobrym stanie, co umożliwi uzyskanie w przypadku tych typów siedlisk właściwego stanu ochrony w skali Unii. *W należyście uzasadnionych przypadkach oraz w odniesieniu do typów siedlisk, które są bardzo powszechne i szeroko rozpowszechnione w Unii i które obejmują ponad 3 % europejskiego terytorium danego państwa członkowskiego, państwa członkowskie powinny mieć możliwość stosowania odsetka niższego niż 90 % w odniesieniu do obszaru, który ma być w dobrym stanie w odniesieniu do poszczególnych typów siedlisk wymienionych w załączniku I do niniejszego rozporządzenia, jeżeli odsetek ten nie uniemożliwiłby osiągnięcia lub utrzymania na krajowym poziomie biogeograficznym właściwego stanu ochrony dla tych typów siedlisk, określonego zgodnie z art. 1 lit. e) dyrektywy 92/43/EWG. Jeżeli państwo członkowskie stosuje to odstępstwo, powinno je uzasadnić w swoim krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych.*

- (36) Istotne jest, aby zapewnić stopniowy wzrost jakości i ilości siedlisk gatunków objętych zakresem dyrektywy 92/43/EWG, a także siedlisk gatunków ptaków objętych zakresem dyrektywy 2009/147/WE na europejskim terytorium państw członkowskich i Unii, aż do osiągnięcia stanu wystarczającego do zagwarantowania długoterminowego przetrwania tych gatunków.
- (37) Ważne jest, aby *państwa członkowskie wprowadziły środki mające na celu zapewnienie, aby obszary pokryte przez typy siedlisk objęte zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia **podlegające środkom odbudowy wykazywały stałą poprawę stanu aż do osiągnięcia przez nie dobrego stanu oraz aby państwa członkowskie wprowadziły środki mające na celu zapewnienie, aby po osiągnięciu dobrego stanu te typy siedlisk nie uległy znacznemu pogorszeniu, tak aby nie zagrażać długoterminowemu utrzymaniu lub osiągnięciu dobrego stanu. Nieosiągnięcie tych wyników nie oznacza niedopełnienia obowiązku wprowadzenia środków odpowiednich do osiągnięcia tych wyników. Ważne jest również, aby państwa członkowskie starały się dokładać wysiłków w celu zapobiegania znacznemu pogarszaniu się stanu obszarów zajmowanych przez takie typy siedlisk, które albo są już w dobrym stanie albo nie są w dobrym stanie i jeszcze nie podlegają środkom odbudowy. Środki takie są istotne, by uniknąć wzrostu zapotrzebowania na odbudowę w przyszłości, i powinny skupiać się na obszarach typów siedlisk – określonych przez państwa członkowskie w ich krajowych planach odbudowy zasobów przyrodniczych – których odbudowa jest konieczna do osiągnięcia celów odbudowy.***

Należy rozważyć możliwość działania siły wyższej, *takiej jak klęski żywiołowe*, która może spowodować pogorszenie stanu obszarów zajmowanych przez te typy siedlisk, a także nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu. *Poza obszarami Natura 2000 należy również rozważyć* konsekwencje planów lub przedsięwzięć realizowanych w nadrzędnym interesie publicznym, w przypadku których nie są dostępne żadne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne. *W odniesieniu do obszarów podlegających środkom odbudowy należy to* ustalać *indywidualnie dla każdego przypadku. W odniesieniu do obszarów Natura 2000 plany i przedsięwzięcia* zatwierdzane są zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG. *Należy zapewnić, aby – w przypadku braku rozwiązań alternatywnych – państwa członkowskie zachowały* możliwość stosowania wymogu dotyczącego niepogarszania stanu na poziomie każdego regionu biogeograficznego na ich terytorium w odniesieniu do każdego typu siedliska i każdego siedliska gatunku. *Taką możliwość należy dopuścić pod pewnymi warunkami, w tym pod warunkiem podjęcia środków kompensacyjnych w odniesieniu do każdego istotnego pogorszenia. W przypadku gdy pożądanym wynikiem środka odbudowy jest przekształcenie danego obszaru z jednego typu siedliska objętego zakresem niniejszego rozporządzenia w inny typ siedliska objęty zakresem niniejszego rozporządzenia, nie należy uznawać, że stan tego obszaru uległ pogorszeniu.*

- (38) *Na potrzeby odstępstw od obowiązków stałej poprawy i przeciwdziałania pogarszaniu się stanu poza obszarami Natura 2000 na mocy niniejszego rozporządzenia państwa członkowskie powinny zakładać, że instalacje do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, ich podłączenie do sieci, związana z nimi sieć i magazyny leżą w nadrzędnym interesie publicznym. Państwa członkowskie powinny mieć możliwość podjęcia decyzji o ograniczeniu tego założenia w należycie uzasadnionych i szczególnych okolicznościach, takich jak powody związane z obroną narodową. Ponadto państwa członkowskie powinny być w stanie zwolnić te przedsięwzięcia energetyczne z wymogu niedostępności mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych, pod warunkiem że przedsięwzięcia te zostały poddane strategicznej ocenie wpływu na środowisko lub ocenie oddziaływania na środowisko. Uznanie takich instalacji za leżące w nadrzędnym interesie publicznym oraz, w stosownych przypadkach, ograniczenie wymogu oceny mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych umożliwiłoby takim przedsięwzięciom korzystanie z uproszczonej oceny w odniesieniu do odstępstw od oceny nadrzędnego interesu publicznego na mocy niniejszego rozporządzenia.*

- (39) *Działania, których jedynym celem jest obrona lub bezpieczeństwo narodowe, powinny być traktowane priorytetowo. W związku z tym przy wprowadzaniu środków na rzecz odbudowy państwa członkowskie powinny mieć możliwość zwolnienia obszarów wykorzystywanych do takiej działalności, jeżeli środki te uznaje się za niezgodne z dalszym wykorzystywaniem danych obszarów na potrzeby wojskowe. Ponadto na potrzeby stosowania przepisów niniejszego rozporządzenia dotyczących odstępstw od obowiązków stałej poprawy i przeciwdziałania pogarszaniu się stanu poza obszarami Natura 2000 należy zezwolić państwom członkowskim na założenie, że plany i przedsięwzięcia dotyczące takich działań leżą w nadrzędnym interesie publicznym. Państwa członkowskie powinny również mieć możliwość zwolnienia takich planów i przedsięwzięć z wymogu niedostępności mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych. Jednak w przypadku zastosowania tego zwolnienia od państw członkowskich należy wymagać wprowadzenia środków – na tyle, na ile będzie to racjonalne i wykonalne – mających na celu złagodzenie wpływu tych planów i przedsięwzięć na typy siedlisk.*
- (40) W unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 podkreślono potrzebę podjęcia bardziej zdecydowanego działania na rzecz odbudowy zdegradowanych ekosystemów morskich, w tym ekosystemów bogatych w węgiel oraz ważnych tarlisk ryb i obszarów dojrzewania narybku. W strategii określono również, że Komisja zaproponuje nowy plan działania w celu ochrony zasobów rybnych i ochrony ekosystemów morskich.

- (41) Typy siedlisk morskich wymienione w załączniku I do dyrektywy 92/43/EWG mają szeroką definicję i obejmują wiele podtypów różnicowanych pod względem ekologicznym i potencjału odbudowy, co utrudnia państwom członkowskim wprowadzenie odpowiednich środków odbudowy na poziomie tych typów siedlisk. Należy zatem doprecyzować typy siedlisk morskich wymienione w załączniku I do tej dyrektywy przez zastosowanie odpowiednich poziomów klasyfikacji siedlisk morskich w ramach europejskiego systemu informacji o przyrodzie (EUNIS). Państwa członkowskie powinny określić właściwe powierzchnie referencyjne dla osiągnięcia właściwego stanu ochrony każdego z tych typów siedlisk, o ile te powierzchnie referencyjne nie zostały wcześniej uwzględnione w innych przepisach Unii. ***Grupa typów siedlisk morskich osadów miękkich, odpowiadająca niektórym ogólnym typom siedlisk bentosowych określonym w dyrektywie 2008/56/WE, jest obszernie reprezentowana w wodach morskich kilku państw członkowskich. W związku z tym państwom członkowskim należy zezwolić na ograniczenie wprowadzanych stopniowo środków odbudowy do mniejszej części powierzchni tych typów siedlisk, które nie są w dobrym stanie, pod warunkiem że nie uniemożliwia to osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska, określonego zgodnie z dyrektywą 2008/56/WE, z uwzględnieniem w szczególności wartości progowych dla wskaźników jakości dotyczących określania dobrego stanu środowiska, o których mowa w pkt 1 i 6 załącznika I do tej dyrektywy, określonych np. dn. z art. 9 ust. 3 tej dyrektywy, w odniesieniu do zakresu utraty tych typów siedlisk, niekorzystnego wpływu na stan tych typów siedlisk oraz maksymalnego dopuszczalnego zakresu tych niekorzystnych skutków.***

- (42) W przypadku gdy ochrona siedlisk przybrzeżnych i morskich wymaga regulacji działalności połowowej lub w zakresie akwakultury, zastosowanie ma wspólna polityka rybołówstwa (WPRyb). W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013¹² ustanowiono w szczególności, że WPRyb wdraża podejście ekosystemowe do zarządzania rybołówstwem, aby zapewnić minimalizowanie negatywnych skutków działalności połowowej dla ekosystemu morskiego. W rozporządzeniu przewidziano także, że WPRyb ma na celu zapewnienie, aby akwakultura i działalność połowowa nie powodowały degradacji środowiska morskiego.

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 22).

- (43) Aby osiągnąć cel, jakim jest ciągła, długoterminowa i trwała odbudowa różnorodnej biologicznie i odpornej przyrody, państwa członkowskie powinny w pełni wykorzystać możliwości, jakie daje WPRyb. W zakresie wyłącznej kompetencji Unii w odniesieniu do zachowania żywych zasobów morza, państwa członkowskie mogą wprowadzić niedyskryminacyjne środki na rzecz ochrony stad ryb i zarządzania nimi oraz utrzymania lub poprawy stanu ochrony ekosystemów morskich w strefie 12 mil morskich od linii podstawowej. Co więcej, państwa członkowskie mające bezpośredni interes w zarządzaniu, określone w rozporządzeniu (UE) nr 1380/2013, mogą skorzystać z możliwości przedstawienia wspólnych rekomendacji dotyczących środków ochronnych niezbędnych do wypełniania zobowiązań wynikających z prawa Unii w dziedzinie ochrony środowiska. ***W przypadku gdy państwo członkowskie włącza do swojego krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych środki ochronne niezbędne do przyczynienia się do realizacji celów niniejszego rozporządzenia, a te środki ochronne wymagają przedłożenia wspólnych rekomendacji, dane państwo członkowskie powinno przeprowadzić konsultacje i przedłożyć te wspólne rekomendacje w terminie umożliwiającym ich terminowe przyjęcie przed ich odpowiednimi terminami, w celu promowania spójności między różnymi politykami w zakresie ochrony ekosystemów morskich.*** Środki takie mają zostać ocenione i przyjęte zgodnie z zasadami i procedurami przewidzianymi w WPRyb.

- (44) W dyrektywie 2008/56/WE nałożono na państwa członkowskie wymóg współpracy dwustronnej oraz w ramach mechanizmów współpracy regionalnej lub na szczeblu podregionu, w tym poprzez regionalne konwencje morskie, a mianowicie Konwencję o ochronie środowiska morskiego obszaru północno-wschodniego Atlantyku¹³, Konwencję o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego¹⁴, Konwencję o ochronie środowiska morskiego i regionu przybrzeżnego Morza Śródziemnego¹⁵ oraz konwencję o ochronie Morza Czarnego, podpisaną w Bukareszcie w dniu 21 kwietnia 1992 r., a także – w przypadku środków w zakresie rybołówstwa – w ramach grup regionalnych ustanowionych na mocy WPRyb.
- (45) Siedliska wybranych gatunków morskich, takich jak rekiny i płaszczki, które – *przykładowo* – są objęte zakresem stosowania Konwencji o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, podpisanej w Bonn w dniu 23 czerwca 1979 r., ***lub znajdują się w wykazach gatunków zagrożonych dołączonych do regionalnych konwencji morskich***, ale nie podlegają dyrektywie 92/43/EWG, także należy objąć środkami odbudowy, gdyż pełnią ważną funkcję w ekosystemie.
- (46) Aby wspierać odbudowę siedlisk lądowych, słodkowodnych, przybrzeżnych i morskich oraz przeciwdziałać pogarszaniu się ich stanu, państwa członkowskie mogą nadać dodatkowym obszarom status „obszarów chronionych” lub „obszarów ściśle chronionych”, wprowadzić inne skuteczne obszarowe środki ochrony, a także wspierać środki ochrony gruntów prywatnych.

¹³ Dz.U. L 104 z 3.4.1998, s. 2.

¹⁴ Dz.U. L 73 z 16.3.1994, s. 20.

¹⁵ Dz.U. L 240 z 19.9.1977, s. 3.

- (47) Ekosystemy miejskie stanowią około 22 % powierzchni lądowej Unii i są obszarem, na którym mieszka większość obywateli Unii. Miejskie tereny zieleni obejmuje *między innymi* lasy miejskie, parki i ogrody miejskie, miejskie gospodarstwa rolne, drzewa przydrożne, miejskie łąki i żywopłoty w miastach. Podobnie jak *inne ekosystemy objęte niniejszym rozporządzeniem ekosystemy miejskie* stanowią ważne siedliska dla różnorodności biologicznej, w szczególności roślin, ptaków i owadów, w tym owadów zapylających. Zapewniają także *wiele innych* kluczowych usług ekosystemowych, w tym zmniejszanie i kontrolowanie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, takimi jak powodzie i efekty wyspy ciepła, chłodzenie, rekreację, filtracja wody i powietrza, a także łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej. *Zwiększenie miejskich terenów zieleni jest jednym z istotnych parametrów umożliwiających pomiar wzrostu zdolności ekosystemów miejskich do świadczenia tych ważnych usług. Zwiększenie pokrycia roślinnością na danym obszarze miejskim spowalnia spływ wody, zmniejszając ryzyko zanieczyszczenia rzek wynikające z nadmiaru wód burzowych, i pomaga utrzymać niższe temperatury w okresie letnim, budując odporność na zmianę klimatu, a także zapewnia dodatkową przestrzeń dla rozkwitu przyrody. Zwiększenie poziomu miejskich terenów zieleni w wielu przypadkach przyczyni się do poprawy stanu ekosystemu miejskiego. Z kolei zdrowe ekosystemy miejskie mają zasadnicze znaczenie dla wspierania zdrowia innych kluczowych ekosystemów europejskich – na przykład łącząc obszary naturalne w okolicznych terenach wiejskich, poprawiając zdrowie rzek z dala od miasta, zapewniając schronienie i tereny lęgowe gatunkom ptaków i owadów zapylających powiązanych z siedliskami rolnymi i leśnymi, a także zapewniając ważne siedliska dla ptaków migrujących.*

- (48) Należy zdecydowanie zintensyfikować działania przeciwdziałające ryzyku zmniejszania powierzchni miejskich terenów zieleni, w szczególności tych zadrzewionych. W celu zapewnienia ciągłości świadczenia usług ekosystemowych przez miejskie tereny zieleni należy zahamować ich utratę, odbudować je i zwiększać m.in. poprzez **włączanie** zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie, ***takich jak zielone dachy i ściany, na etapie projektowania budynków. Takie włączanie może przyczynić się do utrzymywania i zwiększania nie tylko obszaru miejskich terenów zieleni, ale również, jeśli obejmuje ona drzewa, do zwiększenia pokrycia koronami drzew na obszarach miejskich.***
- (49) ***Dowody naukowe wskazują, że sztuczne światło negatywnie wpływa na różnorodność biologiczną. Sztuczne światło może również wpływać na zdrowie ludzi. Przygotowując swoje krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych na podstawie niniejszego rozporządzenia, państwa członkowskie powinny mieć możliwość rozważenia zatrzymania, ograniczenia lub naprawy zanieczyszczenia światłem we wszystkich ekosystemach.***

- (50) W unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 wezwano do intensyfikacji starań w celu odbudowania ekosystemów słodkowodnych i przywrócenia naturalnych funkcji rzek. Odbudowa ekosystemów słodkowodnych powinna obejmować starania na rzecz odbudowy naturalnej łączności rzek, a także ich obszarów nadbrzeżnych i równin zalewowych, w tym przez usuwanie *sztucznych* barier w celu wsparcia osiągnięcia właściwego stanu ochrony rzek, jezior i siedlisk zalewowych oraz gatunków zamieszkujących te siedliska chronione dyrektywami 92/43/EWG i 2009/147/WE, a także wypełnienia jednego z głównych celów unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, jakim jest przywrócenie co najmniej 25 000 km rzek do stanu swobodnego przepływu, *w porównaniu ze stanem z 2020 r., kiedy przyjęto* unijną strategię na rzecz bioróżnorodności 2030. Usuwając bariery, państwa członkowskie powinny przede wszystkim zająć się przestarzałymi barierami, które nie są już potrzebne do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, żeglugi śródlądowej, zaopatrzenia w wodę lub innych zastosowań.

- (51) W ostatnich dziesięcioleciach na terenie Unii dramatycznie spadła liczebność populacji owadów zapylających – spadek liczebności odnotowano w przypadku co trzeciego gatunku pszczoł i motyli, a co dziesiąty z ich gatunków znajduje się na skraju wyginięcia. Owady zapylające są niezbędne do funkcjonowania ekosystemów lądowych oraz utrzymania dobrostanu człowieka i bezpieczeństwa żywnościowego ze względu na to, że zapylają rośliny dziko rosnące i uprawne. W sprawozdaniu z 2021 r. opartym na wynikach projektu zintegrowanego systemu rozliczania kapitału naturalnego (INCA), realizowanego wspólnie przez służby Komisji i Europejską Agencję Środowiska (EEA), wykazano, że wartość rocznej produkcji rolnej w UE bezpośrednio związanej z owadami zapylającymi wynosi prawie 5 000 000 000 EUR.

- (52) Komunikatem z dnia 1 czerwca 2018 r. Komisja uruchomiła inicjatywę UE na rzecz owadów zapylających w odpowiedzi na apele Parlamentu Europejskiego i Rady o zajęcie się problemem spadku liczebności tych owadów. Ze sprawozdania z postępu prac nad wdrożeniem tej inicjatywy opublikowanego w dniu 27 maja 2021 r. wynika, że nadal istnieją poważne wyzwania związane z eliminowaniem czynników wpływających na spadek liczebności owadów zapylających, w tym stosowania pestycydów. **Zarówno** Parlament Europejski w **swojej rezolucji z dnia 9 czerwca, jak i Rada w konkluzjach z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie sprawozdania specjalnego nr 15/2020 Europejskiego Trybunału Obrachunkowego** wezwały do podjęcia bardziej zdecydowanych działań w celu przeciwdziałania spadkowi liczebności owadów zapylających oraz do utworzenia ogólnounijnych ram monitorowania owadów zapylających, a także do ustanowienia jasnych celów i wskaźników dotyczących zobowiązania do odwrócenia spadku liczebności owadów zapylających. W sprawozdaniu specjalnym wydanym w 2020 r. Europejski Trybunał Obrachunkowy zalecił, by Komisja ustanowiła odpowiednie mechanizmy zarządzania działaniami mającymi na celu zapobieganie zagrożeniom dla owadów zapylających oraz monitorowania tych działań. **W swoim komunikacie z dnia 24 stycznia 2023 r. Komisja przedstawiła zmienioną inicjatywę UE na rzecz owadów zapylających zatytułowaną „Zmieniona inicjatywa UE na rzecz owadów zapylających - Nowy ład na rzecz owadów zapylających”, w której określono działania, które mają zostać podjęte przez Unię i jej państwa członkowskie w celu odwrócenia spadku liczebności owadów zapylających do 2030 r.**

- (53) Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zrównoważonego stosowania środków ochrony roślin ma na celu regulację jednego z czynników wpływających na spadek liczebności owadów zapylających przez wprowadzenie zakazu stosowania pestycydów na obszarach ekologicznie wrażliwych, z których wiele ujęto w niniejszym rozporządzeniu, np. na obszarach, gdzie żyją gatunki owadów zapylających sklasyfikowane w Europejskich czerwonych księgach gatunków jako zagrożone wyginięciem.

- (54) Zrównoważone, odporne i różnorodne pod względem biologicznym ekosystemy rolnicze są konieczne, by zapewnić bezpieczną, zrównoważoną i zdrową żywność w przystępnych cenach. Ekosystemy rolnicze charakteryzujące się bogatą różnorodnością biologiczną zwiększają również odporność rolnictwa na zmianę klimatu i ryzyko środowiskowe, a jednocześnie zapewniają bezpieczeństwo żywieniowe i bezpieczeństwo żywnościowe oraz tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, w szczególności miejsc pracy związanych z rolnictwem ekologicznym oraz turystyką wiejską i rekreacją. Unia powinna zatem poprawić różnorodność biologiczną na swoich gruntach rolnych, stosując różne istniejące praktyki sprzyjające osiągnięciu celu, jakim jest zwiększenie różnorodności biologicznej, lub zgodne z tym celem, w tym poprzez rolnictwo ekstensywne. Rolnictwo ekstensywne jest kluczowe dla utrzymania szeregu gatunków i siedlisk na obszarach charakteryzujących się bogatą różnorodnością biologiczną. Istnieje szereg praktyk charakterystycznych dla rolnictwa ekstensywnego, które przynoszą liczne i znaczące korzyści w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, usług ekosystemowych oraz elementów krajobrazu, takich jak rolnictwo precyzyjne, rolnictwo ekologiczne, agroekologia, system rolno-leśny oraz trwałe użytki zielone o niskiej intensywności użytkowania. ***Takie praktyki nie mają na celu powstrzymania użytkowania gruntów rolnych, lecz raczej dostosowanie tego rodzaju użytkowania z korzyściami dla długoterminowego funkcjonowania i wydajności ekosystemów rolniczych. Ważne dla zapewnienia długoterminowych korzyści z odbudowy są atrakcyjne pod względem finansowym systemy finansowania dla właścicieli, rolników i innych zarządców gruntów, aby mogli oni dobrowolnie stosować takie praktyki.***

- (55) Należy wprowadzić środki odbudowy, które zwiększą różnorodność biologiczną ekosystemów rolniczych w całej Unii, w tym na obszarach nieobejmujących typów siedlisk objętych zakresem dyrektywy 92/43/EWG. Wobec braku wspólnej metody oceny stanu ekosystemów rolniczych, która umożliwiłaby wyznaczenie szczegółowych celów w zakresie odbudowy ekosystemów rolniczych, należy ustanowić ogólny obowiązek zwiększenia różnorodności biologicznej ekosystemów rolniczych i dokonywać pomiaru stopnia realizacji tego obowiązku na podstawie *wybranych* wskaźników *spośród wskaźnika liczebności motyli występujących na użytkach zielonych, zasobów węgla organicznego w glebach mineralnych na gruntach uprawnych lub odsetka gruntów rolnych z elementami krajobrazu o wysokiej różnorodności*.
- (56) Ponieważ ptaki krajobrazu rolniczego uznaje się powszechnie za kluczowe wskaźniki zdrowia ekosystemów rolniczych, należy wyznaczyć cele w zakresie odbudowy tych gatunków. Obowiązek osiągnięcia takich celów powinien spoczywać na państwach członkowskich, a nie na indywidualnych rolnikach. Państwa członkowskie powinny osiągnąć te cele poprzez wprowadzenie skutecznych środków odbudowy w ramach gruntów rolnych, współpracując z rolnikami i innymi zainteresowanymi stronami i wspierając ich w zakresie opracowywania i wdrażania tych środków w terenie.

- (57) Elementy krajobrazu o wysokiej różnorodności na gruntach rolnych, w tym strefy buforowe, podlegające albo niepodlegające płodozmianowi ugory, żywopłoty, pojedyncze drzewa lub grupy drzew, rzędy drzew, miedze śródpolne, działki, rowy, strumienie, małe tereny podmokłe, tarasy, kopce kamieni, kamienne ściany, małe stawy, elementy związane z kulturą, zapewniają przestrzeń dla roślin dziko rosnących i dzikich zwierząt, w tym owadów zapylających, zapobiegają erozji i zubożeniu gleby, filtrują powietrze i wodę, przyczyniają się do łagodzenia zmiany klimatu oraz przystosowywania się do niej, a także wspierają wydajność rolnictwa i upraw zależnych od owadów zapylających. ***Elementy*** produkcyjne można również ***uznać za*** elementy krajobrazu o wysokiej różnorodności ***pod pewnymi warunkami.***

- (58) Celem wspólnej polityki rolnej (WPR) jest wspieranie i wzmacnianie ochrony środowiska, w tym różnorodności biologicznej. Jednym z celów szczegółowych polityki jest przyczynianie się do powstrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, poprawa usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów. Nowa norma warunkowości WPR nr 8, tj. norma dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC 8), ustanowiona w załączniku III do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115¹⁶, wymaga, aby beneficjenci płatności obszarowych przeznaczali co najmniej 4 % gruntów ornych na poziomie gospodarstwa rolnego na obszary i elementy nieproduktywne, takie jak grunty ugorowane, oraz aby zachowali istniejące elementy krajobrazu. Wspomniane 4 %, które ma zostać przeznaczone na potrzeby dostosowania do normy GAEC 8, może zostać obniżone do 3 %, jeśli spełnione są określone przesłanki. Obowiązek ten przyczyni się do osiągnięcia przez państwa członkowskie pozytywnego trendu w zakresie elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności na gruntach rolnych. Ponadto w ramach WPR państwa członkowskie mają możliwość ustanawiania ekoschematów dotyczących praktyk rolniczych stosowanych przez rolników na użytkach rolnych, które to praktyki mogą obejmować utrzymywanie i tworzenie elementów krajobrazu lub obszarów nieproduktywnych. Podobnie w swoich planach strategicznych WPR państwa członkowskie mogą również uwzględnić zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne, w tym ulepszone zarządzanie elementami krajobrazu wykraczające poza normę GAEC 8 lub ekoschematy. Projekty, które wchodzą w zakres podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna” programu LIFE, ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783¹⁷, przyczynią się również do skierowania europejskiej różnorodności biologicznej na gruntach rolnych na ścieżkę regeneracji do 2030 r. poprzez wspieranie wdrażania dyrektywy 92/43/EWG i dyrektywy 2009/147/WE, a także unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013 (Dz.U. L 435 z 6.12.2021, s. 1).

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (UE) nr 1293/2013 (Dz.U. L 172 z 17.5.2021, s. 53).

- (59) Odbudowa i ponowne nawadnianie gleb organicznych, zdefiniowanych w wytycznych IPCC z 2006 r. dotyczących krajowych wykazów gazów cieplarnianych, użytkowanych rolniczo, to jest zagospodarowanych jako użytki zielone i grunty uprawne, które stanowią osuszone torfowiska, pomagają w osiągnięciu znaczących korzyści w zakresie różnorodności biologicznej i znacznej redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz przynoszą inne korzyści dla środowiska, przyczyniając się jednocześnie do zróżnicowania krajobrazu rolniczego. Państwa członkowskie mogą wybrać spośród szerokiej gamy środków odbudowy osuszonych torfowisk użytkowanych rolniczo: od przekształcania gruntów uprawnych w trwałe użytki zielone, przez środki w zakresie ekstensyfikacji w połączeniu ze zmniejszonym osuszaniem, aż po pełne ponowne nawadnianie z możliwością użycia paludikultury lub wprowadzenie roślinności torfotwórczej. Najistotniejsze korzyści dla klimatu wynikają z odbudowy i ponownego nawadniania gruntów uprawnych, a następnie odtworzenia intensywnych użytków zielonych. Aby umożliwić elastyczną realizację celu w zakresie odbudowy osuszonych torfowisk wykorzystywanych w rolnictwie, państwom członkowskim należy umożliwić zaliczenie środków odbudowy i ponownego nawadniania osuszonych torfowisk na obszarach wydobycia torfu, a także, w pewnym stopniu, odbudowę i ponowne nawadnianie osuszonych torfowisk w ramach innych rodzajów użytkowania gruntów (np. lasów), jako przyczyniające się do osiągnięcia celów odbudowy osuszonych torfowisk wykorzystywanych w rolnictwie. ***W należyście uzasadnionych przypadkach, jeżeli nie można wdrożyć ponownego nawadniania wykorzystywanych rolniczo osuszonych torfowisk ze względu na znaczny negatywny wpływ na budynki, infrastrukturę, przystosowanie się do zmiany klimatu lub inne interesy publiczne, a ponowne nawadnianie torfowisk w ramach innych rodzajów użytkowania gruntów nie jest wykonalne, państwa członkowskie powinny mieć możliwość ustanowienia niższego zakresu ponownego nawadniania torfowisk.***

- (60) Aby można było czerpać pełne korzyści w zakresie różnorodności biologicznej, odbudowa i ponowne nawadnianie osuszonych torfowisk powinny wykraczać poza obszary występowania typów siedlisk podmokłych wymienionych w załączniku I do dyrektywy 92/43/EWG, które mają być odbudowane i przywrócone. Dane dotyczące zasięgu występowania gleb organicznych oraz związanych z nimi emisji gazów cieplarnianych i ich pochłaniania są monitorowane i udostępniane w ramach sprawozdawczości sektora LULUCF w krajowych wykazach gazów cieplarnianych opracowywanych przez państwa członkowskie i przedkładanych w ramach Ramowej konwencji ONZ w sprawie zmian klimatu. Istnieją alternatywne sposoby produktywnego użytkowania odbudowanych i ponownie nawodnionych torfowisk. Przykładowo paludikultura – praktyka polegająca na prowadzeniu gospodarowania na podmokłych torfowiskach – może obejmować uprawę różnych rodzajów trzin, produkcję niektórych rodzajów drewna, uprawę borówek i żurawiny, uprawę torfowców *Sphagnum* oraz wypas wołów domowych. Praktyki te powinny opierać się na zasadach zrównoważonego gospodarowania i mieć na celu zwiększenie różnorodności biologicznej, tak aby oferowały wysoką wartość zarówno pod względem finansowym, jak i ekologicznym. Paludikultura może być korzystna również dla niektórych gatunków zagrożonych w Unii, a także może ułatwiać łączność między terenami podmokłymi a powiązanymi z nimi populacjami gatunków w Unii. Finansowanie działań mających na celu odbudowę i ponowne nawadnianie osuszonych torfowisk i zrekompensowanie ewentualnych strat dochodów może pochodzić z wielu różnych źródeł, w tym z wydatków w ramach budżetu Unii i unijnych programów finansowania.

- (61) W nowej strategii leśnej UE 2030, określonej w komunikacie Komisji z dnia 16 lipca 2021 r., podkreślono potrzebę odbudowy różnorodności biologicznej lasów. Lasy i inne obszary zalesione zajmują ponad 43,5 % powierzchni lądowej Unii. Ekosystemy leśne, w których występuje bogata różnorodność biologiczna, są wrażliwe na zmianę klimatu, ale też w naturalny sposób sprzyjają przystosowywaniu się do zmiany klimatu i walce z nią oraz ze związanymi z nią zagrożeniami, m.in. poprzez magazynowanie węgla i pochłaniania dwutlenku węgla, a także zapewniają wiele innych kluczowych usług ekosystemowych i korzyści, takich jak dostarczanie drewna, pożywienia i innych produktów nieдрzewnych oraz regulacja klimatu, stabilizacja gleby, kontrola erozji oraz oczyszczanie powietrza i wody.

- (62) Należy wprowadzić środki odbudowy, które zwiększą różnorodność biologiczną ekosystemów leśnych w całej Unii, w tym na obszarach nieobjętych typów siedlisk objętych zakresem dyrektywy 92/43/EWG. Wobec braku wspólnej metody oceny stanu ekosystemów leśnych, która umożliwiłaby wyznaczenie szczegółowych celów w zakresie odbudowy ekosystemów leśnych, należy ustanowić ogólny obowiązek poprawy różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i dokonywać pomiaru stopnia realizacji tego obowiązku na podstawie *wskaźnika liczebności pospolitych ptaków leśnych oraz innych* wskaźników *wybranych* spośród stojących i leżących drzew martwych, udziału lasów o strukturze różnowiekowej, łączności obszarów leśnych, zasobów węgla organicznego, *odsetka lasów, w których dominują rodzime gatunki drzew i różnorodności gatunków drzew.*

- (63) *Przy planowaniu i wprowadzaniu środków odbudowy niezbędnych do zwiększenia różnorodności biologicznej w ekosystemach leśnych oraz przy ustalaniu zadowalających poziomów wskaźników różnorodności biologicznej dla lasów państwa członkowskie powinny uwzględniać ryzyko wystąpienia pożarów lasów w oparciu o uwarunkowania lokalne. W celu ograniczenia takiego ryzyka państwa członkowskie powinny wykorzystywać najlepsze praktyki, w szczególności opisane w wytycznych Komisji w sprawie zapobiegania pożarom lasów na lądzie wydanych w 2021 r.*

(64) *W unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 określono zobowiązanie polegające na zasadzeniu w Unii co najmniej 3 mld dodatkowych drzew do 2030 r., z pełnym poszanowaniem zasad ekologicznych. Nowa strategia leśna UE 2030, określona w komunikacie Komisji z dnia 16 lipca 2021 r., obejmuje plan działania na rzecz wypełnienia tego zobowiązania na podstawie ogólnej zasady sadzenia i hodowli właściwych drzew we właściwym miejscu i właściwym celu. Jako narzędzie do rejestrowania wkładu i postępów w realizacji zobowiązania dostępny jest internetowy licznik drzew, a państwa członkowskie powinny dokumentować zasadzone drzewa za jego pomocą. Jak określono w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 oraz w planie działania w nowej strategii leśnej UE 2030, w dniu 17 marca 2023 r. Komisja wydała wytyczne dotyczące zalesiania, ponownego zalesiania oraz sadzenia drzew sprzyjających bioróżnorodności. Wytyczne te, określające ramy zasad ekologicznych, które należy wziąć pod uwagę, mają przyczynić się do realizacji tego zobowiązania i w ten sposób wspierać wdrażanie niniejszego rozporządzenia.*

- (65) Cele i obowiązki w zakresie odbudowy siedlisk i gatunków chronionych na mocy dyrektyw 92/43/EWG i 2009/147/WE, owadów zapylających oraz ekosystemów słodkowodnych, miejskich, rolniczych i leśnych powinny się uzupełniać i pozostawać w synergii z myślą o osiągnięciu nadrzędnego celu, jakim jest odbudowa ekosystemów na obszarach lądowych i morskich **państw członkowskich**. Środki odbudowy wymagane do osiągnięcia jednego konkretnego celu w wielu przypadkach przyczynią się do osiągnięcia innych celów lub wywiązania się z innych obowiązków. Państwa członkowskie powinny zatem planować środki odbudowy w sposób strategiczny w celu maksymalizacji ich skuteczności w przyczynianiu się do odbudowy przyrody w całej Unii. Środki odbudowy należy również planować w taki sposób, aby uwzględniały łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej oraz zapobieganie skutkom klęsk żywiołowych i **degradacji gruntów oraz** kontrolę tych skutków. Środki te powinny zmierzać do optymalizacji ekologicznych, gospodarczych i społecznych funkcji ekosystemów, w tym ich potencjału wydajności, z uwzględnieniem ich wkładu w zrównoważony rozwój odpowiednich regionów i społeczności. ***Aby uniknąć niezamierzonych konsekwencji, państwa członkowskie powinny również wziąć pod uwagę przewidywalne skutki społeczno-gospodarcze i szacowane korzyści wynikające z wdrożenia środków odbudowy.*** Ważne jest, by państwa członkowskie opracowały szczegółowe krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych w oparciu o najlepsze dostępne dowody naukowe. ***Udokumentowane zapisy dotyczące historycznego rozmieszczenia i obszaru, a także prognozowanych zmian warunków środowiskowych wynikających ze zmiany klimatu, powinny stanowić podstawę określenia właściwej powierzchni referencyjnej typów siedlisk. Ponadto ważne jest,*** aby społeczeństwo miało możliwość wczesnego i skutecznego udziału w opracowywaniu tych planów. Państwa członkowskie powinny uwzględnić szczególne uwarunkowania oraz potrzeby swoich terytoriów, tak aby plany odnosiły się do konkretnych presji i zagrożeń oraz czynników powodujących utratę różnorodności biologicznej, a także powinny ze sobą współpracować w celu zapewnienia odbudowy i spójności ponad granicami.

- (66) Aby zapewnić synergę między poszczególnymi środkami ochrony i odbudowy zasobów przyrodniczych w Unii, które to środki zostały lub mają zostać wprowadzone, przy przygotowywaniu krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych państwa członkowskie powinny uwzględnić: środki ochronne ustanowione w odniesieniu do obszarów Natura 2000 oraz priorytetowe ramy działań przygotowane zgodnie z dyrektywami 92/43/EWG i 2009/147/WE; środki mające na celu osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego jednolitych części wód uwzględnionych w planach gospodarowania wodami w dorzeczu przygotowanymi zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady¹⁸; strategię morskie mające na celu osiągnięcie dobrego stanu środowiska we wszystkich unijnych regionach morskich przygotowane zgodnie z dyrektywą 2008/56/WE; krajowe programy ograniczania zanieczyszczenia powietrza przygotowane na mocy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284¹⁹; krajowe strategie i plany działania na rzecz bioróżnorodności opracowane zgodnie z art. 6 Konwencji o różnorodności biologicznej, a także środki ochronne przyjęte zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 1380/2013 i środki techniczne przyjęte zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1241²⁰.

¹⁸ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 327 z 22.12.2000, s. 1).

¹⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2284 z dnia 14 grudnia 2016 r. w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylecia dyrektywy 2001/81/WE (Dz.U. L 344 z 17.12.2016, s. 1).

²⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1241 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie zachowania zasobów rybnych i ochrony ekosystemów morskich za pomocą środków technicznych, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1967/2006, (WE) nr 1224/2009 i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013, (UE) 2016/1139, (UE) 2018/973, (UE) 2019/472 i (UE) 2019/1022 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 894/97, (WE) nr 850/98, (WE) nr 2549/2000, (WE) nr 254/2002, (WE) nr 812/2004 i (WE) nr 2187/2005 (Dz.U. L 198 z 25.7.2019, s. 105).

- (67) Aby zapewnić spójność między celami niniejszego rozporządzenia a dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001²¹, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999²² oraz dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 98/70/WE²³ w zakresie promowania energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności podczas przygotowywania krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych, państwa członkowskie powinny uwzględnić potencjał projektów dotyczących energii ze źródeł odnawialnych w zakresie realizacji celów dotyczących odbudowy zasobów przyrodniczych.

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 82).

²² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (UE) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 1).

²³ Dyrektywa 98/70/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 1998 r. odnosząca się do jakości benzyny i olejów napędowych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 93/12/EWG (Dz.U. L 350 z 28.12.1998, s. 58).

- (68) Biorąc pod uwagę znaczenie konsekwentnego mierzenia się z podwójnym wyzwaniem, jakim jest utrata różnorodności biologicznej i zmiana klimatu, w procesie odbudowy różnorodności biologicznej należy uwzględnić wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i odwrotnie. Należy umożliwić łączenie, *w miarę możliwości, działań w zakresie odbudowy i wdrażania projektów dotyczących energii ze źródeł odnawialnych, w tym w obszarach przyspieszonego rozwoju OZE i specjalnych obszarach sieciowych. Zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 państwa członkowskie są zobowiązane przeprowadzać skoordynowane mapowanie na potrzeby wprowadzania energii odnawialnej na swoim terytorium w celu określenia krajowego potencjału i dostępnej powierzchni lądowej, podpowierzchni, wód morskich lub śródlądowych niezbędnych do instalacji urządzeń do produkcji energii ze źródeł odnawialnych, a także powiązanej z nimi infrastruktury, takiej jak instalacje sieciowe i magazynowe, w tym do magazynowania energii cieplnej, które są niezbędne do zapewnienia co najmniej ich krajowych wkładów w realizację wyznaczonego na 2030 r. zmienionego celu dotyczącego energii odnawialnej. Takie niezbędne obszary, w tym istniejące instalacje i mechanizmy współpracy, mają być współmierne do szacunkowych trajektorii i całkowitej planowanej mocy zainstalowanej w ramach technologii energii ze źródeł odnawialnych określonych w krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu. Państwa członkowskie powinny wyznaczyć podzbiór takich obszarów jako obszary przyspieszonego rozwoju OZE.*

Obszary przyspieszonego rozwoju OZE stanowią określone miejsca na lądzie lub na morzu, które są szczególnie odpowiednie do instalacji obiektów służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych ■ , gdzie oczekuje się, że zastosowanie określonego rodzaju energii ze źródeł odnawialnych nie będzie miało znaczącego wpływu na środowisko, biorąc pod uwagę specyfikę wybranego terytorium. Państwa członkowskie mają traktować priorytetowo powierzchnie sztuczne i zabudowane, takie jak dachy i *elewacje budynków*, obszary infrastruktury transportowej i *ich bezpośrednie otoczenie*, parkingi, *gospodarstwa rolne*, składowiska odpadów, tereny przemysłowe, kopalnie, sztuczne zbiorniki wód śródlądowych, jeziora lub rezerwuary oraz, w stosownych przypadkach, oczyszczalnie ścieków komunalnych, a także tereny zdegradowane nienadające się do wykorzystania w rolnictwie. *Dyrektywa (UE) 2018/2001 stanowi również, że państwom członkowskim mogą przyjąć plan lub plany wyznaczenia specjalnych obszarów infrastruktury na potrzeby rozwoju przedsięwzięć sieciowych i magazynowych, które są niezbędne do włączenia energii odnawialnej do systemu elektroenergetycznego, w przypadku gdy nie oczekuje się, że taki rozwój będzie miał znaczący wpływ na środowisko, taki wpływ może zostać należycie złagodzony lub, jeżeli nie jest to możliwe, zkompensowany.*

Celem takich obszarów ma być wspieranie i uzupełnianie obszarów przyspieszonego rozwoju OZE. Wyznaczając obszary przyspieszonego rozwoju OZE i specjalne obszary infrastruktury, państwa członkowskie mają unikać obszarów chronionych i uwzględnić krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych. Państwa członkowskie powinny koordynować opracowywanie krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych z mapowaniem obszarów wymaganych do osiągnięcia co najmniej ich krajowych wkładów w realizację celu dotyczącego energii ze źródeł odnawialnych na 2030 r. i, w stosownych przypadkach, z wyznaczaniem obszarów przyspieszonego rozwoju OZE i specjalnych obszarów sieciowych. Podczas przygotowywania krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych państwa członkowskie powinny zapewniać synergię z rozwojem energii ze źródeł odnawialnych i infrastruktury energetycznej oraz z już wyznaczonymi obszarami przyspieszonego rozwoju OZE i specjalnymi obszarami sieciowymi oraz zapewniać, by funkcjonowanie tych obszarów, w tym przewidzianych w dyrektywie (UE) 2018/2001 procedur wydawania zezwoleń mających zastosowanie do tych obszarów przyspieszonego rozwoju OZE, pozostało niezmienione.

- (69) Aby zapewnić synergię ze środkami odbudowy, które zostały już zaplanowane lub wprowadzone w państwach członkowskich, w krajowych planach odbudowy zasobów przyrodniczych należy uznać i uwzględnić te środki odbudowy. W świetle pilnej potrzeby podjęcia działań na rzecz odbudowy zdegradowanych ekosystemów, zasygnalizowanej w Szóstym sprawozdaniu oceniającym IPCC, państwa członkowskie powinny wdrażać te środki równolegle z przygotowywaniem planów odbudowy.

- (70) W krajowych planach odbudowy *zasobów przyrodniczych i środkach mających na celu odbudowę siedlisk oraz środkach mających na celu zapobieganie pogarszaniu się stanu siedlisk* należy także uwzględnić wyniki projektów badawczych istotnych z punktu widzenia oceny stanu ekosystemów, identyfikowania oraz wdrażania środków odbudowy, a także celów monitorowania. *W stosownych przypadkach powinny one również uwzględniać różnorodność sytuacji w różnych regionach Unii, zgodnie z art. 191 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), w zakresie np. wymogów społecznych, gospodarczych i kulturowych oraz cech regionalnych i lokalnych, w tym gęstości zaludnienia.*

- (71) Należy wziąć pod uwagę szczególną sytuację regionów najbardziej oddalonych w Unii, wymienionych w art. 349 TFUE, w którym przewidziano szczególne środki mające na celu wsparcie tych regionów. Zgodnie z założeniami unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 szczególny nacisk należy położyć na ochronę i odbudowę ekosystemów regionów najbardziej oddalonych ze względu na ich wyjątkową wartość pod względem bogactwa różnorodności biologicznej. ***Jednocześnie należy uwzględnić związane z tym koszty ochrony i odbudowy tych ekosystemów oraz oddalenie, wyspiarski charakter, niewielkie rozmiary, trudną topografię i klimat regionów najbardziej oddalonych, w szczególności podczas przygotowywania krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych. Zachęca się państwa członkowskie do dobrowolnego włączenia szczególnych środków odbudowy w tych regionach najbardziej oddalonych, które nie są objęte zakresem niniejszego rozporządzenia.***

- (72) EEA powinna wspierać państwa członkowskie w przygotowywaniu krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych, a także w monitorowaniu postępów w realizacji celów i obowiązków w zakresie odbudowy. Komisja powinna ocenić, czy krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych pozwalają na realizację tych celów i obowiązków oraz ***osiągnięcie nadrzędnych celów Unii, aby wspólnie objąć – jako cel unijny – na wszystkich obszarach i ekosystemach objętych zakresem niniejszego rozporządzenia co najmniej 20 % obszarów lądowych i co najmniej 20 % obszarów morskich do 2030 r. oraz wszystkie ekosystemy wymagające odbudowy do 2050 r., celów dotyczących przywrócenia co najmniej 25 000 km rzek do stanu swobodnego przepływu w Unii do 2030 r., a także przyczynienie się do zobowiązania do zasadzenia co najmniej 3 mld dodatkowych drzew w Unii do 2030 r.***

- (73) Ze sprawozdania na temat stanu przyrody z 2020 r. wynika, że znaczna część informacji przekazywanych przez państwa członkowskie zgodnie z art. 17 dyrektywy 92/43/EWG i art. 12 dyrektywy 2009/147/WE, w szczególności na temat stanu ochrony siedlisk i gatunków, które akty te obejmują ochroną, oraz trendów w tym zakresie, pochodzi z częściowych badań lub opiera się jedynie na ocenie eksperta. Ze sprawozdania wynika również, że stan niektórych typów siedlisk i gatunków objętych ochroną na mocy dyrektywy 92/43/EWG jest wciąż nieznany. Uzupełnienie tych luk informacyjnych oraz inwestycje w monitorowanie i obserwacje są niezbędne do stworzenia solidnych, opartych na podstawach naukowych krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych. Aby zapewnić aktualność, skuteczność i spójność różnych metod monitorowania, w ramach monitorowania i obserwacji należy możliwie jak najlepiej wykorzystywać wyniki finansowanych przez Unię projektów w zakresie badań naukowych i innowacji, nowe technologie, takie jak monitorowanie in situ i teledetekcję przy użyciu danych satelitarnych oraz usługi świadczone w ramach komponentów EGNOS, Galileo i Copernicus Unijnego programu kosmicznego, ustanowionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/696²⁴. Wdrożenie celów w zakresie odbudowy będą wspierać unijne misje w zakresie odbudowy oceanów i zasobów wodnych, przystosowania się do zmiany klimatu i pakt na rzecz zdrowych gleb w Europie, określone w komunikacie Komisji z dnia 29 września 2021 r. w sprawie misji europejskich.

²⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/696 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające Unijny program kosmiczny i Agencję Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 912/2010, (UE) nr 1285/2013 i (UE) nr 377/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 69).

- (74) *Biorąc pod uwagę szczególne wyzwania techniczne i finansowe związane z mapowaniem i monitorowaniem środowisk morskich, państwa członkowskie powinny mieć możliwość – jako uzupełnienie informacji zgłaszanych zgodnie z art. 17 dyrektywy 92/43/EWG i zgodnie z art. 17 dyrektywy 2008/56/WE – wykorzystać informacje dotyczące presji i zagrożeń lub inne istotne informacje jako podstawę ekstrapolacji przy ocenie stanu siedlisk morskich wymienionych w załączniku II do niniejszego rozporządzenia. Powinny również mieć możliwość wykorzystania takiego podejścia jako podstawy planowania środków odbudowy siedlisk morskich zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Ogólna ocena stanu siedlisk morskich wymienionych w załączniku II do niniejszego rozporządzenia powinna opierać się na najlepszej dostępnej wiedzy oraz na aktualnym postępie naukowo-technicznym.*

- (75) Aby zapewnić monitorowanie postępów w realizacji krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych, wprowadzone środki odbudowy, obszary objęte środkami odbudowy oraz dane dotyczące wykazu barier dla ciągłości rzek, należy wprowadzić system zobowiązujący państwa członkowskie do tworzenia, aktualizowania i udostępniania istotnych danych dotyczących wyników takiego monitorowania. Przekazywanie danych Komisji drogą elektroniczną powinno odbywać się za pośrednictwem systemu ReportNet Europejskiej Agencji Środowiska oraz w sposób, który ograniczy do minimum obciążenia administracyjne nakładane na wszystkie podmioty. Aby zapewnić odpowiednią infrastrukturę na potrzeby publicznego dostępu, sprawozdawczości i wymiany danych między organami publicznymi, państwa członkowskie powinny, w stosownych przypadkach, opierać specyfikacje danych na tych, o których mowa w dyrektywie 2003/4/WE²⁵, dyrektywie 2007/2/WE²⁶ oraz dyrektywie (UE) 2019/1024²⁷ Parlamentu Europejskiego i Rady.

²⁵ Dyrektywa 2003/4/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska i uchylająca dyrektywę Rady 90/313/EWG (Dz.U. L 41 z 14.2.2003, s. 26).

²⁶ Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE) (Dz.U. L 108 z 25.4.2007, s. 1).

²⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (Dz.U. L 172 z 26.6.2019, s. 56).

- (76) Aby zapewnić skuteczne wdrożenie niniejszego rozporządzenia, Komisja powinna oferować państwom członkowskim na ich wniosek wsparcie za pośrednictwem Instrumentu Wsparcia Technicznego, ustanowionego na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/240²⁸, który zapewnia dostosowane do potrzeb wsparcie techniczne przy opracowywaniu i wdrażaniu reform. Wsparcie techniczne przewidziane w ramach tego instrumentu obejmuje przykładowo wzmocnienie zdolności administracyjnych, harmonizację ram legislacyjnych oraz udostępnianie odpowiednich najlepszych praktyk.
- (77) Komisja powinna składać sprawozdania z postępów państw członkowskich w realizacji celów i wypełnianiu obowiązków w zakresie odbudowy określonych w niniejszym rozporządzeniu na podstawie ogólnounijnych sprawozdań z postępów sporządzanych przez EEA, a także innych udostępnianych przez państwa członkowskie analiz i sprawozdań dotyczących istotnych obszarów polityki, np. polityki w dziedzinie przyrody, polityki morskiej i polityki wodnej.

²⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/240 z dnia 10 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument Wsparcia Technicznego (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 1).

- (78) Zasadnicze znaczenie dla zapewnienia osiągnięcia celów i wypełnienia obowiązków określonych w niniejszym rozporządzeniu ma poczynienie odpowiednich inwestycji publicznych i prywatnych w odbudowę. Państwa członkowskie powinny zatem włączyć do budżetów państwa wydatki na cele związane z różnorodnością biologiczną, w tym koszty alternatywne i przejściowe wynikające z wdrożenia krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych, a także odzwierciedlić sposób wykorzystania finansowania unijnego.

Jeżeli chodzi o finansowanie unijne, wydatki w ramach budżetu Unii oraz unijne programy finansowania, takie jak program LIFE, Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA), ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1139²⁹, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (EFRG), ustanowione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220³⁰, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Fundusz Spójności, ustanowione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058³¹, oraz Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056³², a także unijny program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa”, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695³³, przyczyniają się do osiągnięcia celów w zakresie różnorodności biologicznej, przy uwzględnieniu celu zakładającego przeznaczenie w 2024 r. 7,5 %, a w 2026 i 2027 r. 10 % rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, określonych w rozporządzeniu Rady (UE, Euratom) 2020/2093³⁴ (zwanym dalej „WRF na lata 2021–2027”) na cele związane z różnorodnością biologiczną.

²⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1139 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2017/1004 (Dz.U. L 247 z 13.7.2021, s. 1).

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022 (Dz.U. L 437 z 28.12.2020, s. 1).

³¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 60).

³² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 1).

³³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013 (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 1).

³⁴ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 11).

Kolejnym źródłem finansowania ochrony i odbudowy różnorodności biologicznej i ekosystemów jest Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241³⁵. Jeśli chodzi o program LIFE, należy zwrócić szczególną uwagę na właściwe wykorzystanie strategicznych projektów przyrodniczych jako specjalnego narzędzia, które może wspierać wdrożenie niniejszego rozporządzenia przez skuteczne i efektywne włączanie dostępnych środków finansowych.

- (79) *Przygotowanie krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych nie powinno pociągać za sobą zobowiązania państw członkowskich do przeprogramowania jakiegokolwiek finansowania w ramach WPR, WPRyb lub innych programów lub instrumentów finansowania rolnictwa i rybołówstwa w ramach WRF na lata 2021–2027 w celu wdrożenia niniejszego rozporządzenia.***

³⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17).

- (80) Dostępnych jest szereg unijnych, krajowych i prywatnych inicjatyw stymulujących finansowanie prywatne, takich jak Program InvestEU, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523³⁶, który oferuje możliwości uruchomienia finansowania publicznego i prywatnego w celu wsparcia m.in. poprawy stanu przyrody i różnorodności biologicznej za pomocą projektów w zakresie zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz rolnictwa węglowego jako ekologicznego modelu biznesowego. ***Można promować finansowanie środków odbudowy zasobów przyrodniczych w terenie za pomocą finansowania prywatnego lub publicznego, w tym wsparcia opartego na rezultatach i innowacyjnych systemów, takich jak programy certyfikacji usunięcia dwutlenku węgla. Możliwe jest również stworzenie zachęt dla inwestycji prywatnych za pośrednictwem programów inwestycji publicznych, w tym instrumentów finansowych, dotacji i innych instrumentów, pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy państwa.***

³⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523 z dnia 24 marca 2021 r. ustanawiające Program InvestEU i zmieniające rozporządzenie (UE) 2015/1017 (Dz.U. L 107 z 26.3.2021, s. 30).

(81) Aby zapewnić wdrożenie niniejszego rozporządzenia, niezbędne są odpowiednie inwestycje prywatne i publiczne w zakresie środków odbudowy zasobów przyrodniczych. W związku z tym Komisja powinna, w terminie 12 miesięcy od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia i w porozumieniu z państwami członkowskimi, przedstawić sprawozdanie zawierające analizę wskazującą wszelkie luki w zakresie wdrażania niniejszego rozporządzenia. Sprawozdaniu powinny towarzyszyć, w stosownych przypadkach, wnioski dotyczące odpowiednich środków, w tym środków finansowych, które mają służyć wypełnieniu zidentyfikowanych luk, takich jak ustanowienie specjalnego finansowania, i bez uszczerbku dla prerogatyw współprawodawców w zakresie przyjęcia wieloletnich ram finansowych na okres po 2027 r.

- (82) *Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, na mocy zasady lojalnej współpracy ustanowionej w art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), zadaniem sądów państw członkowskich jest zapewnienie ochrony sądowej praw osób na mocy prawa Unii. Ponadto art. 19 ust. 1 TUE zawiera wymóg, zgodnie z którym państwa członkowskie ustanawiają środki wystarczające do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii. Unia i jej państwa członkowskie są stronami Konwencji Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska³⁷ (zwanej dalej „konwencją z Aarhus”). Zgodnie z konwencją z Aarhus państwa członkowskie powinny zapewnić, aby zgodnie z odpowiednim krajowym systemem prawnym członkowie zainteresowanej społeczności mieli dostęp do wymiaru sprawiedliwości.*

³⁷ Dz.U. L 124 z 17.5.2005, s. 4.

- (83) Państwa członkowskie powinny wspierać sprawiedliwe i ogólnospołeczne podejście do przygotowania i wdrażania swoich krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych. *Powinny wprowadzić niezbędne środki w celu zaangażowania władz lokalnych i regionalnych, właścicieli gruntów i użytkowników gruntów oraz ich związków, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, społeczności przedsiębiorców, środowisk badawczych i edukacyjnych, rolników, rybaków, leśników, inwestorów i innych odpowiednich zainteresowanych stron oraz ogółu społeczeństwa na wszystkich etapach przygotowywania, przeglądu i wdrażania krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych oraz w celu wspierania dialogu i rozpowszechniania opartych na nauce informacji na temat różnorodności biologicznej i korzyści płynących z odbudowy.*

- (84) Zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2021/2115 plany strategiczne WPR mają przyczyniać się do realizacji już ustalonych długoterminowych celów krajowych określonych w aktach prawnych, wymienionych w załączniku XIII do tego rozporządzenia, lub wynikających z nich, oraz mają być z nimi spójne. Komisja powinna uwzględnić niniejsze rozporządzenie przy dokonywaniu – zgodnie z art. 159 rozporządzenia (UE) 2021/2115 do dnia 31 grudnia 2025 r. – przeglądu wykazu zawartego w załączniku XIII do tego rozporządzenia.
- (85) Zgodnie z zobowiązaniem zawartym w 8. unijnym programie działań w zakresie środowiska, określonym w decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/591³⁸, państwa członkowskie powinny wycofać dotacje o skutkach szkodliwych dla środowiska na szczeblu krajowym, wykorzystując przy tym jak najlepiej instrumenty rynkowe i narzędzia ekologicznego planowania budżetu i finansowania, w tym wymagane w celu zapewnienia sprawiedliwej społecznie transformacji, oraz wspierając przedsiębiorstwa i inne zainteresowane strony w pracach nad standaryzacją praktyk w zakresie rozliczania kapitału naturalnego.

³⁸ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/591 z dnia 6 kwietnia 2022 r. w sprawie ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska do 2030 r. (Dz.U. L 114 z 12.4.2022, s. 22).

- (86) Aby zapewnić niezbędne dostosowanie niniejszego rozporządzenia, należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w odniesieniu do uzupełnienia niniejszego rozporządzenia w celu określenia i uaktualniania ugruntowanej naukowo metody monitorowania różnorodności gatunków i populacji owadów zapylających oraz w odniesieniu do zmiany załączników I–VII do niniejszego rozporządzenia celem dostosowania **do postępu technicznego** i naukowego **grup i wykazów** typów siedlisk, wykazów gatunków morskich, **wykazów gatunków** wykorzystywanych na potrzeby wskaźnika pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego, opisu, jednostek i metodyki wskaźników różnorodności biologicznej dotyczących ekosystemów rolniczych i leśnych **oraz wykazu przykładów środków odbudowy zasobów przyrodniczych, aby uwzględnić doświadczenia wynikające ze stosowania niniejszego rozporządzenia lub zapewnić spójność z typami siedlisk EUNIS**. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja przeprowadziła **oceny skutków i** stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, ■ oraz aby prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa³⁹. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup ekspertów Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.

³⁹ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

- (87) Aby zapewnić jednolite warunki wdrażania niniejszego rozporządzenia, należy przekazać Komisji uprawnienia wykonawcze, tak aby mogła ona określić metody monitorowania wskaźników dotyczących ekosystemów rolniczych wymienionych w załączniku IV do niniejszego rozporządzenia oraz wskaźników dotyczących ekosystemów leśnych wymienionych w załączniku VI do niniejszego rozporządzenia, **ustanowić ramy wytycznych** na potrzeby ustalenia zadowalającego poziomu **miejskich terenów zieleni, pokrycia koronami drzew na obszarach miejskich w ekosystemach miejskich**, populacji owadów zapylających, wskaźników różnorodności biologicznej dotyczących ekosystemów rolniczych wymienionych w załączniku IV do niniejszego rozporządzenia, wskaźników dotyczących ekosystemów leśnych wymienionych w załączniku VI do niniejszego rozporządzenia, a także ustanowić jednolity format krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych oraz format, strukturę i szczegółowe ustalenia dotyczące przekazywania Komisji danych i informacji drogą elektroniczną. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011⁴⁰.

⁴⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

- (88) *Aby umożliwić szybką i skuteczną reakcję w przypadku wystąpienia nieprzewidywalnego, wyjątkowego i niesprowokowanego zdarzenia pozostającego poza kontrolą Unii, mającego poważne ogólnounijne konsekwencje dla dostępności gruntów niezbędnych do zapewnienia wystarczającej produkcji rolnej zaspokajającej spożycie żywności w Unii, należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze w odniesieniu do tymczasowego zawieszenia stosowania odpowiednich przepisów niniejszego rozporządzenia w zakresie i na taki okres, które są absolutnie niezbędne, maksymalnie do 12 miesięcy, przy jednoczesnym zachowaniu celów niniejszego rozporządzenia. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 182/2011.*
- (89) Komisja powinna przeprowadzić ocenę niniejszego rozporządzenia. Zgodnie z Porozumieniem międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa podstawę tej oceny powinny stanowić następujące kryteria: skuteczność, efektywność, odpowiedniość, spójność i wartość dodana, a wyniki tej oceny powinny stanowić podstawę oceny skutków możliwości dalszego działania. Komisja powinna ponadto ocenić potrzebę ustanowienia dodatkowych celów w zakresie odbudowy, w oparciu o wspólne metody oceny stanu ekosystemów nieobjętych art. 4 i 5 niniejszego rozporządzenia oraz z uwzględnieniem najnowszych dowodów naukowych.

- (90) Należy odpowiednio zmienić rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869⁴¹.
- (91) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia, a mianowicie zapewnienie długoterminowej i trwałej odbudowy różnorodnych biologicznie i odpornych ekosystemów na całym europejskim terytorium państw członkowskich za pomocą środków odbudowy, które mają zostać wprowadzone przez państwa członkowskie, aby wspólnie osiągnąć unijny cel odbudowy obszarów lądowych i morskich do 2030 r. oraz wszystkich obszarów wymagających odbudowy do 2050 r., nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki działania możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 *TUE*. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

⁴¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, zmiany rozporządzeń (WE) nr 715/2009, (UE) 2019/942 i (UE) 2019/943 oraz dyrektyw 2009/73/WE i (UE) 2019/944 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 347/2013 (Dz.U. L 152 z 3.6.2022, s. 45).

ROZDZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsze rozporządzenie ustanawia przepisy, które mają się przyczynić do:
 - a) **■** długoterminowej i trwałej odbudowy różnorodnych biologicznie i odpornych *ekosystemów* na obszarach lądowych i morskich *państw członkowskich* poprzez odbudowę *zdegradowanych* ekosystemów;
 - b) osiągnięcia nadrzędnych celów Unii dotyczących łagodzenia zmiany klimatu, przystosowywania się do niej *oraz neutralności degradacji gruntów*;
 - c) poprawy bezpieczeństwa żywnościowego;
 - d) wypełniania międzynarodowych zobowiązań Unii.

2. Niniejsze rozporządzenie ustanawia ramy, w których państwa członkowskie wprowadzają skuteczne obszarowe środki odbudowy, **które mają łącznie** objąć, w **ramach celu unijnego, w obrębie obszarów i ekosystemów objętych zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia**, do 2030 r. co najmniej 20 % obszarów lądowych i co najmniej 20 % obszarów morskich, a do 2050 r. – wszystkie ekosystemy wymagające odbudowy.

Artykuł 2

Zakres geograficzny

Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do ekosystemów, o których mowa w art. 4–12:

- a) na terytorium państw członkowskich;
- b) na wodach przybrzeżnych – zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt 7 dyrektywy 2000/60/WE – państw członkowskich, na ich dnie morskim lub podglebiu;
- c) na wodach, dnie morskim lub podglebiu znajdujących się od strony morza od linii podstawowej, od której mierzony jest zasięg morza terytorialnego państwa członkowskiego aż do najdalej położonego obszaru, na którym państwo członkowskie **ma lub** wykonuje suwerenne prawa **lub jurysdykcję**, zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 r.⁴²

⁴² Dz.U. L 179 z 23.6.1998, s. 3.

Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie wyłącznie do ekosystemów znajdujących się na europejskim terytorium państw członkowskich podlegającego postanowieniom Traktatów.

Artykuł 3

Definicje

Na potrzeby niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- 1) „ekosystem” oznacza dynamiczny zespół roślin, zwierząt, **grzybów** i mikroorganizmów oraz ich nieożywione środowisko, wspólnie tworzące jednostkę funkcjonalną, i obejmuje typy siedlisk, siedliska gatunków i populacje gatunków;
- 2) „siedlisko gatunku” oznacza siedlisko gatunku zdefiniowane w art. 1 lit. f) dyrektywy 92/43/EWG;

- 3) „odbudowa” oznacza proces czynnego lub biernego wspierania przywracania ekosystemu do dobrego stanu, aby poprawić jego strukturę i funkcje celem zachowania lub zwiększenia różnorodności biologicznej i odporności ekosystemu, poprzez doprowadzenie obszaru siedliska danego typu do dobrego stanu ■ , przywrócenie właściwej powierzchni referencyjnej oraz doprowadzenie siedliska gatunku do wystarczającej jakości i wielkości zgodnie z art. 4 ust. 1, 2 i 3 oraz art. 5 ust. 1, 2 i 3 oraz osiągnięcie celów i wypełnienie obowiązków określonych w art. 8–12, w tym osiągnięcie zadowalających poziomów wskaźników, o których mowa w art. 8–12;
- 4) „dobry stan” oznacza w odniesieniu do obszaru siedliska danego typu stan, w którym kluczowe cechy tego typu siedliska, w szczególności jego struktura i funkcje, a także typowe dla niego gatunki lub typowy skład gatunkowy, odzwierciedlają wysoki poziom integralności, stabilności i odporności pod względem ekologicznym, niezbędny do zapewnienia jego długoterminowego utrzymania, i który przyczynia się do osiągnięcia lub utrzymania właściwego stanu ochrony siedliska w przypadkach, w których dany typ siedliska został wymieniony w załączniku I do dyrektywy 92/43/EWG, oraz, w odniesieniu do ekosystemów morskich, przyczynia się do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska;
- 5) „dobry stan środowiska” oznacza dobry stan środowiska w rozumieniu art. 3 pkt 5 dyrektywy 2008/56/WE;
- 6) „właściwy stan ochrony siedliska” oznacza właściwy stan ochrony w rozumieniu art. 1 lit. e) dyrektywy 92/43/EWG;
- 7) „właściwy stan ochrony gatunku” oznacza właściwy stan ochrony w rozumieniu art. 1 lit. i) dyrektywy 92/43/EWG;

- 8) „właściwa powierzchnia referencyjna” oznacza całkowity obszar siedliska danego typu w danym regionie biogeograficznym lub morskim na poziomie krajowym, który to obszar uznaje się za minimum niezbędne do zapewnienia długoterminowego utrzymania typu siedliska i związanych z nim **typowych** gatunków lub typowego składu gatunkowego oraz wszystkich istotnych odmian ekologicznych tego typu siedliska w jego naturalnym zasięgu i który obejmuje obecny obszar typu siedliska, a także, jeśli obszar ten nie jest wystarczający do zapewnienia długoterminowej żywotności typu siedliska i zamieszkujących je typowych gatunków lub typowego składu gatunkowego, dodatkowy obszar niezbędny do przywrócenia typu siedliska; **w przypadku gdy dany typ siedliska jest wymieniony w załączniku I do dyrektywy 92/43/EWG, takie przywrócenie przyczynia się do osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedliska, a w ekosystemach morskich takie przywrócenie przyczynia się do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska;**

- 9) „wystarczająca jakość siedliska” oznacza jakość siedliska gatunku, która umożliwia spełnienie wymogów ekologicznych danego gatunku na każdym etapie jego cyklu biologicznego, tak aby długoterminowo utrzymywał się on jako trwały składnik swojego siedliska w jego naturalnym zasięgu, ***przyczyniając się do osiągnięcia lub utrzymania właściwego stanu ochrony gatunku wymienionego w załącznikach II, IV lub V do dyrektywy 92/43/EWG oraz zabezpieczając populacje gatunków ptaków objętych dyrektywą 2009/147/WE, a ponadto, w ekosystemach morskich, przyczyniając się do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska;***
- 10) „wystarczająca wielkość siedliska” oznacza taką wielkość siedliska gatunku, która pozwala na spełnienie wymogów ekologicznych danego gatunku na każdym etapie jego cyklu biologicznego, tak że utrzymuje się on w perspektywie długoterminowej jako trwały składnik swojego siedliska w jego naturalnym zasięgu, ***przyczyniając się do osiągnięcia lub utrzymania właściwego stanu ochrony gatunku wymienionego w załącznikach II, IV lub V do dyrektywy 92/43/EWG oraz zabezpieczając populacje gatunków ptaków objętych dyrektywą 2009/147/WE, a ponadto, w ekosystemach morskich, przyczyniając się do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska;***

- 11) *„bardzo powszechny i szeroko rozpowszechniony typ siedliska” oznacza typ siedliska występujący w kilku regionach biogeograficznych w Unii o zasięgu przekraczającym 10 000 km²;*
- 12) „owad zapylający” oznacza dzikiego *owada*, który przenosi pyłek z pylnika rośliny na znamię rośliny, umożliwiając w ten sposób zapłodnienie i produkcję nasion;
- 13) „spadek populacji owadów zapylających” oznacza spadek liczebności populacji owadów zapylających lub spadek stopnia jej zróżnicowania bądź obie te sytuacje;
- 14) *„rodzimy gatunek drzewa” oznacza gatunek drzewa występujący w swoim naturalnym zasięgu, w przeszłości lub obecnie, i potencjalnie rozprzestrzeniający się (tj. w obrębie zasięgu, który zajmuje lub mógłby zajmować w sposób naturalny bez bezpośredniego lub pośredniego wprowadzenia lub opieki ze strony człowieka);*
- 15) „lokalna jednostka administracyjna” oznacza jednostkę administracyjną niskiego szczebla państwa członkowskiego działającą na szczeblu niższym niż okręgowy, regionalny lub krajowy, ustanowioną zgodnie z art. 4 rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady⁴³;

⁴³ Rozporządzenie (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz.U. L 154 z 21.6.2003, s. 1).

- 16) ***„ośrodki miejskie” i „klastery miejskie” oznaczają jednostki terytorialne sklasyfikowane w miastach, małych miastach i przedmieściach według typologii opartej na siatce określonej w art. 4b ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1059/2003;***
- 17) „miasta” oznaczają lokalne jednostki administracyjne, w których co najmniej 50 % ludności mieszka w co najmniej jednym ośrodku miejskim, co mierzy się przy użyciu stopnia urbanizacji określonego w art. 4b ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1059/2003;
- 18) „małe miasta i przedmieścia” oznaczają lokalne jednostki administracyjne, w których mniej niż 50 % ludności mieszka w ośrodku miejskim, ale co najmniej 50 % ludności mieszka w klastrach miejskich, co mierzy się przy użyciu stopnia urbanizacji określonego w art. 4b ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 1059/2003;
- 19) ***„obszary podmiejskie” oznaczają obszary sąsiadujące z ośrodkami miejskimi lub klastrami miejskimi, w tym co najmniej wszystkie obszary w odległości do 1 km mierzonej od zewnętrznych granic tych ośrodków miejskich lub klastrów miejskich, znajdujące się w tym samym mieście, małym mieście lub przedmieściu co te ośrodki miejskie lub klastery miejskie;***

- 20) „miejski teren zieleni” oznacza ***całkowity obszar porośnięty drzewami, krzewami, zaroślami, stałą roślinnością trawiastą, porostami lub mchami oraz stawy i cieki wodne*** występujące na terenie miast lub małych miast i przedmieść, obliczone na podstawie danych dostarczonych przez usługę programu Copernicus w zakresie monitorowania obszarów lądowych świadczoną przez komponent Copernicus Unijnego programu kosmicznego, zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2021/696 ***oraz, jeżeli są one dostępne dla danego państwa członkowskiego, innych odpowiednich danych uzupełniających dostarczonych przez to państwo członkowskie;***
- 21) „pokrycie koronami drzew na obszarach miejskich” oznacza całkowitą powierzchnię pokrytą drzewami na terenie miast, małych miast i przedmieść, obliczoną na podstawie danych dotyczących stopnia zwarcia koron drzew dostarczonych przez usługę programu Copernicus w zakresie monitorowania obszarów lądowych świadczoną przez komponent Copernicus Unijnego programu kosmicznego, zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2021/696 ***oraz, jeżeli są one dostępne dla danego państwa członkowskiego, innych odpowiednich danych uzupełniających dostarczonych przez to państwo członkowskie;***
- 22) „rzeka o swobodnym przepływie” oznacza rzekę lub odcinek rzeki, których ***wzdłużna, poprzeczna i pionowa łączność nie jest utrudniona przez sztuczne struktury tworzące barierę i której naturalne funkcje są w dużej mierze nienaruszone;***

- 23) „*ponowne nawadnianie torfowisk*” oznacza proces *przekształcania osuszonej gleby torfowej w nawodnioną glebę torfową*;
- 24) „obszar przyspieszonego rozwoju OZE” oznacza obszar *przyspieszonego* rozwoju odnawialnych źródeł energii zdefiniowany w art. 2 pkt 9a dyrektywy (UE) 2018/2001.

ROZDZIAŁ II

CELE I OBOWIĄZKI W ZAKRESIE ODBUDOWY

Artykuł 4

Odbudowa ekosystemów lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych

1. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy konieczne do przywrócenia do dobrego stanu obszarów typów siedlisk wymienionych w załączniku I, których stan nie jest dobry. Środki takie są wprowadzane:

- a) do 2030 r. – na co najmniej 30 % całkowitej powierzchni wszystkich typów siedlisk wymienionych w załączniku I, których stan nie jest dobry, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15;*
- b) do 2040 r. – na co najmniej 60 %, a do 2050 r. – na co najmniej 90 % powierzchni każdej grupy typów siedlisk wymienionych w załączniku I, których stan nie jest dobry, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15.*

Na potrzeby niniejszego ustępu państwa członkowskie, w stosownych przypadkach, do 2030 r. priorytetowo traktują środki odbudowy na obszarach należących do sieci Natura 2000.

2. *Na zasadzie odstępstwa od ust. 1 akapit pierwszy lit. a) i b) państwa członkowskie mogą, w należycie uzasadnionych przypadkach na potrzeby tego ustępu, wyłączyć z odpowiedniej grupy typów siedlisk bardzo powszechne i szeroko rozpowszechnione typy siedlisk, które obejmują ponad 3 % ich europejskiego terytorium.*

W przypadku gdy państwo członkowskie stosuje odstępstwo, o którym mowa w akapicie pierwszym, wprowadza ono środki odbudowy:

- a) do 2050 r. – na obszarze stanowiącym co najmniej 80 % obszaru, który nie jest w dobrym stanie dla każdego z tych typów siedlisk;
- b) do 2030 r. – w odniesieniu do co najmniej jednej trzeciej odsetka, o którym mowa w lit. a); oraz
- c) do 2040 r. – w odniesieniu do co najmniej dwóch trzecich odsetka, o którym mowa w lit. a).

Odstępstwo, o którym mowa w akapicie pierwszym, stosuje się tylko wtedy, gdy zapewnia się, aby odsetek, o którym mowa w akapicie drugim lit. a), nie uniemożliwiała osiągnięcia lub utrzymania właściwego stanu ochrony dla każdego z tych typów siedlisk na krajowym poziomie biogeograficznym.

3. Jeżeli państwo członkowskie stosuje odstępstwo zgodnie z ust. 2, obowiązek określony w ust. 1 akapit pierwszy lit. a) ma zastosowanie do całkowitego obszaru wszystkich pozostałych typów siedlisk wymienionych w załączniku I, które nie są w dobrym stanie, a obowiązek określony w ust. 1 akapit pierwszy lit. b) ma zastosowanie do pozostałych obszarów odpowiednich grup typów siedlisk wymienionych w załączniku I, które nie są w dobrym stanie.

4. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy konieczne do przywrócenia typów siedlisk wymienionych w załączniku I na obszarach, na których te typy siedlisk nie występują, ***celem osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej dla tych typów siedlisk***. Do 2030 r. środki te muszą być wprowadzone w odniesieniu do obszarów odpowiadających co najmniej 30 % dodatkowej powierzchni potrzebnej do osiągnięcia całkowitej właściwej powierzchni referencyjnej dla każdej grupy typów siedlisk wymienionych w załączniku I, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15, do 2040 r. – w odniesieniu do obszarów obejmujących co najmniej 60 % tej powierzchni, a do 2050 r. – w odniesieniu do 100 % tej powierzchni.
5. ***Na zasadzie odstępstwa od ust. 4 niniejszego artykułu, jeżeli państwo członkowskie uzna, że do 2050 r. nie jest możliwe wprowadzenie środków odbudowy niezbędnych do osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej dla określonego typu siedliska na 100 % powierzchni, dane państwo członkowskie może określić niższy odsetek na poziomie od 90 % do 100 % w swoim krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15, oraz przedstawić odpowiednie uzasadnienie. W takim przypadku państwo członkowskie stopniowo wprowadza środki odbudowy niezbędne do osiągnięcia tego niższego odsetka do 2050 r. Do 2030 r. te środki odbudowy muszą obejmować co najmniej 30 % dodatkowej powierzchni potrzebnej do osiągnięcia takiego niższego odsetka do 2050 r., a do 2040 r. muszą obejmować co najmniej 60 % dodatkowej powierzchni potrzebnej do osiągnięcia takiego niższego odsetka do 2050 r.***

6. *Jeżeli państwo członkowskie stosuje odstępstwo zgodnie z ust. 5 do określonych typów siedlisk, obowiązek określony w ust. 4 ma zastosowanie do pozostałych typów siedlisk, które stanowią część grup typów siedlisk wymienionych w załączniku I, do których należą te określone typy siedlisk.*
7. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych siedlisk gatunków wymienionych w załącznikach II, IV i V do dyrektywy 92/43/EWG, a także lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych siedlisk gatunków ptaków objętych zakresem stosowania dyrektywy 2009/147/WE, które są, **w dodatku do środków odbudowy, o których mowa w ust. 1 i 4 niniejszego artykułu,** konieczne do poprawy jakości i ilości tych siedlisk, między innymi przez ich przywrócenie, a także do poprawy łączności aż do osiągnięcia wystarczającej jakości i ilości tych siedlisk.

8. Obszary najbardziej odpowiednie do objęcia środkami odbudowy zgodnie z ust. 1, 4 i 7 niniejszego artykułu określa się w oparciu o najlepszą dostępną wiedzę i najnowsze dowody naukowe dotyczące stanu typów siedlisk wymienionych w załączniku I do niniejszego rozporządzenia, oceniane według struktury i funkcji niezbędnych do ich długoterminowego utrzymania, w tym typowych dla nich gatunków, o których mowa w art. 1 lit. e) dyrektywy 92/43/EWG, oraz jakości i ilości siedlisk gatunków, o których mowa w ust. 7 niniejszego artykułu, z **wykorzystaniem informacji przekazanych na podstawie art. 17 dyrektywy 92/43/EWG i art. 12 dyrektywy 2009/147/WE, a w stosownych przypadkach z uwzględnieniem różnorodnych sytuacji w różnych regionach, o czym mowa w art. 14 ust. 16 lit. c) niniejszego rozporządzenia.**
9. Państwa członkowskie zapewniają, aby najpóźniej do 2030 r. stan typów siedlisk był znany dla co najmniej 90 % obszaru rozmieszczonego na wszystkich typach siedlisk wymienionych w załączniku I oraz aby do 2040 r. stan wszystkich obszarów typów siedlisk wymienionych w załączniku I był znany.
10. W odniesieniu do środków odbudowy, o których mowa w ust. 1 i 4, uwzględnia się potrzebę poprawy łączności pomiędzy typami siedlisk wymienionymi w załączniku I oraz wymogi ekologiczne gatunków, o których mowa w ust. 7, występujących w tych typach siedlisk.

11. Państwa członkowskie **wprowadzają środki celem zapewnienia**, aby obszary objęte środkami odbudowy zgodnie z ust. 1, 4 i 7 wykazywały stałą poprawę stanu typów siedlisk wymienionych w załączniku I, aż do osiągnięcia przez nie dobrego stanu, a także stałą poprawę jakości siedlisk gatunków, o których mowa w ust. 7, aż do osiągnięcia wystarczającej jakości tych siedlisk.

Bez uszczerbku dla dyrektywy 92/43/EWG państwa członkowskie **wprowadzają środki celem zapewnienia**, aby stan obszarów, gdzie osiągnięto dobry stan i wystarczającą jakość siedlisk gatunków, nie ulegał **znacznemu** pogorszeniu.

12. ***Bez uszczerbku dla dyrektywy 92/43/EWG, do dnia publikacji krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych zgodnie z art. 17 ust. 6 niniejszego rozporządzenia państwa członkowskie starają się wprowadzać środki niezbędne do zapobiegania znacznemu pogorszeniu się stanu obszarów, w których występują typy siedlisk wymienione w załączniku I do niniejszego rozporządzenia i które są w dobrym stanie, lub środki niezbędne do osiągnięcia celów odbudowy określonych w ust. 17 niniejszego artykułu.***

13. *W odniesieniu do ust. 11 i 12 niniejszego artykułu poza obszarami Natura 2000 państwa członkowskie mogą, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, stosować wymogi dotyczące niepogarszania stanu określone w tych ustępach na poziomie każdego regionu biogeograficznego na swoim terytorium w odniesieniu do każdego typu siedliska i każdego siedliska gatunku, pod warunkiem że dane państwo członkowskie powiadomi Komisję o zamiarze zastosowania niniejszego ustępu do dnia... [6 miesięcy od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] i wypełni obowiązki określone w art. 15 ust. 3 lit. g), art. 20 ust. 1 lit. j), art. 21 ust. 1 i art. 21 ust. 2 lit. b).*
14. Poza obszarami Natura 2000 *obowiązek określony w ust. 11 nie ma zastosowania do pogorszenia jakości* spowodowanego przez:
- a) siłę wyższą, w tym klęski żywiołowe;
 - b) nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu; ■
 - c) **plan lub** przedsięwzięcie realizowane w nadrzędnym interesie publicznym, w przypadku których nie są dostępne żadne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne, co ustala się indywidualnie dla każdego przypadku; **lub**
 - d) działania lub zaniechania ze strony państw trzecich, za które dane państwo członkowskie nie jest odpowiedzialne.

15. *Poza obszarami Natura 2000 obowiązek określony w ust. 12 nie ma zastosowania do pogorszenia stanu spowodowanego przez:*
- a) *siłę wyższą, w tym klęski żywiołowe;*
 - b) *nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu;*
 - c) *plan lub przedsięwzięcie realizowane w nadrzędnym interesie publicznym, w przypadku których nie są dostępne żadne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne; lub*
 - d) *działania lub zaniechania ze strony państw trzecich, za które dane państwo członkowskie nie jest odpowiedzialne.*
16. *W przypadku obszarów Natura 2000 niewypełnienie obowiązków określonych w ust. 11 i 12 jest uzasadnione, jeżeli zostało spowodowane przez:*
- a) *siłę wyższą, w tym klęski żywiołowe;*
 - b) *nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu; lub*
 - c) *plan lub przedsięwzięcie zatwierdzone zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.*

17. Państwa członkowskie zapewniają:

- a) zwiększanie obszaru w dobrym stanie w odniesieniu do typów siedlisk wymienionych w załączniku I, do czasu gdy co najmniej 90 % tego obszaru osiągnie dobry stan, a w odniesieniu do każdego typu siedliska w każdym regionie biogeograficznym *danego państwa członkowskiego* osiągnięta zostanie właściwa powierzchnia referencyjna;
- b) trend wzrostowy prowadzący do zapewnienia wystarczającej jakości i ilości lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych siedlisk gatunków wymienionych w załącznikach II, IV i V do dyrektywy 92/43/EWG oraz gatunków objętych zakresem stosowania dyrektywy 2009/147/WE.

Artykuł 5

Odbudowa ekosystemów morskich

- 1. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy konieczne do przywrócenia do dobrego stanu obszarów typów siedlisk wymienionych w załączniku II, których stan nie jest dobry. Środki takie są wprowadzane:

- a) do 2030 r. – na co najmniej 30 % całkowitego obszaru wszystkich typów siedlisk z grup 1–6 wymienionych w załączniku II, których stan nie jest dobry, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15;*
- b) do 2040 r. – na co najmniej 60 %, a do 2050 r. – na co najmniej 90 % obszaru każdej grupy 1–6 typów siedlisk wymienionych w załączniku I, których stan nie jest dobry, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15;*
- c) do 2040 r. – na co najmniej dwóch trzecich odsetka określonego w lit. d) niniejszego ustępu obszaru typów siedlisk z grupy 7 wymienionych w załączniku II, których stan nie jest dobry, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15; oraz
- d) do 2050 r. – na ustalonym zgodnie z art. 14 ust. 3 odsetku obszaru typów siedlisk z grupy 7 wymienionych w załączniku II, których stan nie jest dobry, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15.

Odsetek, o którym mowa w akapicie pierwszym lit. d) niniejszego artykułu, ustala się w taki sposób, aby nie uniemożliwiać osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska określonego zgodnie z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2008/56/WE.

2. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy konieczne do przywrócenia typów siedlisk z **grup 1–6** wymienionych w załączniku II na obszarach, na których te typy siedlisk nie występują, ***celem osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej dla tych typów siedlisk***. Do 2030 r. środki te muszą być wprowadzone w odniesieniu do obszarów odpowiadających co najmniej 30 % dodatkowej powierzchni potrzebnej do osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej dla każdej grupy typów siedlisk, jak określono ilościowo w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15, do 2040 r. – w odniesieniu do obszarów reprezentujących co najmniej 60 % tej powierzchni, a do 2050 r. – w odniesieniu do 100 % tej powierzchni.

3. *Na zasadzie odstępstwa od ust. 2 niniejszego artykułu, jeżeli państwo członkowskie uzna, że do 2050 r. nie jest możliwe wprowadzenie środków odbudowy niezbędnych do osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej dla określonego typu siedliska na 100 % powierzchni, dane państwo członkowskie może określić niższy odsetek na poziomie od 90 % do 100 % w swoim krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 15, oraz przedstawić odpowiednie uzasadnienie. W takim przypadku państwo członkowskie stopniowo wprowadza środki odbudowy niezbędne do osiągnięcia tego niższego odsetka do 2050 r. Do 2030 r. te środki odbudowy muszą obejmować co najmniej 30 % dodatkowej powierzchni potrzebnej do osiągnięcia takiego niższego odsetka do 2050 r., a do 2040 r. muszą obejmować co najmniej 60 % dodatkowej powierzchni potrzebnej do osiągnięcia takiego niższego odsetka do 2050 r.*
4. *Jeżeli państwo członkowskie stosuje odstępstwo zgodnie z ust. 3 do określonych typów siedlisk, obowiązek określony w ust. 2 ma zastosowanie do pozostałej dodatkowej powierzchni koniecznej do osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej dla tych grup typów siedlisk wymienionych w załączniku II, do których należą te określone typy siedlisk.*

5. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy morskich siedlisk gatunków wymienionych w załączniku III do niniejszego rozporządzenia oraz w załącznikach II, IV i V do dyrektywy 92/43/EWG, a także morskich siedlisk gatunków ptaków objętych zakresem stosowania dyrektywy 2009/147/WE, które są, w **uzupełnieniu środków odbudowy, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu**, konieczne do poprawy jakości i ilości tych siedlisk, między innymi przez ich przywrócenie, a także do poprawy łączności aż do osiągnięcia wystarczającej jakości i ilości tych siedlisk.
6. Obszary najbardziej odpowiednie do objęcia środkami odbudowy zgodnie z ust. 1, 2 i 5 **niniejszego artykułu** określa się w oparciu o najlepszą dostępną wiedzę i najnowsze **osiągnięcia postępu technicznego i naukowego dotyczące ustalania** stanu typów siedlisk wymienionych w załączniku II do niniejszego rozporządzenia ■ oraz jakości i ilości siedlisk gatunków, o których mowa w ust. 5 **niniejszego artykułu, z wykorzystaniem informacji przekazanych na podstawie art. 17 dyrektywy 92/43/EWG, art. 12 dyrektywy 2009/147/WE i art. 17 dyrektywy 2008/56/WE.**

7. ***Państwa członkowskie zapewniają, aby stan był znany w odniesieniu do:***
- a) do 2030 r. – co najmniej 50 % obszarów rozmieszczonych na wszystkich typach siedlisk z grup 1–6 wymienionych w załączniku II;
 - b) do 2040 r. – wszystkich obszarów z grup 1–6 wymienionych w załączniku II;
 - c) do 2040 r. – co najmniej 50 % obszarów rozmieszczonych na wszystkich typach siedlisk z grupy 7 wymienionych w załączniku II;
 - d) do 2050 r. – wszystkich obszarów z grupy 7 wymienionych w załączniku II.
8. W odniesieniu do środków odbudowy, o których mowa w ust. 1 i 2, uwzględnia się potrzebę poprawy ***spójności ekologicznej i*** łączności pomiędzy typami siedlisk wymienionymi w załączniku II oraz wymogi ekologiczne gatunków, o których mowa w ust. 5, występujących w tych typach siedlisk.

9. Państwa członkowskie **wprowadzają środki celem zapewnienia**, aby obszary objęte środkami odbudowy zgodnie z ust. 1, 2 i 5 wykazywały stałą poprawę stanu typów siedlisk wymienionych w załączniku II, aż do osiągnięcia przez nie dobrego stanu, a także stałą poprawę jakości siedlisk gatunków, o których mowa w ust. 5, aż do osiągnięcia wystarczającej jakości tych siedlisk.

Bez uszczerbku dla dyrektywy 92/43/EWG państwa członkowskie **wprowadzają środki celem zapewnienia**, aby stan obszarów, gdzie osiągnięto dobry stan i wystarczającą jakość siedlisk gatunków, nie ulegał **znacznemu** pogorszeniu.

10. ***Bez uszczerbku dla dyrektywy 92/43/EWG, do dnia publikacji krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych zgodnie z art. 17 ust. 6 niniejszego rozporządzenia*** państwa członkowskie **starają się wprowadzać środki niezbędne do zapobiegania** **znacznemu pogorszeniu się stanu obszarów, w których występują typy siedlisk wymienione w załączniku II do niniejszego rozporządzenia i które są w dobrym stanie, lub środki niezbędne do osiągnięcia celów odbudowy określonych w ust. 14 niniejszego artykułu.**

11. Poza obszarami Natura 2000 **obowiązek określony w ust. 9 nie ma zastosowania do pogorszenia jakości** spowodowanego przez:
- a) siłę wyższą, w tym klęski żywiołowe;
 - b) nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu; ■
 - c) **plan lub** przedsięwzięcie realizowane w nadrzędnym interesie publicznym, w przypadku którego nie są dostępne żadne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne, co ustala się indywidualnie dla każdego przypadku; **lub**
 - d) działania lub zaniechania ze strony państw trzecich, za które dane państwo członkowskie nie jest odpowiedzialne.
12. Poza obszarami Natura 2000 obowiązek określony w ust. 10 nie ma zastosowania do pogorszenia stanu spowodowanego przez:
- a) siłę wyższą, w tym klęski żywiołowe;
 - b) nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu;
 - c) plan lub przedsięwzięcie realizowane w nadrzędnym interesie publicznym, w przypadku których nie są dostępne żadne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne; lub

d) działania lub zaniechania ze strony państw trzecich, za które dane państwo członkowskie nie jest odpowiedzialne.

13. W przypadku obszarów Natura 2000 niewypełnienie **obowiązków** określonych w ust. 9 i 10 jest uzasadnione, jeżeli zostało spowodowane przez:

- a) siłę wyższą, w tym klęski żywiołowe;
- b) nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu; lub
- c) plan lub przedsięwzięcie zatwierdzone zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

14. Państwa członkowskie zapewniają:

- a) zwiększanie obszaru w dobrym stanie w odniesieniu do typów siedlisk z **grup typów siedlisk 1–6 wymienionych** w załączniku II, do czasu gdy co najmniej 90 % tego obszaru osiągnie dobry stan, a w odniesieniu do każdego typu siedliska w każdym regionie biogeograficznym **danego państwa członkowskiego** osiągnięta zostanie właściwa powierzchnia referencyjna;
- b) zwiększanie obszaru w dobrym stanie w odniesieniu do typów siedlisk wymienionych w grupie 7 w załączniku II, do czasu gdy co najmniej określony w ust. 1 akapit pierwszy lit. d) odsetek tego obszaru osiągnie dobry stan, a w odniesieniu do każdego typu siedliska w każdym regionie biogeograficznym danego państwa członkowskiego osiągnięta zostanie właściwa powierzchnia referencyjna;
- c) trend wzrostowy prowadzący do zapewnienia wystarczającej jakości i ilości morskich siedlisk gatunków wymienionych w załączniku III do niniejszego rozporządzenia oraz załącznikach II, IV i V do dyrektywy 92/43/EWG, a także gatunków objętych zakresem stosowania dyrektywy 2009/147/WE.

Artykuł 6

Energia ze źródeł odnawialnych

1. Na potrzeby art. 4 ust. 14 i 15 oraz art. 5 ust. 11 i 12 planowanie, budowa i eksploatacja instalacji produkujących energię ze źródeł odnawialnych, ich podłączenie do sieci oraz sama sieć i magazyny są uznawane za leżące w nadrzędnym interesie publicznym. Państwa członkowskie mogą zwolnić je z wymogu niedostępności mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych, zgodnie z art. 4 ust. 14 i 15 oraz art. 5 ust. 11 i 12, pod warunkiem że:
 - a) przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko zgodnie z warunkami określonymi w dyrektywie 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady⁴⁴; lub
 - b) zostały one poddane ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z warunkami określonymi w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE⁴⁵.
2. ***Państwa członkowskie w należycie uzasadnionych i szczególnych okolicznościach mogą ograniczyć stosowanie ust. 1 do niektórych części swojego terytorium, jak również do niektórych rodzajów technologii lub do przedsięwzięć o określonych cechach technicznych, zgodnie z priorytetami określonymi w zintegrowanych krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu na mocy rozporządzenia (UE) 2018/1999.***

Jeżeli państwa członkowskie stosują ograniczenia zgodnie z akapitem pierwszym, informują o nich Komisję i je uzasadniają.

⁴⁴ Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz.U. L 197 z 21.7.2001, s. 30).

⁴⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz.U. L 26 z 28.1.2012, s. 1).

Artykuł 7

Obrona narodowa

1. Wprowadzając środki odbudowy na potrzeby art. 4 ust. 1, 4 lub 7 lub art. 5 ust. 1, 2 lub 5, państwa członkowskie mogą wyłączyć obszary wykorzystywane na działania służące wyłącznie celom obrony narodowej, jeżeli środki te uznaje się za niezgodne z dalszym wykorzystywaniem danych obszarów na potrzeby wojskowe.
2. Na potrzeby art. 4 ust. 14 i 15 oraz art. 5 ust. 11 i 12 państwa członkowskie mogą postanowić, że plany i przedsięwzięcia służące wyłącznie celom obrony narodowej uznaje się za leżące w nadrzędnym interesie publicznym.

Na potrzeby art. 4 ust. 14 i 15 oraz art. 5 ust. 11 i 12 państwa członkowskie mogą również zwolnić plany i przedsięwzięcia służące wyłącznie celom obrony narodowej z wymogu niedostępności mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych. Jednak w przypadku zastosowania przez państwo członkowskie tego zwolnienia wprowadza ono środki – na tyle, na ile będzie to racjonalne i wykonalne – mające na celu złagodzenie wpływu tych planów i przedsięwzięć na typy siedlisk.

Artykuł 8

Odbudowa ekosystemów miejskich

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby do dnia 31 grudnia 2030 r. nie doszło do utraty netto *całkowitej krajowej powierzchni* miejskich terenów zieleni oraz pokrycia koronami drzew *na obszarach miejskich w ekosystemach miejskich, określonych zgodnie z art. 14 ust. 4*, w porównaniu z *[rokiem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia]*. *Na potrzeby tego ustępu państwa członkowskie mogą wyłączyć z tej całkowitej krajowej powierzchni obszary ekosystemów miejskich, w których udział miejskich terenów zieleni w ośrodkach miejskich i klastrach miejskich przekracza 45 %, a udział pokrycia koronami drzew na obszarach miejskich przekracza 10 %.*
2. Od dnia 1 stycznia 2031 r. państwa członkowskie *osiągają trend wzrostowy* w odniesieniu do całkowitej krajowej powierzchni miejskich terenów zieleni, *w tym poprzez zintegrowanie miejskich terenów zieleni z budynkami i infrastrukturą, na obszarach ekosystemów miejskich, określonych zgodnie z art. 14 ust. 4, mierzoną co sześć lat, począwszy od dnia 1 stycznia 2031 r., aż do osiągnięcia zadowalającego poziomu miejskich terenów zieleni, określonego zgodnie z art. 14 ust. 5.*

3. Państwa członkowskie osiągają, w każdym obszarze ekosystemów miejskich, określonych zgodnie z art. 14 ust. 4, trend wzrostowy w odniesieniu do pokrycia koronami drzew na obszarach miejskich, mierzony co sześć lat, począwszy od dnia 1 stycznia 2031 r., aż do osiągnięcia zadowalającego poziomu, określonego zgodnie z art. 14 ust. 5.

Artykuł 9

Odbudowa naturalnej łączności rzek oraz naturalnych funkcji powiązanych równin zalewowych

1. Państwa członkowskie sporządzają wykaz *sztucznych* barier dla ■ łączności wód powierzchniowych oraz, *uwzględniając funkcje społeczno-gospodarcze sztucznych barier*, identyfikują te bariery, które należy usunąć, aby przyczynić się do osiągnięcia celów w zakresie odbudowy określonych w art. 4 niniejszego rozporządzenia oraz celu, jakim jest przywrócenie co najmniej 25 000 km rzek w Unii do stanu rzek o swobodnym przepływie do 2030 r., bez uszczerbku dla dyrektywy 2000/60/WE, w szczególności jej art. 4 ust. 3, 5 i 7, a także rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013⁴⁶, w szczególności jego art. 15.

⁴⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE (Dz.U. L 348 z 20.12.2013, s. 1).

2. Państwa członkowskie usuwają *sztuczne* bariery dla ■ łączności wód powierzchniowych *określone w wykazie* sporządzonym zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, zgodnie z planem ich usunięcia, o którym mowa w art. 15 ust. 3 lit. *i) oraz* n). Usuwając sztuczne bariery, państwa członkowskie zajmują się w pierwszym rzędzie przestarzałymi barierami, mianowicie tymi, które nie są już potrzebne do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, żeglugi śródlądowej, zaopatrzenia w wodę, *ochrony przeciwpowodziowej* lub innych zastosowań.
3. Jako uzupełnienie usuwania sztucznych barier zgodnie z ust. 2 państwa członkowskie wprowadzają środki niezbędne do poprawy naturalnych funkcji powiązanych równin zalewowych.
4. Państwa członkowskie zapewniają utrzymanie naturalnej łączności rzek i naturalnych funkcji powiązanych równin zalewowych odtworzonych zgodnie z ust. 2 i 3.

Artykuł 10

Odbudowa populacji owadów zapylających

1. Państwa członkowskie zwiększają różnorodność gatunków owadów zapylających oraz odwracają trend spadkowy populacji owadów zapylających najpóźniej do 2030 r. poprzez terminowe wdrożenie adekwatnych i skutecznych działań, a następnie osiągają i utrzymują trend wzrostowy w zakresie liczebności tej populacji, mierzoną co najmniej co sześć lat od 2030 r., aż do osiągnięcia zadowalających poziomów zgodnie z art. 14 ust. 5.
2. Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu uzupełnienia niniejszego rozporządzenia przez ustanowienie i aktualizację opartej na wiedzy naukowej metody monitorowania różnorodności i populacji owadów zapylających. Komisja przyjmuje pierwszy z tych aktów delegowanych ustanawiających taką metodę do dnia... [12 miesięcy od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia].
3. Metoda, o której mowa w ust. 2, zapewnia znormalizowane podejście do gromadzenia rocznych danych na temat liczebności i różnorodności gatunków owadów zapylających w *różnych ekosystemach*, a także do oceny trendów dotyczących populacji owadów zapylających *oraz skuteczności środków odbudowy przyjętych przez państwa członkowskie zgodnie z ust. 1.*

4. *Stosując metodę, o której mowa w ust. 2, państwa członkowskie zapewniają, aby dane z monitorowania pochodziły z odpowiedniej liczby miejsc w celu zapewnienia reprezentatywności na ich terytoriach. W stosownych przypadkach państwa członkowskie promują naukę obywatelską podczas gromadzenia danych z monitorowania i zapewniają odpowiednie zasoby do wykonywania tych zadań.*
5. Komisja i odpowiednie agencje unijne, w szczególności EEA, Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności i Europejska Agencja Chemikaliów, zgodnie ze swoimi odpowiednimi mandatami, koordynują swoje działania dotyczące owadów zapylających oraz udzielają informacji wspierających państwa członkowskie, na ich wniosek, w wypełnianiu przez nie obowiązków wynikających z niniejszego artykułu. W tym celu Komisja m.in. powołuje specjalną grupę zadaniową i w skoordynowany sposób rozpowszechnia odpowiednie informacje i wiedzę fachową wśród państw członkowskich.

Artykuł 11

Odbudowa ekosystemów rolniczych

1. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy konieczne do zwiększenia różnorodności biologicznej w ekosystemach rolniczych, oprócz środków odbudowy, którymi obszary te objęte są na mocy art. 4 ust. 1, 4 i 7, ***uwzględniając zmianę klimatu, potrzeby społeczne i gospodarcze obszarów wiejskich i potrzebę zapewnienia zrównoważonej produkcji rolnej w Unii.***
2. Państwa członkowskie ***wprowadzają środki mające na celu*** osiągnięcie na poziomie krajowym trendu wzrostowego ***co najmniej dwóch z trzech*** wymienionych poniżej wskaźników w ekosystemach rolniczych, szczegółowo określonych w załączniku IV, które to wskaźniki mierzy się w okresie od dnia ... [data wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] do dnia 31 grudnia 2030 r., a następnie co ***sześć*** lat, aż do osiągnięcia zadowalających poziomów, określonych zgodnie z art. 14 ust. 5:
 - a) wskaźnik liczebności motyli na użytkach zielonych;
 - b) zasoby węgla organicznego w glebach mineralnych gruntów uprawnych;
 - c) odsetek gruntów rolnych z elementami krajobrazu o wysokiej różnorodności.

3. Państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy, *których celem jest*, aby wskaźnik liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego na poziomie krajowym, bazujący na gatunkach określonych w załączniku V, indeksowany na dzień ... [pierwszy dzień miesiąca następującego po 12 miesiącach od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] na poziomie = 100, osiągnął następujące poziomy:
- a) w przypadku państw członkowskich wymienionych w załączniku V, których populacje ptaków krajobrazu rolniczego były w przeszłości bardziej uszczuplone: 110 do 2030 r., 120 do 2040 r. i 130 do 2050 r.;
 - b) w przypadku państw członkowskich wymienionych w załączniku V, których populacje ptaków krajobrazu rolniczego były w przeszłości mniej uszczuplone: 105 do 2030 r., 110 do 2040 r. i 115 do 2050 r.

4. Państwa członkowskie wprowadzają środki mające na celu przywrócenie gleb organicznych wykorzystywanych w rolnictwie będących osuszonymi torfowiskami. Środki te muszą być wprowadzone w odniesieniu do co najmniej:

- a) 30 % takich obszarów do 2030 r., z czego co najmniej jedna czwarta musi zostać ponownie nawodniona;
- b) **40** % takich obszarów do 2040 r., z czego co najmniej jedna **trzecia** musi zostać ponownie nawodniona;
- c) **50** % takich obszarów do 2050 r., z czego co najmniej jedna **trzecia** musi zostać ponownie nawodniona.

Państwa członkowskie mogą wprowadzić środki odbudowy, w tym ponowne nawadnianie, na obszarach wydobywania torfu i uwzględnić je, obliczając stopień realizacji odpowiednich celów, o których mowa w akapicie pierwszym lit. a), b) i c).

Ponadto państwa członkowskie mogą wprowadzić środki odbudowy w celu ponownego nawadniania gleb organicznych będących osuszonymi torfowiskami w ramach użytkowania gruntów innego niż użytkowanie rolnicze i wydobywanie torfu, oraz zaliczyć maksymalnie do **40** % tych obszarów ponownie nawodnionych do obliczania stopnia realizacji celów, o których mowa w akapicie pierwszym lit. a), b) i c).

Środki odbudowy polegające na ponownym nawadnianiu torfowisk, w tym poziomy wody, które należy osiągnąć, przyczyniają się do redukcji emisji netto gazów cieplarnianych i zwiększenia różnorodności biologicznej, przy jednoczesnym uwzględnieniu uwarunkowań krajowych i lokalnych.

W należycie uzasadnionych przypadkach państwo członkowskie może ograniczyć zakres ponownego nawadniania torfowisk w ramach użytkowania rolniczego do poziomu niższego niż wymagany na mocy akapitu pierwszego niniejszego ustępu lit. a), b) i c), jeżeli takie ponowne nawadnianie prawdopodobnie wiąże się ze znaczącym negatywnym wpływem na infrastrukturę, budynki, przystosowanie się do zmiany klimatu lub inne interesy publiczne oraz jeżeli takie ponowne nawadnianie nie może mieć miejsca na gruntach innych niż grunty rolne. Każde takie ograniczenie określa się zgodnie z art. 14 ust. 8.

Spoczywający na państwach członkowskich obowiązek osiągnięcia celów dotyczących ponownego nawadniania określonych w akapicie pierwszym lit. a), b) i c) nie oznacza dla rolników i prywatnych właścicieli gruntów obowiązku ponownego nawadniania swoich gruntów; ponowne nawadnianie na gruntach rolnych pozostaje dla nich dobrowolne, bez uszczerbku dla obowiązków wynikających z prawa krajowego.

Państwa członkowskie, w stosownych przypadkach, tworzą zachęty do ponownego nawadniania, aby uczynić je dla rolników i prywatnych właścicieli gruntów atrakcyjną opcją, a także wspierają dostęp do szkoleń i doradztwa dla rolników i innych zainteresowanych stron na temat korzyści płynących z ponownego nawadniania torfowisk oraz na temat opcji późniejszego gospodarowania gruntami i powiązanych możliwości.

Artykuł 12

Odbudowa ekosystemów leśnych

1. Oprócz środków odbudowy, którymi objęte są obszary na mocy art. 4 ust. 1, 4 i 7, państwa członkowskie wprowadzają środki odbudowy konieczne do zwiększenia różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych, *uwzględniając przy tym ryzyko wystąpienia pożarów lasu.*
2. Państwa członkowskie osiągają na poziomie krajowym trend wzrostowy *wskaźnika liczebności pospolitych ptaków leśnych* szczegółowo określonego w załączniku VI, który mierzy się w okresie od dnia ... [daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] do dnia 31 grudnia 2030 r., a następnie co *sześć* lat, aż do osiągnięcia zadowalających poziomów, określonych zgodnie z art. 14 ust. 5.

3. *Państwa członkowskie osiągają na poziomie krajowym trend wzrostowy co najmniej sześciu z siedmiu wymienionych poniżej wskaźników dotyczących ekosystemów leśnych, szczegółowo określonych w załączniku VI, wybranych na podstawie ich zdolności do wykazania zwiększenia różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych w danym państwie członkowskim. Trend ten mierzy się w okresie od dnia ... [data wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] do dnia 31 grudnia 2030 r., a następnie co sześć lat, aż do osiągnięcia zadowalających poziomów, określonych zgodnie z art. 14 ust. 5:*

a) drzewa martwe stojące;

b) drzewa martwe leżące;

c) udział lasów o strukturze różnowiekowej;

d) łączność obszarów leśnych;

e) zasoby węgla organicznego;

f) odsetek lasów, w których dominują rodzime gatunki drzew;

g) różnorodność gatunków drzew.

4. Niewypełnienie obowiązków określonych w ust. 2 i 3 jest uzasadnione, jeżeli zostało spowodowane przez:

a) działanie siły wyższej na dużą skalę, w tym klęski żywiołowe, w szczególności nieplanowane i niekontrolowane pożary lasów; lub

b) nieuniknione przekształcenia siedlisk spowodowane bezpośrednio przez zmianę klimatu.

Artykuł 13

Zasadzenie trzech miliardów dodatkowych drzew

- 1. Określając i wdrażając środki odbudowy służące realizacji celów i zobowiązań określonych w art. 4 oraz art. 8-12, państwa członkowskie starają się przyczynić się do realizacji zobowiązania polegającego na zasadzeniu co najmniej trzech miliardów dodatkowych drzew w Unii do 2030 r.*
- 2. Państwa członkowskie zapewniają, aby ich wkład w realizację zobowiązania określonego w ust. 1 został osiągnięty przy pełnym poszanowaniu zasad ekologicznych, w tym z zapewnieniem różnorodności gatunkowej i wiekowej, nadaniem priorytetu rodzimym gatunkom drzew, z wyjątkiem – w bardzo szczególnych przypadkach i warunkach – gatunków nierodzimych dostosowanych do lokalnych warunków glebowych, klimatycznych, ekologicznych i siedliskowych, które odgrywają rolę we wspieraniu zwiększonej odporności na zmianę klimatu. Środki służące realizacji tego zobowiązania mają na celu zwiększenie łączności ekologicznej i opierają się na zrównoważonym zalesianiu, ponownym zalesianiu i sadzeniu drzew oraz zwiększaniu miejskich terenów zieleni.*

ROZDZIAŁ III
KRAJOWE PLANY ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Artykuł 14

Przygotowanie krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych

1. Każde państwo członkowskie przygotowuje krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych oraz przeprowadza monitorowanie i badania przygotowawcze potrzebne do określenia środków odbudowy koniecznych do realizacji celów odbudowy i realizacji zobowiązań określonych w art. 4–13 *i wniesienia wkładu w osiągnięcie nadrzędnych celów Unii i celów szczegółowych, o których mowa w art. 1*, z uwzględnieniem najnowszych dowodów naukowych.
2. Państwa członkowskie określają ilościowo obszar, który należy odbudować, aby osiągnąć cele w zakresie odbudowy określone w art. 4 i 5, uwzględniając stan typów siedlisk, o których mowa w art. 4 ust. 1 i 4 oraz art. 5 ust. 1 i 2, a także jakości i ilości siedlisk gatunków, o których mowa w art. 4 ust. 7 i art. 5 ust. 5, obecnych w ekosystemach objętych art. 2. Określenie ilościowe opiera się między innymi na następujących informacjach:

- a) w odniesieniu do każdego typu siedliska:
- (i) całkowity obszar siedliska i mapa jego obecnego rozmieszczenia;
 - (ii) obszar siedliska, którego stan nie jest dobry;
 - (iii) właściwa powierzchnia referencyjna, z uwzględnieniem *zapisów dotyczących historycznego rozmieszczenia* oraz prognozowanych zmian warunków środowiskowych wynikających ze zmiany klimatu;
 - (iv) obszary najbardziej odpowiednie do przywrócenia na nich typów siedlisk, z uwagi na zachodzące i prognozowane zmiany warunków środowiskowych wynikające ze zmiany klimatu;

- b) wystarczająca jakość i ilość siedlisk gatunków wymagane do osiągnięcia właściwego stanu ochrony tych siedlisk gatunków, z uwzględnieniem obszarów najbardziej odpowiednich do przywrócenia na nich tych siedlisk, oraz niezbędnej łączności pomiędzy nimi, aby populacje danych gatunków mogły się rozwijać, jak również zachodzących i prognozowanych zmian warunków środowiskowych wynikających ze zmiany klimatu, *konkurujących ze sobą potrzeb siedlisk i gatunków oraz występowania użytkowania rolniczego o wysokiej wartości przyrodniczej.*

Na potrzeby ilościowego określenia obszaru każdego typu siedliska, który należy odtworzyć, aby osiągnąć cele odbudowy określone w art. 4 ust. 1 lit. a) i art. 5 ust. 1 lit. a), obszar siedliska, którego stan nie jest dobry, o którym mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu lit. a) ppkt (ii), obejmuje wyłącznie te obszary, dla których znany jest stan typu siedliska.

Na potrzeby ilościowego określenia obszaru każdego typu siedliska, który należy odtworzyć, aby osiągnąć cele odbudowy określone w art. 4 ust. 1 lit. b) i art. 5 ust. 1 lit. b), c) i d), obszar siedliska, którego stan nie jest dobry, o którym mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu lit. a) ppkt (ii), obejmuje wyłącznie te obszary, dla których stan typu siedliska jest znany lub ma być znany zgodnie z art. 4 ust. 9 i art. 5 ust. 7.

W przypadku gdy państwo członkowskie zamierza zastosować odstępstwo określone w art. 4 ust. 2, odsetki, o których mowa w tym artykule, są określane przez to państwo członkowskie.

W przypadku gdy państwo członkowskie zamierza zastosować odstępstwo określone w art. 4 ust. 5 i art. 5 ust. 3, niższe odsetki ustalone zgodnie z tymi artykułami są określane przez to państwo członkowskie.

3. W odniesieniu do grupy 7 typów siedlisk wymienionych w załączniku II państwa członkowskie określają odsetek, o którym mowa w art. 5 ust. 1 lit. d).
4. Państwa członkowskie określają i mapują obszary ekosystemów miejskich, o których mowa w art. 8, dla wszystkich swoich miast oraz małych miast i przedmieść.

Obszar ekosystemu miejskiego miasta lub małego miasta i przedmieścia obejmuje:

- a) całe miasto lub małe miasto i przedmieście; lub
- b) części miasta lub małego miasta i przedmieścia, w tym co najmniej jego ośrodki miejskie, klastry miejskie i – o ile dane państwo członkowskie uzna to za stosowne – obszary podmiejskie.

Państwa członkowskie mogą połączyć obszary ekosystemów miejskich dwóch lub większej liczby sąsiadujących miast lub dwóch lub większej liczby sąsiadujących małych miast i przedmieść w jeden obszar ekosystemu miejskiego wspólnego dla odpowiednio tych miast lub małych miast i przedmieść.

5. Do 2030 r. państwa członkowskie określają, w drodze otwartej i skutecznej procedury i oceny w oparciu o najnowsze dowody naukowe, ***ramy wytycznych, o których mowa w art. 20 ust. 10***, oraz – jeśli istnieją – ramy ***wytycznych***, o których mowa w art. 20 ust. 11, zadowalający poziom w odniesieniu do:
- a) populacji owadów zapylających, o których mowa w art. 10 ust. 1, oraz dla wskaźnika, o którym mowa w art. ***12 ust. 2***;
 - b) każdego z wybranych wskaźników, o których mowa w art. 11 ust. 2;
 - c) każdego z wybranych wskaźników, o których mowa w art. 12 ust. 3;
 - d) miejskich terenów zieleni, o których mowa w art. 8 ust. 2; oraz
 - e) pokrycia koronami drzew na obszarach miejskich, o którym mowa w art. 8 ust. 3.
6. Państwa członkowskie identyfikują i mapują obszary rolne i obszary leśne wymagające odbudowy, w szczególności obszary, które z powodu intensyfikacji lub innych czynników wynikających z gospodarowania wymagają lepszej łączności i większej różnorodności krajobrazu.

7. *Do dnia... [rok od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] każde państwo członkowskie może opracować metodykę uzupełniającą metodykę, o której mowa w załączniku IV, w celu monitorowania elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności nieobjętych wspólną metodą, o której mowa w opisie elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności w tym załączniku. Komisja przedstawi wytyczne dotyczące ram opracowywania takich metodyk w do dnia ... [miesiąc od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia].*
8. W stosownych przypadkach państwa członkowskie określają zmniejszenie zakresu ponownego nawadniania torfowisk wykorzystywanych w rolnictwie, o którym mowa w art. 11 ust. 4 akapit piąty.
9. Państwa członkowskie identyfikują synergie z działaniami na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, przystosowywania się do zmiany klimatu, **neutralności degradacji gruntów** i zapobiegania klęskom żywiołowym oraz nadają odpowiedni priorytet środkom odbudowy. Państwa członkowskie uwzględniają również:
- a) swoje zintegrowane krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu, o których mowa w art. 3 rozporządzenia (UE) 2018/1999;
 - b) swoje strategie długoterminowe, o których mowa w art. 15 rozporządzenia (UE) 2018/1999;
 - c) wiążący ogólny cel Unii na 2030 r. określony w art. 3 dyrektywy (UE) 2018/2001.

10. *Państwa członkowskie określają synergie z rolnictwem i leśnictwem. Określają one również istniejące praktyki rolne i leśne, w tym interwencje w ramach WPR, które przyczyniają się do realizacji celów niniejszego rozporządzenia.*
11. Wdrażanie niniejszego rozporządzenia nie powinno pociągać za sobą zobowiązania państw członkowskich do przeprogramowania finansowania w ramach WPR, WPRyb lub innych programów i instrumentów finansowania rolnictwa i rybołówstwa w ramach WRF na lata 2021–2027.
12. Państwa członkowskie mogą promować wdrażanie prywatnych lub publicznych systemów wsparcia na rzecz zainteresowanych stron wdrażających środki odbudowy, o których mowa w art. 4–12, w tym zarządców i właścicieli gruntów, rolników, leśników i rybaków.

13. Państwa członkowskie koordynują opracowywanie krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych z mapowaniem obszarów, które są niezbędne do osiągnięcia co najmniej ich krajowych wkładów w realizację celu dotyczącego energii ze źródeł odnawialnych na 2030 r. i, w stosownych przypadkach, z wyznaczaniem obszarów przyspieszonego rozwoju OZE i specjalnych obszarów infrastruktury. Podczas przygotowywania krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych państwa członkowskie zapewniają synergię z rozwojem energii ze źródeł odnawialnych i infrastruktury energetycznej oraz z już wyznaczonymi obszarami przyspieszonego rozwoju OZE i specjalnymi obszarami infrastruktury oraz zapewniają, by funkcjonowanie tych obszarów, w tym określonych w dyrektywie (UE) 2018/2001 procedur wydawania zezwoleń mających zastosowanie do tych obszarów, a także funkcjonowanie przedsięwzięć sieciowych, które są niezbędne do włączenia energii ze źródeł odnawialnych do systemu energii elektrycznej oraz odpowiednich procedur wydawania zezwoleń, pozostało niezmienione.¹⁴

Przygotowując krajowe plany odbudowy, państwa członkowskie w *szczególności* uwzględniają: a) środki ochronne ustanowione na potrzeby obszarów Natura 2000 zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG;

- b) priorytetowe ramy działań przygotowane zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG;
- c) środki służące osiągnięciu dobrego stanu **ilościowego**, ekologicznego i chemicznego jednolitych części wód uwzględnionych w **programach środków i** planach gospodarowania wodami w dorzeczu przygotowanych zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE **oraz w planach zarządzania ryzykiem powodziowym ustanowionych zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/60/WE⁴⁷**;
- d) **w stosownych przypadkach**, strategie morskie mające na celu osiągnięcie dobrego stanu środowiska we wszystkich unijnych regionach morskich przygotowane zgodnie z dyrektywą 2008/56/WE;
- e) krajowe programy ograniczania zanieczyszczenia powietrza przygotowane na mocy dyrektywy (UE) 2016/2284;
- f) krajowe strategie na rzecz bioróżnorodności i plany działania opracowane zgodnie z art. 6 Konwencji o różnorodności biologicznej;
- g) **w stosownych przypadkach**, środki ochrony i **zarządzania** przyjęte w ramach WPRyb;
- h) plany strategiczne WPR sporządzone zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2021/2115.

⁴⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego 2007/60/WE z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz.U. L 288 z 6.11.2007, s. 27).

15. *Przygotowując swoje krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych, państwa członkowskie uwzględniają również strategiczne krytyczne projekty dotyczące surowców, jeżeli są one uznawane na mocy prawa Unii.*
16. Przygotowując swoje krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych, państwa członkowskie:
- a) **mogą** wykorzystywać poszczególne przykłady środków odbudowy wymienione w załączniku VII, w zależności od szczególnych warunków krajowych i lokalnych oraz najnowszych dowodów naukowych;
 - b) mają na celu optymalizację ekologicznych, gospodarczych i społecznych funkcji ekosystemów oraz ich wkładu w zrównoważony rozwój odpowiednich regionów i społeczności;
 - c) mogą wziąć pod uwagę różnorodność sytuacji w różnych regionach związaną z wymogami społecznymi, gospodarczymi i kulturowymi, cechami regionalnymi i lokalnymi oraz gęstością zaludnienia; w stosownych przypadkach powinna również zostać uwzględniona szczególna sytuacja regionów najbardziej oddalonych Unii, obejmująca ich oddalenie, wyspiarski charakter, niewielkie rozmiary, trudną topografię i klimat, a także ich bogata różnorodność biologiczna i związane z tym koszty ochrony i odbudowy ich ekosystemów.

17. Państwa członkowskie zwiększają, w miarę możliwości, synergie z krajowymi planami odbudowy zasobów przyrodniczych innych państw członkowskich, w szczególności w odniesieniu do ekosystemów, które wykraczają poza granice *lub w których państwa członkowskie mają wspólny region lub podregion morski w rozumieniu dyrektywy 2008/56/WE*.
18. *Państwa członkowskie mogą, jeżeli jest to wykonalne i właściwe, w celu opracowania i wdrożenia krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych, w odniesieniu do odbudowy i przywrócenia ekosystemów morskich, korzystać z istniejących regionalnych struktur współpracy instytucjonalnej.*
19. *W przypadku gdy państwa członkowskie zidentyfikują problem, który może uniemożliwić wypełnienie zobowiązań dotyczących odbudowy i odtworzenia ekosystemów morskich i który wymaga środków, w odniesieniu do których nie są właściwe, indywidualnie lub wspólnie, kierują one, w stosownych przypadkach, do państw członkowskich, Komisji lub organizacji międzynarodowych opis zidentyfikowanego problemu i możliwych środków w celu ich rozważenia i ewentualnego przyjęcia.*

20. Państwa członkowskie zapewniają otwarte, **przejrzyste**, włączające i skuteczne przygotowywanie planu odbudowy oraz zapewniają zainteresowanej społeczności, w **tym wszystkim stosownym zainteresowanym stronom**, możliwość wczesnego i skutecznego udziału w jego opracowaniu. Konsultacje są zgodne z wymogami określonymi w dyrektywie 2001/42/WE.

Artykuł 15

Treść krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych

1. Krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych obejmuje okres do 2050 r. wraz z terminami pośrednimi dotyczącymi celów i obowiązków określonych w art. 4–13.
2. ***Na zasadzie odstępstwa od ust. 1 niniejszego artykułu krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych przedkładany zgodnie z art. 16 i art. 17 ust. 6 może – w odniesieniu do okresu od dnia 1 lipca 2032 r. i do czasu przeglądu zgodnie z art. 19 ust. 1 – ograniczać się do strategicznego przeglądu:***
 - a) elementów, o których mowa w ust. 3; oraz***
 - b) treści, o których mowa w ust. 4 i 5.***

Zmieniony krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych będący wynikiem przeglądu, który ma zostać przeprowadzony do dnia 30 czerwca 2032 r. zgodnie z art. 19 ust. 1, może – w odniesieniu do okresu od dnia 1 lipca 2042 r. i do czasu przeglądu, który ma być przeprowadzony do dnia 30 czerwca 2042 r. zgodnie z art. 19 ust. 1 – ograniczać się do strategicznego przeglądu elementów i treści określonych w akapicie pierwszym niniejszego ustępu.

3. Każde państwo członkowskie uwzględnia w swoich krajowych planach odbudowy zasobów przyrodniczych następujące elementy, stosując jednolity format ustanowiony zgodnie z ust. 7 niniejszego artykułu:
- a) kwantyfikację obszarów, które mają zostać odbudowane, aby osiągnąć cele w zakresie odbudowy określone w art. 4–12, na podstawie prac przygotowawczych przeprowadzonych zgodnie z art. 14 i *orientacyjnych* map *potencjalnych* obszarów *do odbudowy*;
 - b) jeżeli państwo członkowskie stosuje odstępstwo określone w art. 4 ust. 5 lub art. 5 ust. 3, uzasadnienie powodów, dla których nie jest możliwe wprowadzenie do 2050 r. środków odbudowy niezbędnych do osiągnięcia właściwej powierzchni referencyjnej określonego typu siedliska oraz uzasadnienie niższego odsetka ustalonego na podstawie tych artykułów, określonego przez to państwo członkowskie;

- c) opis planowanych lub wprowadzonych środków odbudowy służących realizacji celów odbudowy i wypełnieniu obowiązków określonych w art. 4–~~13~~ niniejszego rozporządzenia oraz doprecyzowanie, które z tych środków odbudowy zaplanowano lub wdrożono w ramach sieci Natura 2000 ustanowionej zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG;
- d) specjalną sekcję określającą środki służące wypełnieniu obowiązków określonych w art. 4 ust. 9 i art. 5 ust. 7;
- e) jeżeli państwo członkowskie stosuje odstępstwo określone w art. 4 ust. 2 niniejszego rozporządzenia, uzasadnienie sposobu, w jaki odsetki określone zgodnie z tym artykułem nie uniemożliwiają osiągnięcia lub utrzymania na krajowym poziomie biogeograficznym właściwego stanu ochrony odpowiednich typów siedlisk, określonego zgodnie z art. 1 lit. e) dyrektywy 92/43/EWG;

- f) środki **mające na celu** zapewnienie, aby stan obszarów występowania typów siedlisk wymienionych w załącznikach I i II nie uległ pogorszeniu tam, gdzie osiągnięto dobry stan, jak również aby stan siedlisk gatunków, o których mowa w art. 4 ust. 7 i art. 5 ust. 5, nie uległ **znaczemu** pogorszeniu na obszarach, gdzie osiągnięto wystarczającą jakość siedlisk gatunków, zgodnie z art. 4 ust. 11 i art. 5 ust. 9;
- g) w stosownych przypadkach opis sposobu stosowania art. 4 ust. 13 na jego terytorium, w tym:
 - (i) wyjaśnienie systemu środków kompensujących, które mają zostać podjęte w odniesieniu do każdego znaczącego pogorszenia, jak również niezbędne monitorowanie i sprawozdawczość dotyczące znacznego pogorszenia stanu typów siedlisk i siedlisk gatunków oraz podjętych środków kompensujących;
 - (ii) wyjaśnienie sposobu zapewnienia, aby wdrożenie art. 4 ust. 13 nie miało wpływu na osiągnięcie celów i realizację celów określonych w art. 1, 4 i 5;
- h) środki mające na celu utrzymanie typów siedlisk wymienionych w załącznikach I i II w dobrym stanie na obszarach, na których występują, oraz mające na celu zapobieganie znacznemu pogorszeniu stanu innych obszarów, gdzie występują typy siedlisk wymienione w załącznikach I i II ■, zgodnie z art. 4 ust. 12 i art. 5 ust. 10;

- i) wykaz barier oraz barier wyznaczonych do usunięcia zgodnie z art. 9 ust. 1, plan ich usunięcia zgodnie z art. 9 ust. 2 oraz *szacowaną od 2020 r. do 2030 r. i do 2050 r. długość rzek, które dzięki usunięciu tych barier staną się rzekami o swobodnym przepływie, jak również wszelkie inne środki służące przywróceniu naturalnych funkcji równin zalewowych* zgodnie z art. 9 ust. 3;
- j) zestawienie wskaźników dla ekosystemów rolniczych wybranych zgodnie z art. 11 ust. 2 oraz ich przydatności do wykazania zwiększenia różnorodności biologicznej w ekosystemach rolniczych w danym państwie członkowskim;
- k) w stosownych przypadkach uzasadnienie ponownego nawadniania torfowisk w niższej proporcji, niż określono w art. 11 ust. 4 akapit pierwszy lit. a)–c);
- l) zestawienie wskaźników dla ekosystemów leśnych wybranych zgodnie z art. 12 ust. 3 oraz ich przydatności do wykazania zwiększenia różnorodności biologicznej w ekosystemach leśnych w danym państwie członkowskim;
- m) opis wkładu w realizację zobowiązania, o którym mowa w art. 13;
- n) termin wdrożenia środków odbudowy zgodnie z art. 4–12;

- o) specjalną sekcję określającą dostosowane do potrzeb środki odbudowy w najbardziej oddalonych regionach państw członkowskich, w zależności od przypadku;
- p) monitorowanie odbudowywanych obszarów zgodnie z art. 4 i 5, proces oceny skuteczności środków odbudowy wprowadzonych zgodnie z art. 4–12 oraz zmiany tych środków w stosownych przypadkach, aby zapewnić realizację celów i obowiązków określonych w art. 4–~~13~~;
- q) odniesienie do przepisów służących zapewnieniu, aby środki odbudowy, o których mowa w art. 4–12, wywarły trwałe, długoterminowe i zrównoważone skutki;
- r) szacowane dodatkowe korzyści w zakresie łagodzenia zmiany klimatu **oraz neutralności degradacji gruntów** powiązane ze środkami odbudowy na przestrzeni czasu;
- s) przewidywalne skutki społeczno-gospodarcze i szacowane korzyści wynikające z wdrożenia środków odbudowy, o których mowa w art. 4–12;

- t) specjalną sekcję dotyczącą sposobu, w jaki w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych uwzględniono:
- (i) znaczenie scenariuszy zmiany klimatu dla planowania rodzaju i lokalizacji środków odbudowy;
 - (ii) potencjał środków odbudowy w zakresie minimalizowania wpływu zmiany klimatu na przyrodę, zapobiegania klęskom żywiołowym **lub łagodzenia ich wpływu** i wspierania przystosowania się;
 - (iii) synergie z krajowymi strategiami lub planami przystosowawczymi oraz krajowymi sprawozdaniami oceniającymi ryzyko związane z klęskami żywiołowymi;
 - (iv) zarys wzajemnych powiązań między środkami uwzględnionymi w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych a środkami uwzględnionymi w krajowym planie w dziedzinie energii i klimatu;
- u) przewidywane potrzeby w zakresie finansowania wdrożenia środków odbudowy, w tym opis wsparcia dla zainteresowanych stron, na które mają wpływ środki odbudowy lub inne nowe obowiązki wynikające z niniejszego rozporządzenia, oraz środki planowanego finansowania publicznego lub prywatnego, w tym finansowanie lub współfinansowanie za pomocą unijnych instrumentów finansowania;

- v) wskazanie, które dotacje mają negatywny wpływ na osiągnięcie celów i wypełnienie obowiązków określonych w niniejszym rozporządzeniu;
- w) podsumowanie procesu przygotowywania i ustanawiania krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych, w tym informacje na temat udziału społeczeństwa oraz sposobu uwzględnienia potrzeb społeczności lokalnych i zainteresowanych stron;
- x) specjalną sekcję wskazującą sposób, w jaki uwagi Komisji dotyczące projektu krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych, o których mowa w art. 17 ust. 4, zostały uwzględnione zgodnie z art. 17 ust. 5; jeżeli dane państwo członkowskie nie uwzględnia danej uwagi Komisji w całości lub w znacznej mierze, przedstawia uzasadnienie.

4. Krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych w stosownych przypadkach obejmuje środki ochronne i ***środki zarządzania***, które państwo członkowskie zamierza wprowadzić w ramach WPRyb, w tym środki ochronne określone we wspólnych rekomendacjach, które państwo członkowskie zamierza zainicjować zgodnie z procedurą określoną w rozporządzeniu (UE) nr 1380/2013, o ***której mowa w art. 18 niniejszego rozporządzenia***, jak również wszelkie istotne informacje na temat tych środków.

5. ***Krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych zawierają przegląd wzajemnych zależności między środkami zawartymi w krajowym planie odbudowy a krajowym planem strategicznym w ramach WPR.***
6. W stosownych przypadkach krajowe plany odbudowy ***zasobów przyrodniczych*** zawierają przegląd kwestii związanych z różnorodnością sytuacji w różnych regionach, o których mowa w art. 14 ust. 16 lit. c).
7. Komisja przyjmuje – w drodze aktów wykonawczych – jednolity format krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych. Te akty wykonawcze przyjmowane są zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 24 ust. 2. Przy opracowywaniu jednolitego formatu Komisja korzysta ze wsparcia EEA. ***Do dnia ... [pierwszy dzień miesiąca następującego po trzech miesiącach od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] Komisja przedkłada projekt aktów wykonawczych komitetowi, o którym mowa w art. 24 ust. 1.***

Artykuł 16

Przedłożenie projektu krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych

Każde państwo członkowskie przedkłada Komisji projekt krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych, o którym mowa w art. 14 i 15, do dnia ... [pierwszy dzień miesiąca następującego po 24 miesiącach od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] r.

Artykuł 17

Ocena krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych

1. Komisja przeprowadza ocenę projektu krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych w terminie sześciu miesięcy od daty jego otrzymania. Przeprowadzając tę ocenę, Komisja działa w ścisłej współpracy z danym państwem członkowskim.
2. Oceniając projekt krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych, Komisja ocenia:
 - a) zgodność z art. 15;

b) jego adekwatność do osiągnięcia celów i wypełnienia obowiązków określonych w art. 4–13;

c) jego wkład w osiągnięcie nadrzędnych celów Unii oraz innych celów, o których mowa w art. 1, celów szczegółowych, o których mowa w art. 9 ust. 1, dotyczących przywrócenia co najmniej 25 000 km rzek w Unii do stanu rzek o swobodnym przepływie do 2030 r. oraz zobowiązania na mocy art. 13 do nasadzenia co najmniej trzech miliardów dodatkowych drzew w Unii do 2030 r.

3. Na potrzeby oceny projektu krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych Komisja korzysta ze wsparcia ekspertów lub EEA.
4. Komisja może skierować do państwa członkowskiego uwagi do projektu krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych w terminie sześciu miesięcy od daty otrzymania projektu krajowego planu odbudowy.
5. Państwa członkowskie ■ uwzględniają wszelkie uwagi Komisji w swoich ostatecznych krajowych planach odbudowy zasobów przyrodniczych.
6. Państwa członkowskie opracowują, publikują i przedkładają Komisji krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych w terminie sześciu miesięcy od daty otrzymania uwag od Komisji.

Artykuł 18

Koordinacja środków odbudowy w ekosystemach morskich

1. Państwa członkowskie, których krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych obejmują środki ochronne, które mają zostać przyjęte w ramach WPRyb, w pełni wykorzystują przewidziane w nich narzędzia.
2. W przypadku gdy krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych obejmują środki, które wymagają przedłożenia wspólnej rekomendacji w ramach procedury regionalizacji na podstawie art. 18 rozporządzenia (UE) nr 1380/2013, państwa członkowskie przygotowujące te krajowe plany odbudowy zasobów przyrodniczych rozpoczynają w odpowiednim czasie – uwzględniając terminy przewidziane w art. 5 niniejszego rozporządzenia – konsultacje z innymi państwami członkowskimi mającymi bezpośredni interes w zarządzaniu, na które mają wpływ te środki, oraz z odpowiednimi komitetami doradczymi na podstawie art. 18 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1380/2013, aby umożliwić terminowe uzgodnienie i przedłożenie wszelkich wspólnych rekomendacji. W tym celu uwzględniają one również w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych przewidywany termin konsultacji i przedłożenia wspólnych rekomendacji.

3. ***Komisja ułatwia i monitoruje postępy w przedkładaniu wspólnych rekomendacji w ramach WPRyb. Państwa członkowskie przedkładają wspólne rekomendacje dotyczące środków ochronnych niezbędnych do przyczynienia się do osiągnięcia celów określonych w art. 5 najpóźniej 18 miesięcy przed odpowiednim terminem.***
4. W przypadku braku wspólnych rekomendacji, o których mowa w ust. 2 niniejszego artykułu – przed odpowiednim terminem, o którym mowa w ust. 3 niniejszego artykułu – dotyczących środków ochronnych niezbędnych do wypełnienia obowiązków wynikających z prawodawstwa Unii w zakresie ochrony środowiska, o których mowa w art. 11 rozporządzenia (UE) nr 1380/2013, Komisja może w pełni wykorzystać narzędzia przewidziane w art. 11 ust. 4 tego rozporządzenia w stosownym przypadku i zgodnie z warunkami w nim określonymi.

Artykuł 19Przegląd krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych

1. Do dnia 30 czerwca 2032 r., a następnie do dnia 30 czerwca 2042 r. każde państwo członkowskie dokonuje przeglądu i zmiany swojego krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych i uwzględnia środki uzupełniające. Następnie co najmniej raz na 10 lat każde państwo członkowskie dokonuje przeglądu swojego krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych i, w razie potrzeby, dokonuje zmian i uwzględnia środki uzupełniające.

Przeglądów dokonuje się zgodnie z art. 14 i 15, uwzględniając postępy w realizacji planów, najlepsze dostępne dowody naukowe oraz dostępną wiedzę na temat zaistniałych lub spodziewanych zmian warunków środowiskowych spowodowanych zmianą klimatu. W przeglądach, które mają zostać przeprowadzone do dnia 30 czerwca 2032 r. i do dnia 30 czerwca 2042 r., państwa członkowskie uwzględniają wiedzę na temat stanu typów siedlisk wymienionych w załącznikach I i II, zdobytą zgodnie z art. 4 ust. 9 i art. 5 ust. 7. Każde państwo członkowskie publikuje i przekazuje Komisji swój zmieniony krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych.

2. ***Gdy wyniki monitorowania przeprowadzonego zgodnie z art. 20 wskazują, że środki określone w krajowym planie odbudowy zasobów przyrodniczych nie będą wystarczające do realizacji celów i obowiązków określonych w art. 4–13, państwo członkowskie dokonuje przeglądu krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych i w razie potrzeby wprowadza zmiany oraz uwzględnia środki uzupełniające. Państwa członkowskie publikują i przekazują Komisji zmieniony krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych.***
3. Jeżeli Komisja uzna, opierając się na informacjach, o których mowa w art. 21 ust. 1 i 2, oraz ocenie, o której mowa w art. 21 ust. 4 i 5, że postępy poczynione przez państwo członkowskie są niewystarczające do realizacji celów i wypełnienia obowiązków określonych w art. 4–13, może – ***po zasięgnięciu opinii*** danego państwa członkowskiego – ***zwrócić się do danego państwa członkowskiego*** o przedstawienie ***zmienionego*** projektu krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych zawierającego środki uzupełniające. Dane państwo członkowskie publikuje ***zmieniony*** krajowy plan odbudowy zasobów przyrodniczych ze środkami uzupełniającymi i przedkłada go Komisji w terminie sześciu miesięcy od daty otrzymania żądania od Komisji. ***Na wniosek zainteresowanego państwa członkowskiego i w należycie uzasadnionych przypadkach Komisja może przedłużyć ten termin o dodatkowe sześć miesięcy.***

ROZDZIAŁ IV

MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Artykuł 20

Monitorowanie

1. Państwa członkowskie monitorują:
 - a) stan i trend dotyczący stanu typów siedlisk oraz jakość i trend dotyczący jakości siedlisk gatunków, o których mowa w art. 4 i 5, na obszarach objętych środkami odbudowy, na podstawie monitorowania, o którym mowa w art. 15 ust. 3 lit. p);

- b) obszar miejskich terenów zieleni i pokrycia koronami drzew na obszarach miejskich w *obrębie obszarów ekosystemu miejskiego*, o których mowa w art. 8 i *określony zgodnie z art. 14 ust. 4*;
- c) co najmniej dwa ze wskaźników różnorodności biologicznej dla ekosystemów rolniczych wybranych przez państwo członkowskie zgodnie z art. 11 ust. 2;
- d) populacje pospolitych gatunków ptaków krajobrazu rolniczego wymienionych w załączniku V;
- e) *wskaźnik* różnorodności biologicznej dotyczący ekosystemów leśnych, o *którym mowa w art. 12 ust. 2*;
- f) co najmniej sześć wskaźników różnorodności biologicznej dla ekosystemów leśnych wybranych przez państwo członkowskie zgodnie z art. 12 ust. 3;
- g) liczebność i różnorodność gatunków owadów zapylających, według metody ustanowionej zgodnie z art. 10 ust. 2;
- h) powierzchnię i stan obszarów obejmujących typy siedlisk wymienionych w załącznikach I i II **■** ;
- i) powierzchnię i jakość siedlisk gatunków, o których mowa w art. 4 ust. 7 i art. 5 ust. 5 **■** .

j) zasięg i położenie obszarów, na których typy siedlisk i siedliska gatunków uległy znacznemu pogorszeniu, oraz obszarów objętych środkami kompensacyjnymi wprowadzonymi na mocy art. 4 ust. 13, a także skuteczność środków kompensacyjnych w celu zapewnienia, aby jakiekolwiek pogorszenie stanu typów siedlisk i siedlisk gatunków nie było znaczące na poziomie każdego regionu biogeograficznego na ich terytorium oraz w celu zapewnienia, aby osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 1, 4 i 5 nie było zagrożone.

2. Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. a) rozpoczyna się natychmiast po wprowadzeniu środków odbudowy.
3. Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. b), c), d), e) i **f)** rozpoczyna się ... *[data wejścia w życie niniejszego rozporządzenia]*.
4. Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. g) niniejszego artykułu rozpoczyna się rok po wejściu w życie aktu **delegowanego**, o którym mowa w art. 10 ust. 2.
5. Monitorowanie niniejszego artykułu zgodnie z ust. 1 lit. j) rozpoczyna się niezwłocznie po przedłożeniu Komisji powiadomienia, o którym mowa w art. 4 ust. 13.

6. Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. a) i **b) przeprowadza się nie rzadziej niż co sześć lat. Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. c), dotyczące – w stosownych przypadkach –** zasobów węgla organicznego w glebach mineralnych na gruntach uprawnych i udziału elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności na gruntach rolnych, a także, zgodnie z ust. 1 lit. **f)**, dotyczące – **w stosownych przypadkach** – stojących i leżących drzew martwych, udziału lasów o strukturze różnowiekowej, łączności obszarów leśnych, zasobów węgla organicznego, **odsetka lasów, w których dominują rodzime gatunki drzew oraz różnorodności gatunków drzew** przeprowadzane jest co najmniej raz na **sześć lat lub – o ile to konieczne do oceny stopnia osiągnięcia trendu wzrostowego do 2030 r. – częściej.** Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. c), dotyczące – **w stosownych przypadkach** – wskaźnika liczebności motyli występujących na użytkach zielonych, zgodnie z ust. 1 **lit. d) dotyczące wskaźnika pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego oraz z ust. 1 lit. e)** dotyczące wskaźnika liczebności pospolitych ptaków leśnych, oraz zgodnie z ust. 1 lit. g), dotyczące gatunków owadów zapylających, przeprowadzane jest co roku. Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. h) i i) przeprowadzane jest co najmniej raz na sześć lat oraz jest skoordynowane z cyklem sprawozdawczym, o którym mowa w art. 17 dyrektywy 92/43/EWG, **oraz pierwotnej oceny, o której mowa w art. 17 dyrektywy 2008/56/WE.** **Monitorowanie zgodnie z ust. 1 lit. j) przeprowadza się co trzy lata.**

7. Państwa członkowskie zapewniają, aby wskaźniki dotyczące ekosystemów rolniczych, o których mowa w art. 11 ust. 2 lit. b), oraz wskaźniki dotyczące ekosystemów leśnych, o których mowa w art. **12 ust. 3 lit. a), b) i e)** niniejszego rozporządzenia, były monitorowane w sposób spójny z monitorowaniem wymaganym na podstawie rozporządzeń (UE) 2018/841 i (UE) 2018/1999.
8. Państwa członkowskie udostępniają publicznie dane uzyskane w wyniku monitorowania prowadzonego na podstawie niniejszego artykułu, zgodnie z dyrektywą 2007/2/WE oraz zgodnie z częstotliwością monitorowania określoną w ust. 6 niniejszego artykułu.
9. Systemy monitorowania państw członkowskich działają na podstawie elektronicznych baz danych oraz systemów informacji geograficznej; maksymalizuje się dzięki nim dostęp do danych i usług pochodzących z technologii teledetekcji, obserwacji Ziemi (usługi programu Copernicus), czujników i urządzeń in-situ lub danych uzyskanych dzięki nauce obywatelskiej oraz ich wykorzystanie, korzystając z możliwości oferowanych przez sztuczną inteligencję oraz zaawansowaną analizę i przetwarzanie danych.
10. Do dnia 31 grudnia 2028 r. Komisja ustanawia ramy wytycznych dotyczących ustalania zadowalających poziomów, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 3, art. 10 ust. 1 i art. 11 ust. 2 w drodze aktów wykonawczych.

- 11.** Komisja może, w drodze aktów wykonawczych:
- a) określić metody monitorowania wskaźników dotyczących ekosystemów rolniczych wymienionych załączniku IV;
 - b) określić metody monitorowania wskaźników dotyczących ekosystemów leśnych wymienionych załączniku VI;
 - c) **ustanowić** ramy **wytucznych** dotyczących ustalania zadowalających poziomów, o których mowa w art. 12 ust. 2 i 3. ■
- 12.** ■ Akty wykonawcze, o **których mowa w ust. 10 i 11 niniejszego artykułu**, przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 24 ust. 2.

Artykuł 21

Sprawozdawczość

1. ***Do dnia 30 czerwca 2028 r., a następnie co najmniej co trzy lata*** państwa członkowskie przekazują Komisji drogą elektroniczną następujące dane:
 - a) obszar objęty środkami odbudowy, o których mowa w art. 4–12;
 - b) zasięg obszarów, na których stan typów siedlisk i siedlisk gatunków uległ znacznemu pogorszeniu, oraz obszarów objętych środkami kompensacyjnymi podejmowanymi na mocy art. 4 ust. 13;
 - c) bariery, o których mowa w art. 9, które usunięto; oraz
 - d) ich wkład w realizację zobowiązania, o którym mowa w art. 13.
2. Do dnia 30 czerwca 2031 r., za okres do 2030 r., a następnie co najmniej co ***sześć*** lat państwa członkowskie przekazują Komisji , wspomaganej przez EEA, drogą elektroniczną, następujące dane i informacje:
 - a) postępy w realizacji krajowego planu odbudowy zasobów przyrodniczych, we wdrażaniu środków odbudowy oraz w realizacji celów i obowiązków określonych zgodnie z art. 4–13;

b) informacje na temat:

- (i) położenia obszarów, na których stan typów siedlisk lub siedlisk gatunków uległ znacznemu pogorszeniu, oraz obszarów objętych środkami kompensacyjnymi podejmowanymi na mocy art. 4 ust. 13;
 - (ii) opisu skuteczności środków kompensacyjnych podjętych na podstawie art. 4 ust. 13 w zapewnianiu, aby jakiegokolwiek pogorszenie stanu typów siedlisk i siedlisk gatunków nie było znaczące na poziomie każdego regionu biogeograficznego na ich terytorium;
 - (iii) opisu skuteczności środków kompensacyjnych podjętych na podstawie art. 4 ust. 13 w zapewnianiu, aby osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 1, 4 i 5 nie było zagrożone.
- c) wyniki monitorowania przeprowadzonego zgodnie z art. 20, w tym w przypadku wyników monitorowania przeprowadzonego zgodnie z art. 20 ust. 1 lit. h) oraz i), mapy z odniesieniami geograficznymi;

- d) położenie i zasięg obszarów objętych środkami odbudowy, o których mowa w art. 4 i 5 oraz art. 11 ust. 4, wraz z mapą tych obszarów z odniesieniami geograficznymi;
- e) zaktualizowany wykaz barier, o których mowa w art. 9 ust. 1;
- f) informacje o postępach w zaspokajaniu potrzeb w zakresie finansowania, zgodnie z art. 15 ust. 3 lit. u), obejmujące przegląd rzeczywistych inwestycji w porównaniu z początkowymi założeniami inwestycyjnymi.

3. Komisja określa format, strukturę i szczegółowe ustalenia dotyczące przedstawiania informacji, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, w drodze aktów wykonawczych. Te akty wykonawcze przyjmowane są zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 24 ust. 2. Przy opracowywaniu formatu, struktury i szczegółowych ustaleń dotyczących sprawozdawczości elektronicznej Komisję wspomaga EEA.

4. Do dnia 31 grudnia 2028 r., a ***następnie co trzy lata*** EEA przedstawia Komisji przegląd techniczny postępów w realizacji celów i wypełnianiu obowiązków określonych w niniejszym rozporządzeniu, na podstawie danych udostępnionych przez państwa członkowskie zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu i art. 20 ust. 8.
5. Do dnia 30 czerwca 2032 r., a następnie co sześć lat EEA przedstawia Komisji ogólnounijne sprawozdanie techniczne z postępów w realizacji celów i wypełnianiu obowiązków określonych w niniejszym rozporządzeniu, na podstawie danych udostępnionych przez państwa członkowskie zgodnie z ust. 1, 2 i 3 niniejszego artykułu. EEA może również wykorzystywać informacje przekazane na podstawie art. 17 dyrektywy 92/43/EWG, art. 15 dyrektywy 2000/60/WE, art. 12 dyrektywy 2009/147/WE oraz art. ***17*** dyrektywy 2008/56/WE.
6. Od dnia ... ***[pięć lat od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia]***, a następnie co sześć lat Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie dotyczące wykonania niniejszego rozporządzenia.

7. *W terminie [12 miesięcy od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia] Komisja, w porozumieniu z państwami członkowskimi, przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie zawierające:*

- a) przegląd zasobów finansowych dostępnych na szczeblu Unii w celu wykonania niniejszego rozporządzenia;
- b) ocenę potrzeb w zakresie finansowania w celu wdrożenia art. 4–13 i osiągnięcia celu określonego w art. 1 ust. 2;
- c) analizę mającą na celu określenie wszelkich luk w finansowaniu realizacji obowiązków określonych w niniejszym rozporządzeniu;
- d) w stosownych przypadkach, wnioski dotyczące odpowiednich środków, w tym środków finansowych – takich jak ustanowienie specjalnego finansowania – które mają służyć wypełnieniu zidentyfikowanych luk, i bez uszczerbku dla prerogatyw współprawodawców w zakresie przyjęcia wieloletnich ram finansowych na okres po 2027 r.

8. Państwa członkowskie zapewniają adekwatność i aktualność informacji, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, oraz ich udostępnianie społeczeństwu zgodnie z dyrektywami 2003/4/WE, 2007/2/WE i (UE) 2019/1024.

ROZDZIAŁ V

AKTY DELEGOWANE I WYKONAWCZE

Artykuł 22

Zmiana załączników

1. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu zmiany załącznika I poprzez dostosowanie *sposobu grupowania* typów siedlisk *do postępu naukowo-technicznego oraz uwzględnienie doświadczeń zdobytych podczas stosowania niniejszego rozporządzenia*.

2. Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu zmiany załącznika II poprzez dostosowanie:
 - a) wykazu typów siedlisk, aby zapewnić spójność z aktualizacjami klasyfikacji w ramach europejskiego systemu informacji o przyrodzie (EUNIS); oraz
 - b) sposobu grupowania typów siedlisk do postępu naukowo-technicznego oraz uwzględnienia doświadczeń zdobytych podczas stosowania niniejszego rozporządzenia.
3. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu zmiany załącznika III poprzez dostosowanie wykazu gatunków morskich, o których mowa w art. 5, *do postępu naukowo-technicznego*.
4. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu zmiany załącznika IV poprzez dostosowanie opisu, jednostki i metodyki wskaźników różnorodności biologicznej dla ekosystemów rolniczych *do postępu naukowo-technicznego*.

5. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu zmiany załącznika V poprzez **dostosowanie** wykazu gatunków wykorzystywanych na potrzeby określenia wskaźnika liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego w państwach członkowskich **do postępu naukowo-technicznego**.
6. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu zmiany załącznika VI poprzez dostosowanie opisu, jednostki i metodyki wskaźników różnorodności biologicznej dla ekosystemów leśnych **do postępu naukowo-technicznego**.
7. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktów delegowanych zgodnie z art. 23 w celu zmiany załącznika VII poprzez dostosowanie wykazu przykładów środków odbudowy **do postępu naukowo-technicznego oraz uwzględnienie doświadczeń zdobytych podczas stosowania niniejszego rozporządzenia**.

Artykuł 23

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.

2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 10 ust. 2 i art. 22 ust. 1–7, powierza się Komisji na okres pięciu lat od dnia ... [data wejścia w życie niniejszego rozporządzenia]. Komisja sporządza sprawozdanie dotyczące przekazania uprawnień nie później niż dziewięć miesięcy przed końcem okresu pięciu lat. Przekazanie uprawnień zostaje automatycznie przedłużone na takie same okresy, chyba że Parlament Europejski lub Rada sprzeciwią się takiemu przedłużeniu nie później niż trzy miesiące przed końcem każdego okresu.
3. Przekazanie uprawnień, o których mowa w art. 10 ust. 2 i art. 22 ust. 1–7, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.
5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

6. Akty delegowane przyjęte na podstawie art. 10 ust. 2 lub art. 22 ust. 1–7 wchodzą w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tych aktów Parlamentowi Europejskiemu i Radzie lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 24

Procedura komitetowa

1. Komisję wspomaga komitet. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

ROZDZIAŁ VI

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 25

Zmiana w rozporządzeniu (UE) 2022/869

W art. 7 ust. 8 akapit pierwszy rozporządzenia (WE) 2022/869 otrzymuje brzmienie:

„W odniesieniu do wpływu na środowisko, o którym mowa w art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, art. 4 ust. 7 dyrektywy 2000/60/WE oraz art. 4 ust. 14 i 15 i art. 5 ust. 11 i 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) .../....⁺, o ile spełnione są wszystkie warunki określone w tych dyrektywach i tym rozporządzeniu, projekty znajdujące się na liście unijnej uznaje się za leżące w interesie publicznym z punktu widzenia polityki energetycznej i można je uznać za mające nadrzędny interes publiczny.

* Rozporządzenie (UE) .../.... z dnia ... w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869 (Dz.U. L , s.).”.

⁺ Dz.U.: proszę wstawić w tekście numer porządkowy rozporządzenia zawartego w dok. PE-CONS 74/24 (2022/0195(COD)) oraz wstawić w przypisie numer, datę i odesłanie do publikacji w Dz.U. tego rozporządzenia.

Artykuł 26

Przegląd

1. Komisja ocenia stosowanie niniejszego rozporządzenia do dnia 31 grudnia 2033 r.

Ocena ta obejmuje ocenę wpływu niniejszego rozporządzenia na sektory rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa, z uwzględnieniem odpowiednich powiązań z produkcją żywności i bezpieczeństwem żywnościowym w Unii, oraz szerszych skutków społeczno-gospodarczych niniejszego rozporządzenia.

2. Komisja przedstawia sprawozdanie z głównych ustaleń dotyczących oceny Parlamentowi Europejskiemu, Radzie, Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu i Komitetowi Regionów. Jeżeli Komisja uzna to za stosowne, do sprawozdania dołącza wniosek ustawodawczy dotyczący zmiany odpowiednich przepisów niniejszego rozporządzenia, uwzględniający potrzebę ustanowienia dodatkowych celów w zakresie odbudowy, w *tym zaktualizowanych celów na 2040 i 2050 r.*, na podstawie wspólnych metod oceny stanu ekosystemów nieobjętych art. 4 i 5, *oceny, o której mowa w ust. 1 niniejszego artykułu*, oraz najnowszych dowodów naukowych.

Artykuł 27

Tymczasowe zawieszenie

1. W przypadku wystąpienia nieprzewidywalnego, wyjątkowego i niesprowokowanego zdarzenia, pozostającego poza kontrolą Unii, mającego poważne ogólnounijne konsekwencje dla dostępności gruntów niezbędnych do zapewnienia wystarczającej produkcji rolnej do spożycia w Unii, Komisja przyjmuje akty wykonawcze, które są zarówno niezbędne, jak i uzasadnione w sytuacji nadzwyczajnej. Takie akty wykonawcze mogą tymczasowo zawiesić stosowanie odpowiednich przepisów art. 11 w zakresie i na taki okres, jakie są absolutnie niezbędne. Te akty wykonawcze przyjmowane są zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 24 ust. 2.
2. Akty wykonawcze przyjęte na podstawie ust. 1 pozostają w mocy przez okres nieprzekraczający 12 miesięcy. Jeżeli po upływie tego okresu utrzymują się szczególne problemy, o których mowa w ust. 1, Komisja może przedłożyć odpowiedni wniosek ustawodawczy w celu przedłużenia tego okresu.
3. Komisja informuje Parlament Europejski i Radę o wszelkich środkach przyjętych na podstawie ust. 1 w terminie dwóch dni roboczych od ich przyjęcia.

Artykuł 28

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w ...

W imieniu Parlamentu Europejskiego
Przewodnicząca

W imieniu Rady
Przewodniczący / Przewodnicząca

ZAŁĄCZNIK I

EKOSYSTEMY LĄDOWE, PRZYBRZEŻNE I SŁODKOWODNE – TYPY SIEDLISK **I GRUPY TYPÓW SIEDLISK, O KTÓRYCH MOWA W ART. 4 UST. 1 I 4**

Poniższy wykaz obejmuje wszystkie typy siedlisk lądowych, nadbrzeżnych i słodkowodnych wymienione w załączniku I do dyrektywy 92/43/EWG, o których mowa w art. 4 ust. 1 i art. 4 ust. 4, a także sześć grup tych typów siedlisk, a mianowicie 1) tereny podmokłe (przybrzeżne i śródlądowe), 2) użytki zielone i inne siedliska pastwiskowe, 3) siedliska rzeczne, jeziorne, aluwialne i nadrzeczne, 4) lasy, 5) siedliska stepowe, siedliska wrzosowisk i zarośli oraz 6) siedliska skalne i wydmy.

1. GRUPA 1: Tereny podmokłe (przybrzeżne i śródlądowe)

Kod typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG	Nazwa typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Siedliska nadbrzeżne i słone	
1130	Estuaria
1140	Muliste i piaszczyste płycizny przybrzeżne nieprzykryte wodą morską w czasie odpływu
1150	Laguny przybrzeżne
1310	<i>Salicornia</i> i inne rośliny jednoroczne kolonizujące muły i piaski
1320	Szuwary ze <i>Spartina</i> (<i>Spartinion maritimae</i>)
1330	Atlantyckie słone łąki (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)
1340	Kontynentalne słone łąki
1410	Śródziemnomorskie słone łąki (<i>Juncetalia maritimi</i>)
1420	Śródziemnomorskie i atlantyckie (południowe) halofilne zarośla (<i>Sarcocornetea fruticosi</i>)
1530	Pannońskie słone stepy i słone mokradła przybrzeżne (marsze)
1650	Borealne bałtyckie wąskie przesmyki
Podmokłe wrzosowiska i murawy torfowe	
4010	Północnoatlantyckie podmokłe wrzosowiska z <i>Erica tetralix</i>
4020	Południowoatlantyckie podmokłe wrzosowiska z <i>Erica ciliaris</i> oraz <i>Erica tetralix</i>
6460	Murawy torfowe z <i>Trodoos</i>

Grzęzawiska, torfowiska i mokradła	
7110	Czynne, żywe torfowiska wysokie
7120	Zdegradowane torfowiska wysokie (zdolne jeszcze do naturalnej regeneracji)
7130	Torfowiska wierzchownikowe
7140	Grzęzawiska przejściowe i trzęsawiska
7150	Depresje na podłożach torfowych <i>Rhynchosporion</i>
7160	Fennoskandyjskie bogate w składniki mineralne źródła i źródlika
7210	Mokradła z <i>Cladium mariscus</i> oraz gatunki <i>Caricion davallianae</i>
7220	Petryfikujące źródła tufowe z formacją (<i>Cratoneurion</i>)
7230	Alkaliczne mokradła
7240	Pionierskie formacje alpejskie <i>Caricion bicoloris-atrofuscae</i>
7310	Grzęzawiska Aapa
7320	Grzęzawiska Palsa
Lasy podmokłe	
9080	Fennoskandyjskie liściaste lasy bagienne
91D0	Las bagienno

2. GRUPA 2: Użytki zielone i inne siedliska pastwiskowe

Kod typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG	Nazwa typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Siedliska nadbrzeżne i wydmy	
1630	Borealne bałtyckie łąki przybrzeżne
21A0	Piaszczyste niziny nadbrzeżne (machairs)

Siedliska wrzosowisk i zarośli	
4030	Europejskie suche wrzosowiska
4040	Suche atlantyckie przybrzeżne wrzosowiska z <i>Erica vagans</i>
4090	Endemiczne górskie, śródziemnomorskie wrzosowiska z kolcolistem
5130	Formacje z <i>Juniperus communis</i> na wapiennych wrzosowiskach i użytkach zielonych
8240	Chodniki wapniowe
Murawy	
6110	Murawy <i>Alysso-Sedion albi</i> na skrasowiałych lub zasadochłonnych skałach wapiennych
6120	Suche, piaszczyste, wapniste murawy
6130	Murawy trzcinnikowe z <i>Violetalia calaminariae</i>
6140	Pirenejskie murawy z <i>Festuca eskia</i> na podłożu krzemionkowym
6150	Alpejskie i borealne murawy krzemionkowe
6160	Iberyjskie górskie murawy z <i>Festuca indigesta</i> na podłożu krzemionkowym
6170	Alpejskie i subalpejskie murawy na podłożu wapiennym
6180	Makaronezyjskie murawy górskie
6190	Murawy pannońskie (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>)
6210	Półnaturalne odmiany suchych muraw i zarośli na podłożach wapiennych (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6220	Pseudostepy z trawami i roślinami jednorocznymi <i>Thero-Brachypodietea</i>
6230	Murawy z <i>Nardus</i> , bogate w gatunki, na podłożu krzemionkowym w strefach górskich (i podgórskich w Europie kontynentalnej)
6240	Subpannońskie murawy stepowe

6250	Pannońskie murawy stepowe na podłożu lessowym
6260	Pannońskie stepy piaszczyste
6270	Fennoskandyjskie nizinne bogate gatunkowo murawy suche do mezoicznych
6280	Nordyckie alvar i prekambryjskie wapienne płaskie skały
62A0	Wschodnie subśródziemnomorskie suche murawy (<i>Scorzoneratalia villosae</i>)
62B0	Cypryjskie murawy serpentynitofilne
62C0	Stepy pontyjsko-sarmackie
62D0	Mezyjskie górskie murawy acydofilne
6410	Łąki z <i>Molinia</i> na kredzie, torfie lub glinie (<i>Molinion caeruleae</i>)
6420	Śródziemnomorskie ziołorośla i łąki trzęślicowe <i>Molinio-Holoschoenion</i>
6510	Nizinne łąki kośne (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
6520	Górskie łąki kośne
Twardolistne spasane lasy (dehesas) i leśne łąki	
6310	Twardolistne spasane lasy z <i>Quercus</i> spp.
6530	Fennoskandyjskie leśne łąki
9070	Fennoskandyjskie zalesione pastwiska

3. GRUPA 3: Siedliska rzeczne, jeziorne, aluwialne i nadrzeczne

Kod typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG	Nazwa typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Rzeki i jeziora	
3110	Wody oligotroficzne, zawierające bardzo niewiele składników mineralnych na piaszczystych równinach (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
3120	Wody oligotroficzne, zawierające bardzo niewiele składników mineralnych <i>Isoetes</i> spp., na zachodnio-śródziemnomorskich piaszczystych równinach
3130	Oligotroficzne do mezotroficznych wody stojące z roślinnością <i>Littorelletea uniflorae</i> lub <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
3140	Twarde oligomezotroficzne wody z roślinnością bentosową formacji tzw. „łąki” ramienicowe (<i>Chara</i> spp.)
3150	Naturalne jeziora eutroficzne z roślinnością typu <i>Magnopotamion</i> lub <i>Hydrocharition</i>
3160	Naturalne jeziora i stawy dystroficzne
3170	Okresowe stawy obszaru śródziemnomorskiego
3180	Jeziora zimowe (Irlandia) Turloughs
3190	Jeziora z gipsem kresowym
31A0	Transylwańskie murawy lotosu przy ciepłych źródłach
3210	Fennoskandyjskie naturalne rzeki
3220	Rzeki alpejskie i roślinność zielna wzdłuż ich brzegów
3230	Rzeki alpejskie i ich roślinność krzewiasta z <i>Myricaria germanica</i>
3240	Rzeki alpejskie i ich roślinność krzewiasta z <i>Salix elaeagnos</i>

3250	Stale płynące rzeki obszaru śródziemnomorskiego z <i>Glaucium flavum</i>
3260	Pływające zbiorowiska wodnych jaskrów w rzekach równinnych i podgórskich z roślinnością <i>Ranunculion fluitantis</i> oraz <i>Callitricho Batrachion</i>
3270	Rzeki podgórskie z roślinnością <i>Chenopodion rubri</i> p.p. oraz <i>Bidention</i> p.p.
3280	Stale płynące rzeki obszaru śródziemnomorskiego z <i>Paspalo-Agrostidion</i> i wiszące zasłony z <i>Salix</i> oraz <i>Populus alba</i>
3290	Okresowo płynące rzeki obszaru śródziemnomorskiego z <i>Paspalo-Agrostidion</i>
32A0	Kaskady tufowe na rzekach krasowych w Górach Dynarskich
Łąki zalewowe	
6430	Ziołorośla eutroficzne płaskowyżów, górskie i alpejskie
6440	Łąki zalewowe dolin rzek z <i>Cnidion dubii</i>
6450	Północne borealne łąki zalewowe
6540	Subśródziemnomorskie murawy z <i>Molinio-Hordeion secalini</i>

Lasy aluwialne/nadrzeczne	
9160	Subatlantyckie i środkowoeuropejskie lasy dębowe lub grądowe z <i>Carpinion betuli</i>
91E0	Lasy aluwialne z <i>Alnus glutinosa</i> oraz <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
91F0	Nadbrzeżne lasy mieszane (łągi) z <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> oraz <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> lub <i>Fraxinus angustifolia</i> , nad dużymi rzekami (<i>Ulmenion minoris</i>)
92A0	Lasy galeriowe z <i>Salix alba</i> oraz <i>Populus alba</i>
92B0	Formacje nadrzeczne nad okresowymi ciekami wodnymi obszaru śródziemnomorskiego z <i>Rhododendron ponticum</i> , <i>Salix</i> i innymi
92C0	Lasy z <i>Platanus orientalis</i> oraz <i>Liquidambar orientalis</i> (<i>Platanion orientalis</i>)
92D0	Śródziemnomorskie lasy nadrzeczne i zarośla wawrzynolistne (<i>Nerio-Tamaricetea</i> oraz <i>Securinegion tinctoriae</i>)
9370	Gaje palmowe z <i>Phoenix</i>

4. GRUPA 4: Lasy

Kod typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG	Nazwa typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Lasy borealne	
9010	Zachodnia tajga
9020	Fennoskandyjskie hemiborealne naturalne stare szerokolistne lasy liściaste (<i>Quercus</i> , <i>Tilia</i> , <i>Acer</i> , <i>Fraxinus</i> lub <i>Ulmus</i>) bogate w epifity
9030	Naturalne lasy pierwotnych etapów wybrzeża pagórkowatego
9040	Nordyckie subalpejskie/subarktyczne lasy z <i>Betula pubescens</i> spp. <i>czerepanovii</i>
9050	Fennoskandyjskie lasy z bogato występującymi ziołami z <i>Picea abies</i>
9060	Lasy iglaste na, lub połączone z glaciofluwialnymi ozami
Lasy umiarkowane	
9110	Las bukowy <i>Luzulo-Fagetum</i>
9120	Atlantyckie acydofilne lasy bukowe z <i>Ilex</i> i czasami również z <i>Taxus</i> w podszycie (<i>Quercion robori-petraeae</i> lub <i>Ilici-Fagenion</i>)
9130	Las bukowy <i>Asperulo-Fagetum</i>
9140	Środkowoeuropejskie subalpejskie lasy bukowe z <i>Acer</i> oraz <i>Rumex arifolius</i>
9150	Środkowoeuropejskie lasy bukowe na podłożu wapiennym z <i>Cephalanthero-Fagion</i>
9170	Lasy grądowe z <i>Galio-Carpinetum</i>
9180	Lasy <i>Tilio-Acerion</i> na stromych zboczach, piargach i urwiskach
9190	Stare acydofilne lasy dębowe z <i>Quercus robur</i> na piaszczystych równinach

91A0	Stare lasy dębowe z <i>Ilex</i> oraz <i>Blechnum</i> na Wyspach Brytyjskich
91B0	Termofilne lasy z <i>Fraxinus angustifolia</i>
91G0	Pannońskie lasy z <i>Quercus petraea</i> oraz <i>Carpinus betulus</i>
91H0	Pannońskie lasy z <i>Quercus pubescens</i>
91I0	Euro-syberyjskie lasy stepowe z <i>Quercus</i> spp.
91J0	Lasy <i>Taxus baccata</i> na Wyspach Brytyjskich
91K0	Lasy iliryskie z <i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremonio-Fagion</i>)
91L0	Iliryskie lasy grądowe (<i>Erythronio-Carpinion</i>)
91M0	Pannońsko-bałkańskie lasy dębowe
91P0	Jodłowy bór mieszany (<i>Abietetum polonicum</i>)
91Q0	Zachodniokarpacki sosnowy bór z <i>Pinus sylvestris</i>
91R0	Dynaryjskie dolomickie lasy sosny zwyczajnej (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>)
91S0	Zachodnio-pontycki las bukowy
91T0	Środkowoeuropejskie lasy sosny zwyczajnej z porostami
91U0	Lasy sosnowe stepów sarmackich
91V0	Lasy bukowe Dacji (<i>Symphyto-Fagion</i>)
91W0	Mezyjskie lasy bukowe
91X0	Lasy bukowe Dobrudży
91Y0	Dackie lasy grądowe
91Z0	Mezyjskie lasy z lipy srebrzystej
91AA	Wschodnie lasy dębowe
91BA	Mezyjskie lasy jodłowe
91CA	Rodopskie i bałkańskie lasy sosny zwyczajnej

Lasy śródziemnomorskie i makaronezyjskie	
9210	Apenińskie lasy bukowe z <i>Taxus</i> oraz <i>Ilex</i>
9220	Apenińskie lasy bukowe z <i>Abies alba</i> oraz lasy bukowe z <i>Abies nebrodensis</i>
9230	Galicyjsko-portugalskie lasy dębowe z <i>Quercus robur</i> oraz <i>Quercus pyrenaica</i>
9240	Lasy z <i>Quercus faginea</i> oraz <i>Quercus canariensis</i> (Półwysep Iberyjski)
9250	Lasy z <i>Quercus trojana</i>
9260	Lasy z <i>Castanea sativa</i>
9270	Greckie lasy bukowe z <i>Abies borisii-regis</i>
9280	Lasy z <i>Quercus frainetto</i>
9290	Lasy <i>Cupressus</i> (<i>Acero-Cupression</i>)
9310	Egejskie lasy z <i>Quercus brachyphylla</i>
9320	Lasy z <i>Olea</i> oraz <i>Ceratonia</i>
9330	Lasy z <i>Quercus suber</i>
9340	Lasy z <i>Quercus ilex</i> oraz <i>Quercus rotundifolia</i>
9350	Lasy z <i>Quercus macrolepis</i>
9360	Makaronezyjskie laski wawrzynolistne (<i>Laurus</i> , <i>Ocotea</i>)
9380	Lasy z <i>Ilex aquifolium</i>
9390	Zarośla i niska roślinność leśna z <i>Quercus alnifolia</i>
93A0	Laski z <i>Quercus infectoria</i> (<i>Anagyro foetidae-Quercetum infectoriae</i>)

Górskie lasy iglaste	
9410	Acydofilne lasy <i>Picea</i> poziomów górskich do alpejskich (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)
9420	Lasy alpejskie z <i>Larix decidua</i> oraz/lub <i>Pinus cembra</i>
9430	Subalpejskie oraz górskie lasy z <i>Pinus uncinata</i>
9510	Południowoapenińskie lasy z <i>Abies alba</i>
9520	Lasy z <i>Abies pinsapo</i>
9530	(Sub-) Śródziemnomorskie lasy sosnowe z endemiczną sosną czarną
9540	Śródziemnomorskie lasy sosnowe z endemiczną sosną mezogejską
9550	Kanaryjskie endemiczne lasy sosnowe
9560	Endemiczne lasy śródziemnomorskie z <i>Juniperus</i> spp.
9570	Lasy z <i>Tetraclinis articulata</i>
9580	Śródziemnomorskie lasy z <i>Taxus baccata</i>
9590	Lasy z <i>Cedrus brevifolia</i> (<i>Cedrosetum brevifoliae</i>)
95A0	Wysokogórskie śródziemnomorskie lasy z sosny zwyczajnej

5. GRUPA 5: Siedliska stepowe, siedliska wrzosowisk i zarośli

Kod typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG	Nazwa typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Słone i gipsowe stepy	
1430	Iberyjskie halo-nitrofilne zarośla (<i>Pegano-Salsoletea</i>)
1510	Śródziemnomorskie stepy słone (<i>Limonietalia</i>)
1520	Iberyjskie stepy gipsowe (<i>Gypsophiletalia</i>)

Wrzosowiska i zarośla strefy umiarkowanej	
4050	Endemiczne wrzosowiska makaronezyjskie
4060	Wrzosowiska alpejskie i borealne
4070	Zarośla z <i>Pinus mugo</i> oraz <i>Rhododendron hirsutum</i> (<i>Mugo-Rhododendretum hirsuti</i>)
4080	Subarktyczne zarośla wierzbowe z <i>Salix</i> spp.
40A0	Subkontynentalne zarośla pannońskie
40B0	Rodopskie zarośla wawrzynolistne z <i>Potentilla fruticosa</i>
40C0	Ponto-sarmackie liściaste zarośla wawrzynolistne
Zarośla twardolistne typu makia	
5110	Stale formacje z <i>Buxus sempervirens</i> na wapiennych zboczach skalnych (<i>Berberidion</i> p.p.)
5120	Górskie formacje z <i>Cytisus purgans</i>
5140	Formacje <i>Cistus palhinhae</i> na nadmorskich podmokłych wrzosowiskach
5210	Makia z <i>Juniperus</i> spp.
5220	Makia z <i>Zyziphus</i>
5230	Makia z <i>Laurus nobilis</i>
5310	Zarośla wawrzynolistne z <i>Laurus nobilis</i>
5320	Niskie formacje wilczomleczów w pobliżu klifów
5330	Śródziemnomorskie i półstepowe zarośla
5410	Frygana zachodniośródziemnomorska (<i>Astragalo-Plantaginetum subulatae</i>)
5420	Frygany <i>Sarcopoterium spinosum</i>
5430	Endemiczne formacje frygany <i>Euphorbio-Verbascion</i>

6. GRUPA 6: Siedliska skalne i wydmore

Kod typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG	Nazwa typu siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Morskie wybrzeża klifowe, plaże i wysepki	
1210	Jednoroczna roślinność przy linii przyboju
1220	Wieloletnia roślinność wybrzeży skalistych
1230	Porośnięte roślinnością klify wybrzeży atlantyckich i bałtyckich
1240	Porośnięte roślinnością klify wybrzeży śródziemnomorskich (z endemicznymi gatunkami <i>Limonium</i> spp.)
1250	Porośnięte roślinnością klify wybrzeży makaronezyjskich (roślinność endemiczna dla tych wybrzeży)
1610	Bałtyckie wyspy oz z roślinnością piaszczystych, kamiennych i żwirowych plaż oraz roślinnością strefy sublitoralnej
1620	Borealne bałtyckie wysepki i małe wyspy
1640	Borealne bałtyckie piaszczyste plaże z roślinnością wieloletnią
Wydmy przybrzeżne i śródlądowe	
2110	Inicjalne stadia wydym wędrujących
2120	Wydmy wędrujące wzdłuż linii brzegowych z <i>Ammophila arenaria</i> („wydmy białe”)
2130	Ustabilizowane wydmy z roślinnością trawiastą („wydmy szare”)
2140	Ustabilizowane, bezwapniowe wydmy z <i>Empetrum nigrum</i>
2150	Ustabilizowane, bezwapniowe wydmy atlantyckie (<i>Calluno-Ulicetea</i>)
2160	Wydmy z <i>Hippophaë rhamnoides</i>

2170	Wydmy z <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
2180	Porośnięte lasem wydmy wybrzeża atlantyckiego, kontynentalnego i borealnego
2190	Wilgotne obniżenia wydmowe
2210	Ustabilizowane wydmy piaszczyste <i>Crucianellion maritimae</i>
2220	Wydmy z <i>Euphorbia terracina</i>
2230	Wydmowe murawy <i>Malcolmietalia</i>
2240	Wydmowe murawy <i>Brachypodietalia</i> z roślinnością jednoroczną
2250	Zarośla jałowcowe na wydmach (<i>Juniperus</i> spp.)
2260	Wydmowe zarośla twarolistne <i>Cisto-Lavenduletalia</i>
2270	Wydmy porośnięte <i>Pinus pinea</i> i/lub <i>Pinus pinaster</i>
2310	Suche, piaszczyste wrzosowiska z <i>Calluna</i> i <i>Genista</i>
2320	Suche, piaszczyste wrzosowiska z <i>Calluna</i> i <i>Empetrum nigrum</i>
2330	Otwarte murawy wydym kontynentalnych z <i>Corynephorus</i> i <i>Agrostis</i>
2340	Pannońskie wydmy kontynentalne
91N0	Pannońskie zarośla na piaszczystych wydmach śródlądowych (<i>Junipero-Populetum albae</i>)

Siedliska skalne	
8110	Krzemionkowe piargi poziomu górskiego do poziomu śniegu (<i>Androsacetalia alpinae</i> oraz <i>Galeopsietalia ladani</i>)
8120	Piargi na podłożu wapiennym i eutric poziomu górskiego do alpejskiego (<i>Thlaspietea rotundifolii</i>)
8130	Zachodniośródziemnomorskie i termofilne piargi
8140	Wschodnioeuropejskie piargi
8150	Środkowoeuropejskie wyżynne piargi na podłożu krzemionkowym
8160	Środkowoeuropejskie piargi na podłożu wapiennym poziomu wzgórz i poziomu górskiego
8210	Roślinność szczelin na skalnych zboczach o podłożu wapiennym
8220	Roślinność szczelin na skalnych zboczach o podłożu krzemionkowym
8230	Skala krzemianowa z pionierską roślinnością <i>Sedo-Scleranthion</i> lub <i>Sedo albi-Veronicion dillenii</i>
8310	Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania
8320	Pola lawy i naturalne odkrywki
8340	Stałe lodowce

ZAŁĄCZNIK II

EKOSYSTEMY MORSKIE – TYPY SIEDLISK I GRUPY TYPÓW SIEDLISK, O KTÓRYCH MOWA W ART. 5 UST. 1 I 2

Poniższy wykaz obejmuje typy siedlisk morskich, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2, a także siedem grup tych typów siedlisk, a mianowicie: 1) skupiska trawy morskiej, 2) lasy makroalgowe, 3) skupiska skorupiaków, mięczaków i innych bezkręgowców wodnych, 4) skupiska krasnorostów, 5) skupiska gąbek, koralu i koralowców, 6) kominy i wysięki oraz 7) miękkie osady (nie głębiej niż 1 000 metrów głębokości). Przedstawiono również powiązania z typami siedlisk wymienionymi w załączniku I do dyrektywy 92/43/EWG.

Zastosowanej klasyfikacji typów siedlisk morskich, zróżnicowanych według morskich regionów biogeograficznych, dokonuje się zgodnie z europejskim systemem informacji o przyrodzie (EUNIS), zmienionym w 2022 r. w odniesieniu do typologii siedlisk morskich przez EEA.

Informacje na temat powiązanych siedlisk wymienionych w załączniku I do dyrektywy 92/43/EWG opierają się na kluczu powiązań opublikowanym przez EEA w 2021 r.⁴⁸

⁴⁸ [*EUNIS marine habitat classification \[Klasyfikacja siedlisk morskich EUNIS\] 2022. Europejska Agencja Środowiska.*](#)

1. Grupa 1: Skupiska trawy morskiej

Kod EUNIS	Nazwa typu siedliska EUNIS	Kod typu powiązanego siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Atlantyk		
MA522	Skupiska trawy morskiej na piasku atlantyckiego litoralu	1140; 1160.
MA623	Skupiska trawy morskiej na mule atlantyckiego litoralu	1140; 1160.
MB522	Skupiska trawy morskiej na piasku atlantyckiego infralitoralu	1110; 1150; 1160.
Morze Bałtyckie		
MA332	Osad gruboziarnisty bałtyckiego hydrolitoralu charakteryzujący się roślinnością zanurzoną	1130; 1160; 1610; 1620.
MA432	Osad mieszany bałtyckiego hydrolitoralu charakteryzujący się roślinnością zanurzoną	1130; 1140; 1160; 1610.
MA532	Piasek bałtyckiego hydrolitoralu charakteryzujący się zanurzonymi roślinami ukorzenionymi	1130; 1140; 1160; 1610.
MA632	Muł bałtyckiego hydrolitoralu zdominowany przez zanurzone rośliny ukorzenione	1130; 1140; 1160; 1650.
MB332	Osad gruboziarnisty bałtyckiego infralitoralu charakteryzujący się zanurzonymi roślinami ukorzenionymi	1110; 1160.
MB432	Osad mieszany bałtyckiego infralitoralu charakteryzujący się zanurzonymi roślinami ukorzenionymi	1110; 1160; 1650.
MB532	Piasek bałtyckiego infralitoralu charakteryzujący się zanurzonymi roślinami ukorzenionymi	1110; 1130; 1150; 1160.
MB632	Osad mulisty bałtyckiego infralitoralu charakteryzujący się zanurzonymi roślinami ukorzenionymi	1130; 1150; 1160; 1650.

Morze Czarne		
MB546	Trawa morska i kłaczowate łąki alg na piaskach mulistych czarnomorskiego infralitoralu, na które wpływ ma woda słodka	1110; 1130; 1160.
MB547	Łąki trawy morskiej na umiarkowanie odsłoniętych czystych piaskach czarnomorskiego górnego infralitoralu	1110; 1160.
MB548	Łąki trawy morskiej na piaskach czarnomorskiego dolnego infralitoralu	1110; 1160.
Morze Śródziemne		
MB252	Biocenoza <i>Posidonia oceanica</i>	1120.
MB2521	Ekomorfoza pasiastych łąk <i>Posidonia oceanica</i>	1120; 1130; 1160.
MB2522	Ekomorfoza łąk „rafy barierowej” <i>Posidonia oceanica</i>	1120; 1130; 1160.
MB2523	Facje martwych „mat” <i>Posidonia oceanica</i> bez widocznej epiflory	1120; 1130; 1160.
MB2524	Połączenie z <i>Caulerpa prolifera</i> na skupiskach <i>Posidonia</i>	1120; 1130; 1160.
MB5521	Połączenie z <i>Cymodocea nodosa</i> na piaskach drobnych o dobrej segregacji	1110; 1130; 1160.
MB5534	Połączenie z <i>Cymodocea nodosa</i> na powierzchniowych piaskach mulistych w wodach osłoniętych	1110; 1130; 1160.
MB5535	Połączenie z <i>Zostera noltei</i> na powierzchniowych piaskach mulistych w wodach osłoniętych	1110; 1130; 1160.
MB5541	Połączenie z <i>Ruppia cirrhosa</i> lub <i>Ruppia maritima</i> na piasku	1110; 1130; 1160.
MB5544	Połączenie z <i>Zostera noltei</i> w środowisku euryhalicznym i eurytermalnym na piasku	1110; 1130; 1160.
MB5545	Połączenie z <i>Zostera marina</i> w środowisku euryhalicznym i eurytermalnym	1110; 1130; 1160.

2. Grupa 2: Lasy makroalgowe

Kod EUNIS	Nazwa typu siedliska EUNIS	Kod typu powiązanego siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Atlantyk		
MA123	Zbiorowiska wodorostów morskich na skale atlantyckiego litoralu o pełnym zasoleniu	1160; 1170; 1130.
MA125	Morszczynowce na skale atlantyckiego litoralu o zmiennym zasoleniu	1170; 1130.
MB121	Zbiorowiska brunatnic i wodorostów morskich na skale atlantyckiego infralitoralu	1170; 1160.
MB123	Zbiorowiska brunatnic i wodorostów morskich na naruszonej lub ulegającej wpływowi osadów skale atlantyckiego infralitoralu	1170; 1160.
MB124	Zbiorowiska wodorostów morskich na skale atlantyckiego infralitoralu o zmiennym zasoleniu	1170; 1130; 1160.
MB321	Zbiorowiska brunatnic i wodorostów morskich na osadzie gruboziarnistym atlantyckiego infralitoralu	1160.
MB521	Zbiorowiska brunatnic i wodorostów morskich na piasku atlantyckiego infralitoralu	1160.
MB621	Zbiorowiska porośnięte roślinnością na mule atlantyckiego infralitoralu	1160.
Morze Bałtyckie		
MA131	Skała i głazy bałtyckiego hydrolitoralu charakteryzujące się algami wieloletnimi	1160; 1170; 1130; 1610; 1620.
MB131	Algi wieloletnie na skale i głazach bałtyckiego infralitoralu	1170; 1160.
MB232	Dno bałtyckiego infralitoralu charakteryzujące się okruchami muszli	1160; 1110.
MB333	Osad gruboziarnisty bałtyckiego infralitoralu charakteryzujący się algami wieloletnimi	1110; 1160.
MB433	Osad mieszany bałtyckiego infralitoralu charakteryzujący się algami wieloletnimi	1110; 1130; 1160; 1170.

Morze Czarne		
MB144	Zdominowana przez omułkowate odsłonięta skała czarnomorskiego górnego infralitoralu z morszczyńcami	1170; 1160.
MB149	Zdominowana przez omułkowate umiarkowanie odsłonięta skała czarnomorskiego górnego infralitoralu z morszczyńcami	1170; 1160.
MB14A	Morszczyńce i inne algi na osłoniętej skale czarnomorskiego górnego infralitoralu, dobrze oświetlone	1170; 1160.
Morze Śródziemne		
MA1548	Połączenie z <i>Fucus virsoides</i>	1160; 1170.
MB1512	Połączenie z <i>Cystoseira tamariscifolia</i> i <i>Saccorhiza polyschides</i>	1170; 1160.
MB1513	Połączenie z <i>Cystoseira amentacea</i> (var. <i>amentacea</i> , var. <i>stricta</i> , var. <i>spicata</i>)	1170; 1160.
MB151F	Połączenie z <i>Cystoseira brachycarpa</i>	1170; 1160.
MB151G	Połączenie z <i>Cystoseira crinita</i>	1170; 1160.
MB151H	Połączenie z <i>Cystoseira crinitophylla</i>	1170; 1160.
MB151J	Połączenie z <i>Cystoseira sauvageauana</i>	1170; 1160.
MB151K	Połączenie z <i>Cystoseira spinosa</i>	1170; 1160.
MB151L	Połączenie z <i>Sargassum vulgare</i>	1170; 1160.
MB151M	Połączenie z <i>Dictyopteris polypodioides</i>	1170; 1160.
MB151W	Połączenie z <i>Cystoseira compressa</i>	1170; 1160.
MB1524	Połączenie z <i>Cystoseira barbata</i>	1170; 1160.
MC1511	Połączenie z <i>Cystoseira zosterooides</i>	1170; 1160.
MC1512	Połączenie z <i>Cystoseira usneoides</i>	1170; 1160.
MC1513	Połączenie z <i>Cystoseira dubia</i>	1170; 1160.
MC1514	Połączenie z <i>Cystoseira corniculata</i>	1170; 1160.

MC1515	Połączenie z <i>Sargassum</i> spp.	1170; 1160.
MC1518	Połączenie z <i>Laminaria ochroleuca</i>	1170; 1160.
MC3517	Połączenie z <i>Laminaria rodriguezii</i> na skupiskach detrytycznych	1160.

3. Grupa 3: Skupiska skorupiaków, mięczaków i innych bezkręgowców wodnych

Kod EUNIS	Nazwa typu siedliska EUNIS	Kod typu powiązanego siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Atlantyk		
MA122	Zbiorowiska <i>Mytilus edulis</i> lub wąsonogów na skale atlantyckiego litoralu narażonej na fale	1160; 1170.
MA124	Zbiorowiska omułków lub wąsonogów z wodorostami na skale atlantyckiego litoralu	1160; 1170.
MA227	Rafy małżowe w strefie atlantyckiego litoralu	1170; 1140.
MB222	Rafy małżowe w strefie atlantyckiego infralitoralu	1170; 1130; 1160.
MC223	Rafy małżowe w strefie atlantyckiego circalitoralu	1170.
Morze Bałtyckie		
MB231	Bałtyckie dno infralitoralu zdominowane przez małże żyjące na powierzchni osadów	1170; 1160.
MC231	Bałtyckie dno circalitoralu zdominowane przez małże żyjące na powierzchni osadów	1170; 1160; 1110.
MD231	Biogeniczne dno bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu charakteryzujące się małżami żyjącymi na powierzchni osadów	1170.
MD232	Dno bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu z okruchami muszli, charakteryzujące się małżami	1170.
MD431	Dno mieszane bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu charakteryzujące się makroskopowymi strukturami biotycznymi na powierzchni osadów	
MD531	Piasek bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu charakteryzujący się makroskopowymi strukturami biotycznymi na powierzchni osadów	
MD631	Muł bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu charakteryzujący się małżami na powierzchni osadów	

Morze Czarne		
MB141	Zdominowana przez bezkręgowce skała czarnomorskiego dolnego infralitoralu	1170.
MB143	Zdominowana przez omułkowate odsłonięta skała czarnomorskiego górnego infralitoralu z algami listkowatymi (bez morszczyńców)	1170; 1160.
MB148	Zdominowana przez omułkowate umiarkowanie odsłonięta skała czarnomorskiego górnego infralitoralu z algami listkowatymi (innymi niż morszczyńce)	1170; 1160.
MB242	Skupiska omułek w strefie czarnomorskiego infralitoralu	1170; 1130; 1160.
MB243	Rafy ostrygowe na skałe czarnomorskiego dolnego infralitoralu	1170.
MB642	Terygeniczne muły czarnomorskiego infralitoralu	1160.
MC141	Zdominowana przez bezkręgowce skała czarnomorskiego circalitoralu	1170.
MC241	Skupiska omułek na terygenicznym mułach czarnomorskiego circalitoralu	1170.
MC645	Płytkowodne muły czarnomorskiego dolnego circalitoralu	
Morze Śródziemne		
MA1544	Facje z <i>Mytilus galloprovincialis</i> w wodach wzbogaconych materią organiczną	1160; 1170.
MB1514	Facje z <i>Mytilus galloprovincialis</i>	1170; 1160.
	<i>Śródziemnomorskie skupiska ostryg infralitoralu</i>	
	<i>Śródziemnomorskie skupiska ostryg circalitoralu</i>	

4. Grupa 4: Skupiska krasnorostów

Kod EUNIS	Nazwa typu siedliska EUNIS	Kod typu powiązanego siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Atlantyck		
MB322	Skupiska krasnorostów na atlantyckim osadzie gruboziarnistym infralitoralu	1110; 1160.
MB421	Skupiska krasnorostów na atlantyckim osadzie mieszanym infralitoralu	1110; 1160.
MB622	Skupiska krasnorostów na atlantyckim osadzie mulistym infralitoralu	1110; 1160.
Morze Śródziemne		
MB3511	Połączenie z rodolitami w gruboziarnistych piaskach i drobnych żwirach mieszanych przez fale	1110; 1160.
MB3521	Połączenie z rodolitami w gruboziarnistych piaskach i drobnych żwirach pod wpływem prądów dennych	1110; 1160.
MB3522	Połączenie z krasnorostami (= połączenie z <i>Lithothamnion corallioides</i> i <i>Phymatolithon calcareum</i>) na śródziemnomorskich gruboziarnistych piaskach i żwirze	1110; 1160.
MC3521	Połączenie z rodolitami na przybrzeżnych dnach detrytycznych	1110.
MC3523	Połączenie z krasnorostami (<i>Lithothamnion corallioides</i> i <i>Phymatolithon calcareum</i>) na przybrzeżnych dnach detrytycznych	1110.

5. Grupa 5: Skupiska gąbek, koralu i koralowców

Kod EUNIS	Nazwa typu siedliska EUNIS	Kod typu powiązanego siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Atlantyk		
MC121	Torfowe zbiorowiska fauny na skale atlantyckiego circalitoralu	1170.
MC124	Zbiorowiska fauny na skale atlantyckiego circalitoralu o zmiennym zasoleniu	1170; 1130.
MC126	Zbiorowiska z jaskiń i nawisów atlantyckiego circalitoralu	8330; 1170.
MC222	Zimnowodne rafy koralowe w strefie atlantyckiego circalitoralu	1170.
MD121	Zbiorowiska gąbek na skale atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	1170.
MD221	Zimnowodne rafy koralowe w strefie atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	1170.
ME122	Zbiorowiska gąbek na skale atlantyckiego górnego batialu	1170.
ME123	Mieszane zimnowodne zbiorowiska koralowe na skale atlantyckiego górnego batialu	1170.
ME221	Zimnowodna rafa koralowa atlantyckiego górnego batialu	1170.
ME322	Mieszane zimnowodne zbiorowisko koralowe na osadzie gruboziarnistym atlantyckiego górnego batialu	
ME324	Agregacja gąbek na osadzie gruboziarnistym atlantyckiego górnego batialu	
ME422	Agregacja gąbek na osadzie mieszanym atlantyckiego górnego batialu	
ME623	Agregacja gąbek na mule atlantyckiego górnego batialu	
ME624	Wzniesione pola koralowców na mule atlantyckiego górnego batialu	
MF121	Mieszane zimnowodne zbiorowisko koralowe na skale atlantyckiego dolnego batialu	1170.

MF221	Zimnowodna rafa koralowa atlantyckiego dolnego batialu	1170.
MF321	Mieszane zimnowodne zbiorowisko koralowe na osadzie gruboziarnistym atlantyckiego dolnego batialu	
MF622	Agregacja gąbek na mule atlantyckiego dolnego batialu	
MF623	Wzniesione pola koralowców na mule atlantyckiego dolnego batialu	
Morze Bałtyckie		
MB138	Skała i głazy bałtyckiego infralitoralu charakteryzujące się gąbkami żyjącymi na powierzchni osadów	1170; 1160.
MB43A	Osad mieszany bałtyckiego infralitoralu charakteryzujący się gąbkami żyjącymi na powierzchni osadów (<i>Porifera</i>)	1160; 1170.
MC133	Skała i głazy bałtyckiego circalitoralu charakteryzujące się parzydełkowcami żyjącymi na powierzchni osadów	1170; 1160.
MC136	Skała i głazy bałtyckiego circalitoralu charakteryzujące się gąbkami żyjącymi na powierzchni osadów	1170; 1160.
MC433	Osad mieszany bałtyckiego circalitoralu charakteryzujący się parzydełkowcami żyjącymi na powierzchni osadów	1160; 1170.
MC436	Osad mieszany bałtyckiego circalitoralu charakteryzujący się gąbkami żyjącymi na powierzchni osadów	1160.
Morze Czarne		
MD24	Siedliska biogeniczne czarnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	1170.
ME14	Skała czarnomorskiego górnego batialu	1170.
ME24	Siedlisko biogeniczne czarnomorskiego górnego batialu	1170.
MF14	Skała czarnomorskiego dolnego batialu	1170.

Morze Śródziemne		
MB151E	Facje z <i>Cladocora caespitosa</i>	1170; 1160.
MB151Q	Facje z <i>Astroides calycularis</i>	1170; 1160.
MB151α	Facje i połączenie biocenozy koralowców (w enklawie)	1170; 1160.
MC1519	Facje z <i>Eunicella cavolini</i>	1170; 1160.
MC151A	Facje z <i>Eunicella singularis</i>	1170; 1160.
MC151B	Facje z <i>Paramuricea clavata</i>	1170; 1160.
MC151E	Facje z <i>Leptogorgia sarmentosa</i>	1170; 1160.
MC151F	Facje z <i>Anthipatella subpinnata</i> i nielicznymi krasnorostami	1170; 1160.
MC151G	Facje z masywnymi gąbkami i nielicznymi krasnorostami	1170; 1160.
MC1522	Facje z <i>Corallium rubrum</i>	8330; 1170.
MC1523	Facje z <i>Leptopsammia pruvoti</i>	8330; 1170.
MC251	Platformy koralowców	1170.
MC6514	Facje klejącego mułu z <i>Alcyonium palmatum</i> i <i>Parastichopus regalis</i> na mule circalitoralu	1160.
MD151	Biocenoza skały na krawędzi szelfu śródziemnomorskiego	1170.
MD25	Siedliska biogeniczne śródziemnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	1170.
MD6512	Facje klejącego mułu z <i>Alcyonium palmatum</i> i <i>Parastichopus regalis</i> na mule dolnego circalitoralu	
ME1511	Rafy <i>Lophelia pertusa</i> śródziemnomorskiego górnego batialu	1170.
ME1512	Rafy <i>Madrepora oculata</i> śródziemnomorskiego górnego batialu	1170.
ME1513	Rafy <i>Madrepora oculata</i> i <i>Lophelia pertusa</i> śródziemnomorskiego górnego batialu	1170.
ME6514	Facje z <i>Pheronema carpenteri</i> śródziemnomorskiego górnego batialu	

MF1511	Rafy <i>Lophelia pertusa</i> śródziemnomorskiego dolnego batiału	1170.
MF1512	Rafy <i>Madrepora oculata</i> śródziemnomorskiego dolnego batiału	1170.
MF1513	Rafy <i>Madrepora oculata</i> i <i>Lophelia pertusa</i> śródziemnomorskiego dolnego batiału	1170.
MF6511	Facje piaszczystych mułów z <i>Thenia muricata</i> śródziemnomorskiego dolnego batiału	
MF6513	Facje zbitych mułów z <i>Isidella elongata</i> śródziemnomorskiego dolnego batiału	

6. Grupa 6: Kominy i wysięki

Kod EUNIS	Nazwa typu siedliska EUNIS	Kod typu powiązanego siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Atlantyk		
MB128	Kominy i wysięki w skale atlantyckiego infralitoralu	1170; 1160; 1180.
MB627	Kominy i wysięki w mule atlantyckiego infralitoralu	1130; 1160.
MC127	Kominy i wysięki w skale atlantyckiego circalitoralu	1170; 1180.
MC622	Kominy i wysięki w mule atlantyckiego circalitoralu	1160.
MD122	Kominy i wysięki na skale atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	1170.
MD622	Kominy i wysięki w mule atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	

7. Grupa 7: Miękkie osady (nie głębiej niż 1 000 metrów głębokości)

Kod EUNIS	Nazwa typu siedliska EUNIS	Kod typu powiązanego siedliska zgodnie z załącznikiem I do dyrektywy 92/43/EWG
Atlantyk		
MA32	Osad gruboziarnisty atlantyckiego litoralu	1130; 1160.
MA42	Osad mieszany atlantyckiego litoralu	1130; 1140; 1160.
MA52	Piasek atlantyckiego litoralu	1130; 1140; 1160.
MA62	Muł atlantyckiego litoralu	1130; 1140; 1160.
MB32	Osad gruboziarnisty atlantyckiego infralitoralu	1110; 1130; 1160.
MB42	Osad mieszany atlantyckiego infralitoralu	1110; 1130; 1150; 1160.
MB52	Piasek atlantyckiego infralitoralu	1110; 1130; 1150; 1160.
MB62	Muł atlantyckiego infralitoralu	1110; 1130; 1160.
MC32	Osad gruboziarnisty atlantyckiego circalitoralu	1110; 1160.
MC42	Osad mieszany atlantyckiego circalitoralu	1110; 1160.
MC52	Piasek atlantyckiego circalitoralu	1110; 1160.
MC62	Muł atlantyckiego circalitoralu	1160.
MD32	Osad gruboziarnisty atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD42	Osad mieszany atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD52	Piasek atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD62	Muł atlantyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
ME32	Osad gruboziarnisty atlantyckiego górnego batialu	
ME42	Osad mieszany atlantyckiego górnego batialu	

ME52	Piasek atlantyckiego górnego batiału	
ME62	Muł atlantyckiego górnego batiału	
MF32	Osad gruboziarnisty atlantyckiego dolnego batiału	
MF42	Osad mieszany atlantyckiego dolnego batiału	
MF52	Piasek atlantyckiego dolnego batiału	
MF62	Muł atlantyckiego dolnego batiału	
Morze Bałtyckie		
MA33	Osad gruboziarnisty bałtyckiego hydrolitoralu	1130; 1160; 1610; 1620.
MA43	Osad mieszany bałtyckiego hydrolitoralu	1130; 1140; 1160; 1610.
MA53	Piasek bałtyckiego hydrolitoralu	1130; 1140; 1160; 1610.
MA63	Muł bałtyckiego hydrolitoralu	1130; 1140; 1160; 1650.
MB33	Osad gruboziarnisty bałtyckiego infralitoralu	1110; 1150; 1160.
MB43	Osad mieszany bałtyckiego infralitoralu	1110; 1130; 1150; 1160; 1170; 1650.
MB53	Piasek bałtyckiego infralitoralu	1110; 1130; 1150; 1160.
MB63	Muł bałtyckiego infralitoralu	1130; 1150; 1160; 1650.
MC33	Osad gruboziarnisty bałtyckiego circalitoralu	1110; 1160.
MC43	Osad mieszany bałtyckiego circalitoralu	1160; 1170.
MC53	Piasek bałtyckiego circalitoralu	1110; 1160.
MC63	Muł bałtyckiego circalitoralu	1160; 1650.

MD33	Osad gruboziarnisty bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD43	Osad mieszany bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD53	Piasek bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD63	Muł bałtyckiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
Morze Czarne		
MA34	Osad gruboziarnisty czarnomorskiego litoralu	1160.
MA44	Osad mieszany czarnomorskiego litoralu	1130; 1140; 1160.
MA54	Piasek czarnomorskiego litoralu	1130; 1140; 1160.
MA64	Muł czarnomorskiego litoralu	1130; 1140; 1160.
MB34	Osad gruboziarnisty czarnomorskiego infralitoralu	1110; 1160.
MB44	Osad mieszany czarnomorskiego infralitoralu	1110; 1170.
MB54	Piasek czarnomorskiego infralitoralu	1110; 1130; 1160.
MB64	Muł czarnomorskiego infralitoralu	1130; 1160.
MC34	Osad gruboziarnisty czarnomorskiego circalitoralu	1160.
MC44	Osad mieszany czarnomorskiego circalitoralu	
MC54	Piasek czarnomorskiego circalitoralu	1160.
MC64	Muły czarnomorskiego circalitoralu	1130; 1160.
MD34	Osad gruboziarnisty czarnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD44	Osad mieszany czarnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD54	Piasek czarnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD64	Muł czarnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	

Morze Śródziemne		
MA35	Osad gruboziarnisty śródziemnomorskiego litoralu	1160; 1130.
MA45	Osad mieszany śródziemnomorskiego litoralu	1140; 1160.
MA55	Piasek śródziemnomorskiego litoralu	1130; 1140; 1160.
MA65	Muł śródziemnomorskiego litoralu	1130; 1140; 1150; 1160.
MB35	Osad gruboziarnisty śródziemnomorskiego infralitoralu	1110; 1160.
MB45	Osad mieszany śródziemnomorskiego infralitoralu	
MB55	Piasek śródziemnomorskiego infralitoralu	1110; 1130; 1150; 1160.
MB65	Muł śródziemnomorskiego infralitoralu	1130; 1150.
MC35	Osad gruboziarnisty śródziemnomorskiego circalitoralu	1110; 1160.
MC45	Osad mieszany śródziemnomorskiego circalitoralu	
MC55	Piasek śródziemnomorskiego circalitoralu	1110; 1160.
MC65	Muł śródziemnomorskiego circalitoralu	1130; 1160.
MD35	Osad gruboziarnisty śródziemnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD45	Osad mieszany śródziemnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD55	Piasek śródziemnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
MD65	Muł śródziemnomorskiego circalitoralu oddalonego od brzegu	
ME35	Osad gruboziarnisty śródziemnomorskiego górnego batialu	
ME45	Osad mieszany śródziemnomorskiego górnego batialu	
ME55	Piasek śródziemnomorskiego górnego batialu	
ME65	Muł śródziemnomorskiego górnego batialu	
MF35	Osad gruboziarnisty śródziemnomorskiego dolnego batialu	
MF45	Osad mieszany śródziemnomorskiego dolnego batialu	
MF55	Piasek śródziemnomorskiego dolnego batialu	
MF65	Muł śródziemnomorskiego dolnego batialu	

ZAŁĄCZNIK III

GATUNKI MORSKIE, O KTÓRYCH MOWA W ART. 5 UST. 5

- 1) piła karłowata (*Pristis clavata*);
- 2) piła drobnozębna (*Pristis pectinata*);
- 3) piła zwyczajna (*Pristis pristis*);
- 4) długoszpar (*Cetorhinus maximus*) i żarłacz biały (*Carcharodon carcharias*);
- 5) kolczak smukły (*Etmopterus pusillus*);
- 6) *Mobula alfredi*;
- 7) manta (*Mobula birostris*);
- 8) mobula śródziemnomorska (*Mobula mobular*);
- 9) *Mobula rochebrunei*;
- 10) *Mobula japanica*;

- 11) *Mobula thurstoni*;
- 12) *Mobula eregoodootenkee*;
- 13) *Mobula tarapacana*;
- 14) *Mobula kuhlii*;
- 15) *Mobula hypostoma*;
- 16) raja czarnobrzucha (*Dipturus nidarosiensis*);
- 17) raja siwa (*Rostroraja alba*);
- 18) rochowate (*Rhinobatidae*);
- 19) anioł morski (*Squatina squatina*);
- 20) łosoś atlantycki (*Salmo salar*);
- 21) troć wędrowną (*Salmo trutta*);
- 22) sieja ostropyska (*Coregonus oxyrhynchus*).

ZAŁĄCZNIK IV

WYKAZ WSKAŹNIKÓW RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ DLA EKOSYSTEMÓW ROLNICZYCH, O KTÓRYCH MOWA W ART. 11 UST. 2

Wskaźnik	Opis, jednostki i metodyka określania i monitorowania wskaźnika
Wskaźnik dotyczący motyli na użytkach zielonych	Opis: wskaźnik ten obejmuje gatunki uznawane za charakterystyczne dla europejskich użytków zielonych i występujące w znacznej części Europy, które objęte są większością programów monitorowania motyli. Opiera się on na średniej geometrycznej trendów w odniesieniu do gatunków. Jednostka: wskaźnik. Metodyka: opracowana i wykorzystywana przez Butterfly Conservation Europe, Van Swaay, C.A.M, <i>Assessing Butterflies in Europe – Butterfly Indicators</i> 1990–2018, [Ocena motyli w Europie – wskaźniki dotyczące motyli], Sprawozdanie techniczne, Butterfly Conservation Europe, 2020.
Zasoby węgla organicznego w glebach mineralnych gruntów uprawnych	Opis: wskaźnik ten opisuje zasoby węgla organicznego w glebach mineralnych gruntów uprawnych na głębokości od 0 do 30 cm. Jednostka: tona węgla organicznego/ha. Metodyka: określona w załączniku V do rozporządzenia (UE) 2018/1999 zgodnie z wytycznymi IPCC dotyczącymi krajowych wykazów gazów cieplarnianych z 2006 r. i poparta Badaniem terenowym użytkowania gruntów i pokrycia terenu (LUCAS) – gleby, Jones A. i in., LUCAS Soil 2022, sprawozdanie techniczne JRC, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021.

Udział gruntów rolnych z elementami krajobrazu o wysokiej różnorodności	Opis: Elementy krajobrazu o dużej różnorodności, <i>takie jak strefy buforowe, żywopłoty, pojedyncze drzewa lub grupy drzew, rzędy drzew, miedze śródpolne, skrawki ziemi, rowy, strumienie, małe tereny podmokłe, tarasy, kopce kamienne, kamienne ściany, małe stawy i elementy związane z kulturą</i>, to elementy trwałej naturalnej lub półnaturalnej roślinności występujące w kontekście rolniczym, które zapewniają usługi ekosystemowe i wsparcie dla różnorodności biologicznej. W tym celu elementy krajobrazu muszą podlegać jak najmniejszym negatywnym zakłóceniom zewnętrznym, aby zapewnić bezpieczne siedliska dla różnych taksonów, a zatem muszą spełniać następujące warunki: a) nie mogą być wykorzystywane na potrzeby produkcyjne w rolnictwie (w tym do wypasu ani produkcji paszy), <i>chyba że takie wykorzystanie jest niezbędne do zachowania różnorodności biologicznej</i>, oraz b) nie powinny być poddawane nawożeniu ani działaniu pestycydów, z wyjątkiem <i>niskonakładowego nawożenia niewielkimi dawkami stałych nawozów naturalnych</i>. Grunty ugorowane, w tym tymczasowo, można uznać za elementy krajobrazu o wysokiej różnorodności, jeżeli spełniają kryteria a) i b) akapitu drugiego. Drzewa produktywne stanowiące część zrównoważonych systemów rolno-leśnych <i>lub drzewa w ekstensywnych starych sadach na trwałych użytkach zielonych</i> i elementy produktywne w żywopłotach ■ można również uznać za elementy krajobrazu o wysokiej różnorodności, jeżeli spełniają kryterium b) akapitu drugiego oraz jeżeli zbiory odbywają się tylko w momentach, w których nie zagraża to wysokiemu poziomowi różnorodności biologicznej.
--	--

Jednostka: procent (udział wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych).

Metodyka: opracowana w ramach wskaźnika I.21, załącznik I do rozporządzenia (UE) 2021/2115, w oparciu o **najnowszą zaktualizowaną wersję** LUCAS w odniesieniu do elementów krajobrazu, Ballin M. i in., *Redesign sample for Land Use/Cover Area Framework Survey (LUCAS)* [Zmodyfikowana próba na potrzeby badania terenowego użytkowania gruntów i pokrycia terenu (LUCAS)], Eurostat 2018, oraz w odniesieniu do gruntów ugorowanych *Farm Structure, Reference Metadata in Single Integrated Metadata Structure* [Struktura gospodarstw rolnych, metadane referencyjne w jednolitej zintegrowanej strukturze metadanych], publikacja online, Eurostat oraz, **w stosownych przypadkach, w odniesieniu do elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności nieobjętych powyższą metodyką, metodyka opracowana przez państwa członkowskie zgodnie z art. 11 ust. 7 niniejszego rozporządzenia.**

Metodyka LUCAS jest regularnie aktualizowana w celu zwiększenia wiarygodności danych wykorzystywanych w Unii i na szczeblu krajowym przez państwa członkowskie przy wdrażaniu krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych.

ZAŁĄCZNIK V

WSKAŹNIK LICZEBNOŚCI POSPOLITYCH PTAKÓW KRAJOBRAZU ROLNICZEGO NA POZIOMIE KRAJOWYM

Opis

Wskaźnik liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego podsumowuje trendy populacji pospolitych i powszechnie występujących ptaków krajobrazu rolniczego i ma służyć jako wskaźnik zastępczy do oceny stanu różnorodności biologicznej ekosystemów rolniczych w Europie. Krajowy wskaźnik liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego to złożony, wielogatunkowy wskaźnik, który mierzy tempo zmian względnej liczebności gatunków ptaków krajobrazu rolniczego na wybranych obszarach objętych badaniami na poziomie krajowym. Wskaźnik ten opiera się na specjalnie wybranych gatunkach zależnych od siedlisk krajobrazu rolniczego, wykorzystywanych w celach żerowania, gniazdowania lub w obu tych celach. Krajowe wskaźniki liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego opierają się na zestawach gatunków, które są istotne dla każdego państwa członkowskiego. Krajowy wskaźnik liczebności pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego oblicza się w odniesieniu do roku bazowego, w którym wartość indeksu jest zazwyczaj ustalana na 100. Wartości trendu odzwierciedlają ogólną zmianę wielkości populacji uwzględnionych ptaków krajobrazu rolniczego na przestrzeni lat.

Metodyka: Brlík i in. (2021): Long-term and large-scale multispecies dataset tracking population changes of common European breeding birds (Długoterminowy i wielkoskalowy zestaw danych wielogatunkowych monitorujący zmiany populacji pospolitych europejskich ptaków lęgowych). Sci Data 8, 21. <https://doi.org/10.1038/s41597-021-00804-2>

„Państwa członkowskie o historycznie bardziej uszczuplonych populacjach ptaków krajobrazu rolniczego” oznaczają państwa członkowskie, w których połowa lub więcej gatunków przyczyniających się do krajowego indeksu powszechnie występujących ptaków krajobrazu rolniczego wykazuje ujemny długoterminowy trend populacji. W państwach członkowskich, w których informacje na temat długoterminowych trendów populacji niektórych gatunków nie są dostępne, wykorzystuje się informacje na temat europejskiego stanu gatunków.

Te państwa członkowskie to:

Czechy

Dania

Niemcy

Estonia

Hiszpania

Francja

Włochy

Luksemburg

Węgry

Niderlandy

Finlandia

„Państwa członkowskie o historycznie mniej uszczuplonych populacjach ptaków krajobrazu rolniczego” oznaczają państwa członkowskie, w których mniej niż połowa gatunków przyczyniających się do krajowego wspólnego indeksu ptaków krajobrazu rolniczego wykazuje ujemny długoterminowy trend populacji. **W** państwach członkowskich, w których informacje na temat długoterminowych trendów populacji niektórych gatunków nie są dostępne, wykorzystuje się informacje na temat europejskiego stanu gatunków.

Te państwa członkowskie to:

Belgia

Bułgaria

Irlandia
Grecja
Chorwacja
Cypr
Łotwa
Litwa
Malta
Austria
Polska
Portugalia
Rumunia
Słowenia
Słowacja
Szwecja

**Wykaz gatunków wykorzystywanych na potrzeby indeksu pospolitych ptaków krajobrazu
rolniczego w państwach członkowskich**

Belgia – Flandria	Belgia – Walonia
<i>Alauda arvensis</i>	<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>	<i>Anthus pratensis</i>
<i>Emberiza citrinella</i>	<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Falco tinnunculus</i>	<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Haematopus ostralegus</i>	<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>	<i>Hirundo rustica</i>
<i>Limosa limosa</i>	<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>	<i>Linaria cannabina</i>
<i>Motacilla flava</i>	<i>Miliaria calandra</i>
<i>Numenius arquata</i>	<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>	<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>	<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola torquatus</i>	<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Sylvia communis</i>	<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Vanellus vanellus</i>	<i>Sturnus vulgaris</i>
	<i>Sylvia communis</i>
	<i>Vanellus vanellus</i>

Bulgaria
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Upupa epops</i>

Czechy
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Dania
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Corvus corone</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Gallinago gallinago</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla alba</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia curruca</i>
<i>Turdus pilaris</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Niemcy
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Limosa limosa</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Milvus milvus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Estonia
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Irlandia
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Columba oenas</i>
<i>Columba palumbus</i>
<i>Corvus cornix</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Fringilla coelebs</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Motacilla alba</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Phasianus colchicus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>

Grecja
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Apus apus</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Carduelis chloris</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Corvus corone</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Delichon urbicum</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco naumanni</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo daurica</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius minor</i>
<i>Lanius senator</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oenanthe hispanica</i>
<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>

<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Streptopelia decaocto</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia melanocephala</i>
<i>Upupa epops</i>

Hiszpania
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Alectoris rufa</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Merops apiaster</i>
<i>Oenanthe hispanica</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Pterocles orientalis</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus unicolor</i>
<i>Tetrax tetrax</i>
<i>Upupa epops</i>

Francja
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Alectoris rufa</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Buteo buteo</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza cirlus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Chorwacja
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Anthus trivialis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Jynx torquilla</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius senator</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oenanthe hispanica</i>
<i>Oriolus oriolus</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Wlochy
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Carduelis chloris</i>
<i>Corvus cornix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Jynx torquilla</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Motacilla alba</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Oriolus oriolus</i>
<i>Passer domesticus italiae</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus unicolor</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Upupa epops</i>

Cypr
<i>Alectoris chukar</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Clamator glandarius</i>
<i>Columba palumbus</i>
<i>Coracias garrulus</i>
<i>Corvus corone cornix</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Francolinus francolinus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Iduna pallida</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Oenanthe cypriaca</i>
<i>Parus major</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sylvia conspicillata</i>
<i>Sylvia melanocephala</i>

Łotwa
<i>Acrocephalus palustris</i>
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Carpodacus erythrinus</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Crex crex</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Locustella naevia</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Litwa
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Crex crex</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Luksemburg
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Sylvia communis</i>

Węgry
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius minor</i>
<i>Locustella naevia</i>
<i>Merops apiaster</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia nisoria</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Malta
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Cettia cetti</i>
<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Lanius senator</i>
<i>Monticola solitarius</i>
<i>Passer hispaniolensis</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia decaocto</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia conspicillata</i>
<i>Sylvia melanocephala</i>

Niderlandy
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Athene noctua</i>
<i>Calidris pugnax</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Gallinago gallinago</i>
<i>Haematopus ostralegus</i>
<i>Hippolais icterina</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Limosa limosa</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Numenius arquata</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Spatula clypeata</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Tringa totanus</i>
<i>Turdus viscivorus</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Austria
<i>Acrocephalus palustris</i>
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus spinoletta</i>
<i>Anthus trivialis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Jynx torquilla</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Oenanthe oenanthe</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus citrinella</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Turdus pilaris</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Polska
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Limosa limosa</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Portugalia
<i>Athene noctua</i>
<i>Bubulcus ibis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Cisticola juncidis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>
<i>Delichon urbicum</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius meridionalis</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Merops apiaster</i>
<i>Miliaria calandra</i>
<i>Milvus migrans</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Pica pica</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Sturnus unicolor</i>
<i>Upupa epops</i>

Rumunia
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus campestris</i>
<i>Calandrella brachydactyla</i>
<i>Ciconia ciconia</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Emberiza melanocephala</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Lanius minor</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Melanocorypha calandra</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Perdix perdix</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Slovenia
<i>Acrocephalus palustris</i>
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus trivialis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Columba oenas</i>
<i>Columba palumbus</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza cirrus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Galerida cristata</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Jynx torquilla</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Lullula arborea</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
<i>Picus viridis</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>

<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Upupa epops</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Słowacja
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Carduelis carduelis</i>
<i>Emberiza calandra</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Chloris chloris</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Locustella naevia</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Saxicola torquatus</i>
<i>Serinus serinus</i>
<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia nisoria</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Finlandia
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Corvus monedula</i>
<i>Crex crex</i>
<i>Delichon urbica</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Numenius arquata</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Turdus pilaris</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

Szwecja
<i>Alauda arvensis</i>
<i>Anthus pratensis</i>
<i>Corvus frugilegus</i>
<i>Emberiza citrinella</i>
<i>Emberiza hortulana</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Linaria cannabina</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Passer montanus</i>
<i>Saxicola rubetra</i>
<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Vanellus vanellus</i>

ZAŁĄCZNIK VI

WYKAZ WSKAŹNIKÓW RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ DOTYCZĄCYCH EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH, O KTÓRYCH MOWA W ART. 12 UST. 2 I 3

Wskaźnik	Opis, jednostki i metodyka określania i monitorowania wskaźnika
Drzewa martwe stojące	Opis: Wskaźnik ten pokazuje ilość martwej stojącej biomasy drzewnej w lasach i na innych gruntach zalesionych. Jednostka: m³/ha. Metodyka: opracowana i wykorzystywana przez FOREST EUROPE, <i>State of Europe's Forests 2020</i> [Stan lasów w Europie w 2020 r.], FOREST EUROPE 2020, oraz w opisie krajowych inwentaryzacji lasów w Tomppo E. i in., <i>National Forest Inventories, Pathways for Common Reporting</i> [Krajowe inwentaryzacje lasów, Ścieżki wspólnej sprawozdawczości], Springer, 2010, z uwzględnieniem metodyki określonej w załączniku V do rozporządzenia (UE) 2018/1999 zgodnie z wytycznymi IPCC dotyczącymi krajowych wykazów gazów cieplarnianych z 2006 r.
Drzewa martwe leżące	Opis: Wskaźnik ten pokazuje ilość martwej biomasy drzewnej leżącej na ziemi w lasach i na innych gruntach zalesionych. Jednostka: m³/ha. Metodyka: opracowana i wykorzystywana przez FOREST EUROPE, <i>State of Europe's Forests 2020</i> [Stan lasów w Europie w 2020 r.], FOREST EUROPE 2020, oraz w opisie krajowych inwentaryzacji lasów w Tomppo E. i in., <i>National Forest Inventories, Pathways for Common Reporting</i> [Krajowe inwentaryzacje lasów, Ścieżki wspólnej sprawozdawczości], Springer, 2010, z uwzględnieniem metodyki określonej w załączniku V do rozporządzenia (UE) 2018/1999 zgodnie z wytycznymi IPCC dotyczącymi krajowych wykazów gazów cieplarnianych z 2006 r.

Udział lasów o strukturze różnowiekowej	Opis: Wskaźnik ten odnosi się do udziału lasów dostępnych do celów pozyskiwania drewna (FAWS) o strukturze różnowiekowej w porównaniu do lasów o strukturze jednowiekowej. Jednostka: Odsetek FAWS o strukturze różnowiekowej Metodyka: opracowana i wykorzystywana przez FOREST EUROPE, <i>State of Europe's Forests 2020</i> [Stan lasów w Europie w 2020 r.], FOREST EUROPE 2020, oraz w opisie krajowych inwentaryzacji lasów w Tomppo E. i in., <i>National Forest Inventories, Pathways for Common Reporting</i> [Wielkoobszarowe inwentaryzacje stanu lasów, Ścieżki wspólnej sprawozdawczości], Springer, 2010.
Łączność obszarów leśnych	Opis: Łączność obszarów leśnych oznacza stopień łączności obszarów pokrytych lasami. Jest ona określana w przedziale od 0 do 100. Jednostka: wskaźnik. Metodyka: opracowana przez FAO, Vogt P. i in., <i>FAO – State of the World's Forests: Forest Fragmentation</i>, [FAO – Stan lasów na świecie: fragmentacja lasów], Sprawozdanie techniczne JRC, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2019.
Wskaźnik liczebności pospolitych ptaków leśnych	Opis: Wskaźnik zmian liczebności pospolitych ptaków leśnych obrazuje zmiany liczebności pospolitych ptaków leśnych zachodzące na przestrzeni lat, w ich europejskim zasięgu występowania. Jest to złożony wskaźnik agregujący zmiany liczebności wybranych gatunków ptaków typowych dla siedlisk leśnych w Europie. Wskaźnik opiera się na szczegółowym wykazie gatunków w każdym państwie członkowskim. Jednostka: wskaźnik. Metodyka: Brlík i in. <i>Long-term and large-scale multispecies dataset tracking population changes of common European breeding birds</i> [Długoterminowy i wielkoskalowy zestaw danych wielogatunkowych monitorujący zmiany populacji pospolitych europejskich ptaków lęgowych], Sci Data 8, 21. 2021.

Zasoby węgla organicznego	Opis: Wskaźnik ten opisuje zasoby węgla organicznego w ściółce i glebie mineralnej na głębokości od 0 do 30 cm w ekosystemach leśnych. Jednostka: tona węgla organicznego/ha. Metodyka: określona w załączniku V do rozporządzenia (UE) 2018/1999 zgodnie z wytycznymi IPCC dotyczącymi krajowych wykazów gazów cieplarnianych z 2006 r. i poparta Badaniem terenowym użytkowania gruntów i pokrycia terenu (LUCAS) – gleby, Jones A. i in., LUCAS Soil 2022, sprawozdanie techniczne JRC, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021.
<i>Odsetek lasów, w których dominują rodzime gatunki drzew</i>	Opis: <i>Odsetek lasów i innych terenów zalesionych, na których dominują rodzime gatunki drzew (> 50 % pokrycia)</i> Jednostka: <i>procent</i> Metodyka: <i>opracowana i wykorzystywana przez FOREST EUROPE, State of Europe's Forests 2020 [Stan lasów w Europie w 2020 r.], FOREST EUROPE 2020, oraz w opisie krajowych inwentaryzacji lasów w Tomppo E. i in., National Forest Inventories, Pathways for Common Reporting [Wielkoobszarowe inwentaryzacje stanu lasów, Ścieżki wspólnej sprawozdawczości], Springer, 2010.</i>
<i>Różnorodność gatunków drzew</i>	Opis: <i>Wskaźnik ten opisuje średnią liczbę gatunków drzew występujących na obszarach leśnych</i> Jednostka: <i>wskaźnik</i> Metodyka: <i>oparta na FOREST EUROPE, State of Europe's Forests 2020 [Stan lasów w Europie w 2020 r.], FOREST EUROPE 2020, oraz w opisie krajowych inwentaryzacji lasów w Tomppo E. i in., National Forest Inventories, Pathways for Common Reporting [Wielkoobszarowe inwentaryzacje stanu lasów, Ścieżki wspólnej sprawozdawczości], Springer, 2010.</i>

ZAŁĄCZNIK VII

WYKAZ PRZYKŁADÓW ŚRODKÓW ODBUDOWY, O KTÓRYCH MOWA W ART. 14

UST. 16

1. Odtworzenie terenów podmokłych poprzez ponowne nawadnianie osuszonych torfowisk, usunięcie struktur odwadniania torfowisk lub depolderyzacja i zaprzestanie wydobywania torfu.
2. Poprawa warunków hydrologicznych poprzez zwiększenie ilości, podwyższenie jakości i dynamiki wód powierzchniowych oraz poziomów wód podziemnych w przypadku ekosystemów naturalnych i półnaturalnych.
3. Usunięcie niepożądanych zarośli lub nierodzimych plantacji na użytkach zielonych, terenach podmokłych, w lasach i na terenach o ubogiej roślinności.
4. Stosowanie paludikultury.
5. Odtworzenie meandrów rzek i ponowne przyłączenie sztucznie odciętych meandrów lub starorzeczy.
6. Usunięcie barier podłużnych i poprzecznych, takich jak wały i tamy, zapewnienie większej przestrzeni dla dynamiki rzek i przywrócenie odcinków rzek do stanu rzek o swobodnym przepływie.

7. Renaturalizacja koryt rzek i jezior oraz nizinnych cieków wodnych np. poprzez usunięcie sztucznego utrwalania dna, optymalizację składu podłoża, poprawę lub rozwój pokrycia siedliska.
8. Przywrócenie naturalnych procesów sedymentacji.
9. Utworzenie buforów nadrzecznych, takich jak lasy nadrzeczne, strefy buforowe, łąki czy pastwiska.
10. Wzmocnienie w lasach cech ekologicznych, takich jak duże, stare i zamierające drzewa (drzewa siedliskowe), oraz ilości leżących i stojących drzew martwych.
11. Działania na rzecz zróżnicowanej struktury lasów pod względem **np. składu gatunkowego** i wieku, umożliwienie naturalnej regeneracji i sukcesji gatunków drzew.
12. Wspomaganie migracji odmian i gatunków tam, gdzie może to być potrzebne ze względu na zmianę klimatu.
13. Zwiększenie różnorodności lasów poprzez **odbudowę** mozaiki siedlisk innych niż leśne, takich jak otwarte płaty użytków zielonych lub wrzosowisk, stawy lub obszary skaliste.
14. Stosowanie w leśnictwie podejścia „blisko natury” lub „trwała pokrywa leśna”; wprowadzenie rodzimych gatunków drzew.

15. Wspieranie rozwoju rodzimych starodrzewów i dojrzałych drzewostanów, np. poprzez zaniechanie pozyskiwania drewna ***lub aktywne zarządzanie sprzyjające rozwojowi funkcji samoregulacyjnych i odpowiedniej odporności.***
16. Wprowadzenie elementów krajobrazu o wysokiej różnorodności na gruntach ornych i intensywnie wykorzystywanych użytkach zielonych, takich jak strefy buforowe, miedze śródpolne z rodzimymi kwiatami, żywopłoty, drzewa, małe lasy, murki tarasowe, stawy, korytarze siedliskowe i wyspy środowiskowe itp.
17. Zwiększenie powierzchni użytków rolnych objętych takimi podejściami do zarządzania rolnośrodowiskowego, jak: rolnictwo ekologiczne lub system rolno-leśny, uprawa wielogatunkowa i płodozmian, integrowana ochrona roślin i gospodarka składnikami odżywczymi.
18. W stosownych przypadkach ograniczenie intensywności wypasu lub systemów koszenia na użytkach zielonych oraz przywrócenie ekstensywnego wypasu z wykorzystaniem zwierząt gospodarskich i ekstensywnych systemów koszenia tam, gdzie zostały one porzucone.
19. Zaprzestanie lub ograniczenie stosowania pestycydów chemicznych, a także nawozów chemicznych i nawozów z obornika zwierzęcego.
20. Zaprzestanie zaorywania użytków zielonych i wprowadzania nasion traw produktywnych.

21. Usunięcie plantacji na dawnych dynamicznych śródlądowych systemach wydmowych w celu przywrócenia naturalnej dynamiki wiatru z korzyścią dla otwartych siedlisk.
22. Poprawa łączności między siedliskami, aby umożliwić rozwój populacji gatunków oraz wystarczającą wymianę indywidualną lub genetyczną, a także migrację gatunków i przystosowanie się do zmiany klimatu.
23. Umożliwienie ekosystemom rozwijania własnej naturalnej dynamiki, na przykład poprzez zaprzestanie zbiorów i promowanie naturalnej i dzikiej przyrody.
24. Usuwanie i kontrolowanie inwazyjnych gatunków obcych oraz zapobieganie wprowadzaniu nowych gatunków lub minimalizowanie ich wprowadzania.
25. Minimalizowanie negatywnego wpływu działalności połowowej na ekosystem morski, na przykład poprzez stosowanie narzędzi o mniejszym wpływie na dno morskie.
26. Odtworzenie ważnych tarlisk ryb i obszarów dojrzewania narybku.
27. Zapewnienie struktur lub podłoża zachęcających do powrotu morskiej fauny i flory, w celu wsparcia odtworzenia raf koralowych, ostrygowych lub kamiennych.
28. Odtworzenie łąk trawy morskiej i lasów brunatnic poprzez aktywną stabilizację dna morskiego, zmniejszenie i, w miarę możliwości, wyeliminowanie presji lub poprzez aktywne rozmnażanie i sadzenie.

29. ***Odbudowa lub poprawa stanu charakterystycznej rodzimej populacji gatunków, która ma zasadnicze znaczenie dla ekologii siedlisk morskich, poprzez realizację biernych lub czynnych środków odbudowy, np. wprowadzanie młodocianych osobników.***
30. Ograniczenie różnych form zanieczyszczenia morza, takich jak ładunek substancji biogennych, zanieczyszczenie hałasem i odpady plastikowe.
31. Zwiększenie miejskich terenów zieleni o cechach ekologicznych, takich jak parki, drzewa i płyty zalesione ■ , zielone dachy, użytki zielone z dziko rosnącymi kwiatami, ogrody, ogrodnictwo miejskie, drzewa przydrożne, łąki miejskie i żywopłoty, stawy i ciek wodne, ***z uwzględnieniem między innymi różnorodności gatunków, gatunków rodzimych, warunków lokalnych i odporności na zmianę klimatu.***
32. Zatrzymanie, ograniczenie lub remediacja zanieczyszczeń powodowanych przez produkty farmaceutyczne, niebezpieczne substancje chemiczne, ścieki komunalne i przemysłowe oraz inne odpady, w tym śmieci i tworzywa sztuczne, a także światło we wszystkich ekosystemach.
33. Przekształcenie terenów zdegradowanych, dawnych obszarów przemysłowych i kamieniołomów w obszary przyrodnicze.
-

**Oświadczenie Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w związku
z przyjęciem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/...⁺ w sprawie
odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869**

UE i jej państwa członkowskie są stronami Konwencji Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ (EKG ONZ) o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska z dnia 25 czerwca 1998 r. („konwencja z ‘Aarhus’”).

Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby członkowie zainteresowanej społeczności, którzy zgodnie z prawem krajowym mają wystarczający interes lub powołują się na naruszenie uprawnień, mieli dostęp do procedury odwoławczej – przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem powołanym z mocy ustawy – w celu kwestionowania materialnej lub proceduralnej legalności krajowych planów odbudowy i wszelkiego zaniechania działania ze strony właściwych organów, niezależnie od roli, jaką członkowie zainteresowanej społeczności odegrali w procesie przygotowywania i ustanawiania takich krajowych planów odbudowy. Jest to zgodne z odpowiednim orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska oraz z pełnym poszanowaniem zobowiązań podjętych przez państwa członkowskie jako strony konwencji z Aarhus¹.

—

⁺ Dz.U.: proszę wstawić w tekście numer niniejszego rozporządzenia oraz wstawić numer, datę i odniesienie do Dz.U. dla tego rozporządzenia w przypisie.

¹ Zob. również komunikat „Poprawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska w UE i jej państwach członkowskich” (COM(2020)0643).